

T.C

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**EMİNE İŞINSU’NUN ROMANLARINDA HALK KÜLTÜRÜ VE HALK BİLİMİ
UNSURLARI**

HAZIRLAYAN

ABDULHAMİT TOPRAK

DANIŞMAN

YRD. DOÇ. DR.TANER NAMLI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MALATYA 2015

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

EMİNE İŞINSU’NUN ROMANLARINDA HALK KÜLTÜRÜ VE HALK BİLİMİ
UNSURLARI

HAZIRLAYAN
ABDULHAMİT TOPRAK

DANIŞMAN
YRD. DOÇ. DR.TANER NAMLI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MALATYA 2015

KABUL VE ONAY

Abdulhamit TOPRAK tarafından hazırlanan "EMİNE İŞİNSU'NUN ROMANLARINDA HALK KÜLTÜRÜ VE HALK BİLİMİ UNSURLARI" başlıklı bu çalışma.....16.01.2015.....tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

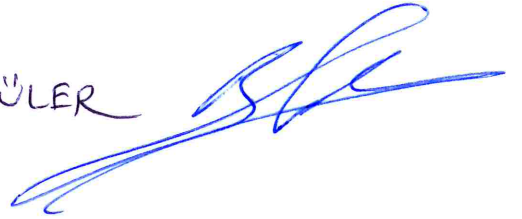
Yrd. Doç. Dr. Taner NAMLI

Yrd. Doç. Dr. Erol GÜNDÜZ

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Faruk GÜLER

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

ONUR SÖZÜ

Yrd. Doç. Dr. Taner NAMLI’NIN danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**EMİNE İŞINSU’NUN ROMANLARINDA HALK KÜLTÜRÜ VE HALK BİLİMİ UNSURLARI**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun olarak gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

ÖNSÖZ

Kültür bir bütündür ve insan dâhil olduğu milletin kültürüyle iç içe bulunduğundan kişisel ve kültürel nitelikleri de buna göre şekillenir. Kültür insanların kişiliklerinin gelişmesine ve olgunlaşmasına katkıda bulunurken onların meydana getirdikleri yazılı ve sözlü eserlere de damgasını vurmaktadır. Bu yönüyle Çağdaş Türk Edebiyatının önemli yazarlarından biri olan *Emine Işinsu*, Türk kültürünün çok zengin bir kısmını oluşturan halk edebiyatı ve halk bilimi unsurlarından önemli ölçüde faydalanmıştır. Bir yazar olarak *Işinsu*, tarihi ve tasavvufi duyuş ve düşünüşüyle mensubu olduğu milletin birikimlerini yorumlamaya ve değerlendirmeye çalışmış, Türk halk kültürüne dönerek, Türk edebiyatının bu değerlerden beslenmesi ve hız alması, bunların Türk edebiyatına kaynak teşkil etmesi gerektiğini düşünmüştür. Milletin sahip olduğu değerleri yüceltmeye, zenginleştirmeye çalışmış, onların üzerinde düşünmüş, onları araştırmış ve yorumlamıştır. *Işinsu*, Türk halk kültürünün tanınması ve bilinmesini istediğinden eserlerinde bu unsurlara sıklıkla yer vermiştir.

Bu çalışmamızın amacı bir şair ve yazar olan *Işinsu*'nun, eserlerinde halk bilimi malzemelerini nasıl kullandığını, halk bilimi ürünleri hakkındaki düşüncelerini ve bu ürünlere bakışını ortaya koyabilmektir. Bu çalışmamız; *Işinsu* ve eserlerini, halk kültürü ve halk bilimi yönleriyle değerlendiren bir çalışma olduğu için araştırmacıların dikkatlerine sunulmuştur. Aynı zamanda Çağdaş Türk Edebiyatı içerisinde halk bilimi unsurlarının nasıl kullanılabileceğini ortaya koyması bakımından da önem arz etmektedir. Bu bağlamda, *Emine Işinsu*'nun tüm romanları incelenmiş, okunmuş ve faydalandığı halk bilimi ve halk kültürü unsurları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmamız sonucunda elde edilen bulgular fişlenmiş ve fişlemelerden elde edilen bilgiler ışığında yorumlamalar yapılmıştır.

Bu çalışmamın yürütülmesi ve tezimin düzenlenmesi esnasında röportaj isteğimi geri çevirmeyen ve fikirleriyle katkıda bulunan Sayın Emine İŞINSU hanımefendiye ve maddi-manevi destek ve katkılarını benden esirgemeyen, gerçek anlamda rehber olan Hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Taner NAMLI' ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

TOPRAK, ABDULHAMİT EMİNE İŞINSU’NUN ROMANLARINDA HALK KÜLTÜRÜ VE HALK BİLİMİ UNSURLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MALATYA

2015

Kültür, bir milletin zaman içerisinde meydana getirdiği maddi ve manevi her türlü değerlerin toplamıdır. Kültür, bir milletin geçmişindeki en önemli unsurdur. Kültür, milletlerin ortak olan değerlerini etkileyen en önemli öge olup bir milletin ulus olma yolundaki en önemli unsurdur. Ulus olabilmenin diğer şartı ise dil, din birliği ve ortak bir toprak parçası üzerinde ortak bir geçmiş ve halk kültürü ve değerlerine sahip olarak yaşamakla olur. Bir ulus zamanla oluşturduğu maddi ve manevi kültür birikimini koruyup yaşatabilirse ve bunu aktarabilirse millet olma özelliğini koruyabilir. Aksi halde başka kültürlerin egemenliğine girerek yok olmaya mahkûm olur.

Romanlar insandan yola çıkarak insanın içinde var olduğu toplumu anlatırlar. Romancı hem kendini hem de içinde yaşadığı toplumu tanıyarak bu toplumun kültürünü eserlerine yansıtır. Bu sayede eserlerinde kullandığı halk kültürünü ürünlerini eserleri ve okuyucuları aracılığıyla gelecek nesle aktarır, buna kültür aktarımı denir. Zira bir yazar veya romancı aynı zamanda bir kültür aktarıcısı ve taşıyıcısıdır.

Bu çalışmamızda Çağdaş Türk Edebiyatı’nın başarılı isimlerinden olan *Emine Işinsu*’nun tüm romanları halk bilimi ve kültürü yönüyle incelenmiştir. Yapılan inceleme ve okumalarla fişlemeler yapılmış ve bir çalışma haline getirilmiştir.

Bu çalışma günümüz Türk edebiyatında ve Emine Işinsu ’nun romanlarındaki halk biliminin rolü hususunda fikir vermesi açısından önem teşkil etmektedir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Emine Işinsu, halk bilimi, halk kültürü

ABSTRACT**TOPRAK, ABDULHAMİT
THE ELEMENTS OF FOLK CULTURE AND FOLKLORE IN EMİNE
İŞİNSU’S NOVELS****MASTER’S THESIS****MALATYA
2015**

Culture is the accumulation of material and moral values of a nations created by that nation in time. Culture is the most important element of a nation of the past. Culture is the most important item affecting joint values of nations and is the most important element to the path to nationhood. Another must to be a nation is unity of language, unity of religion, sharing a common past, folk culture and values, and living in the same piece of land. If a nation can save, keep alive and convey material and cultural heritage created in time, it can maintain the features of being a nation. Otherwise it steps under sovereignty of other cultures and is subjected to becoming extinct.

Based on human,novels narrate the community that human being lives. Novelist recognizes both himself/herself and the community he/she lives and he/she reflects culture of that community on his/her pieces. Whereby by means of his/her readers the novelist conveys his/her pieces of folk culture to next generations, and this is called culture transfer. For a writer or a novelist is the transmitter of culture as well as culture carrier.

In his study I studied on one of the eminent novelist of contemporary Türkish Literature, Emine İşinsu’s all novels in terms of folklore an folk culture. With studies, readings and taggings I prepared a pieces.

This study has significat impotance in terms of giving insight about the role of folklore in Emine İşinsu’s novels.

KEY WORDS: Emine İşinsu, folklore, folk culture.

KISALTMALAR:

Ç.B: Çiçekler Büyür

B.B.: Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri

K.D: Küçük Dünya

Kaf Dağ: Kaf Dağının Ardında

T: Tutsak

H. By: Hacı Bayram

H. Bk: Hacı Bektaş

N.Y: Nisan Yağmuru

Ak T: Ak Topraklar

Az. T: Azap Toprakları

H: Havva

B: Bukağı

B.A: Bir Aile

Canbaz:C

s: Sayfa

S.: Sayı

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
KISALTMALAR	v
İÇİNDEKİLER	vi
GİRİŞ	1
A. Türk Halk Bilimi	1
B. Türk Halk Kültürünün Çağdaş Türk Edebiyatımıza Etkisi	5
C. Türk Romanında <i>Emine Işinsu</i> ve Dili	7

BİRİNCİ BÖLÜM

1.EMİNE İŞINSU’NUN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ROMANLARININ ÖZETİ	10
1.1.EMİNE İŞINSU’NUN HAYATI	10
1.2.EMİNE İŞINSU’NUN EDEBİ KİŞİLİĞİ	12
1.3.EMİNE İŞINSU’NUN ROMANLARININ ÖZETİ	14
1.3.1.Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri.....	14
1.3.2.Nisan Yağmuru	15
1.3.3.Hacı Bektaş Veli.....	15
1.3.4.Bukağı	16
1.3.5.Tutsak	16
1.3.6.Çiçekler Büyür	17
1.3.7.Hacı Bayram Veli	19
1.3.8.Havva	20
1.3.9.Küçük Dünya	20
1.3.10.Kaf Dağının Ardında.....	22
1.3.11.Canbaz	23
1.3.12.Sancı.....	24
1.3.13.Atlı Karınca	24

İKİNCİ BÖLÜM

2.EMİNE İŞINSU’NUN ROMANLARINDA HALK KÜLTÜRÜ

UNSURLARI	26
2.1.Anonim Edebiyat	26
2.1.1. Manzum Olanlar	26
2.1.1.1.Mani	26
2.1.1.2.Türkü	27
2.1.1.3.Ağıt	29
2.1.1.4.Tekerleme	30
2.1.1.5.Epik Şiir ve Hoyrat	31
2.1.2.Mensur Olanlar	32
2.1.2.1.Masal	32
2.1.2.2.Halk Hikayesi	33
2.1.2.3.Destan	34
2.1.3.Kalıplaşmış İfadeler	35
2.1.3.1.Atasözleri	35
2.1.3.2.Deyimler	37
2.1.3.3.Dua	42
2.1.3.4.Beddua	43
2.1.3.5.Argo ve Küfürler	44
2.1.3.6.Karşılama	45
2.1.3.7.Uğurlama	45
2.1.3.8.Selamlaşma	46
2.1.3.9.Lakaplar	46
2.2.Tekke Edebiyatı	47
2.2.1.İlahi	48
2.2.2.Menkıbe	50
2.2.3.Ayet	55
2.2.4.Hadis	56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. EMİNE İŞİNSU’NUN ROMANLARINDA HALK BİLİMİ UNSURLARI ..	57
3.1.Dil ve Anlatım	57
3.1.1.İşaretleşmeler	57
3.1.2.Ağızlar- Halk Söyleyişi.....	57
3.1.3.Hitaplar ve Çağrılar.....	60
3.2.Geçiş Dönemleri.....	60
3.2.1.Doğum.....	60
3.2.1.1. Doğum Anı ve Doğum Öncesi.....	61
3.2.1.2.Doğum Sonrası ve Ad Koyma.....	62
3.2.2. Evlenme	63
3.2.2.1.Düğün.....	63
3.2.3.Ölüm	64
3.2.3.1.Kefenleme	64
3.2.3.2.Defin	65
3.2.3.3.Vasiyet.....	66
3.2.4.Günlük Hayatla İlgili Gelenek ve Görenekler	67
3.2.4.1.Hediyeleşme.....	67
3.3.Halk Bilgisi.....	67
3.3.1.Halk Takvimi	68
3.3.2.Halk Hekimliği.....	68
3.3.3.Halk Ekonomisi	69
3.4.İnanışlar	70
3.4.1.Renklerle İlgili İnanışlar	70
3.4.2.Dine Uygun İnanışlar	70
3.4.3.Batıl İnanışlar	71
3.4.4.Yatırırlarla İlgili İnanışlar	71
3.5.Halk Müziği	72
3.5.1.Türler	73
3.5.2.Halk Çalgıları.....	73
3.6.GiyimKuşam	73

3.6.1.Giyim	74
3.7.Halk Mimarisi.....	75
3.7.1.Konutların Döşenmesi Kullanımı ve Eşyaları	75
3.8.Halk Mutfağı.....	76
3.8.1.Yiyecek Türleri	76
3.9.Konukseverlik.....	76
3.9.1.İmece ve Yardımlaşma	77
SONUÇ.....	78
BİBLİYOGRAFYA	82
KAYNAKÇA	83
EKLER.....	84
EMİNE İŞİNSU İLE RÖPORTAJ	84

GİRİŞ

A. Türk Halk Bilimi

Halk bilimi, geleneksel insan davranışlarını ve geleneklerini çalışarak, araştırma objesi olan sosyal ve kültürel insanı daha iyi anlamak ve onun hakkında daha derin bir bilgiye sahip olmak amacıyla 19.yy'ın başlarında ortaya çıkan bağımsız bilimsel bir disiplinin adıdır. Daha geniş bir tanımlamayla halk bilimi, bir ülkede yaşayan halkın kültür ürünlerini, geleneklerini, törelerini, halk inançlarını, halk inançlarını, halk müziğini, halk oyunlarını, halk edebiyatını, halk mimarlığını, halk hekimliğini, ve benzerlerini inceleyerek, bunların birbirleriyle olan ilişkilerini ortaya koyan; kaynak, gelişim, etkileşim gibi sorunlarını kendine özgü yöntemler ile çözmeye; sonuç, kural, kuram ve yasaları bulmaya çalışan bir bilim dalıdır.

Halk bilimi çalışmalarının başlangıç tarihi, Jacob ve Wilhelm Grim kardeşlerin ‘‘Ev ve Çocuk Masalları’’ adlı masal kitaplarının yayın tarihi olan 1812 yılına kadar gider. (Çobanoğlu 2012 :19)

Folklor terimi ve disiplini, Avrupa sosyal ve kültürel hayatının değişim ve dönüşüm süreçlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve dünyaya yayılmıştır. Avrupa folklor çalışmalarını doğuran şartların temeline, 1453 yılında Fatih Sultan Mehmet’in İstanbul’u alarak Orta Çağ kapatması konulabilir.(Oğuz 2012 :1)

Folklor sözcüğü tarihsel sürecinde, İngilizce folk ve lore kelimelerinden oluşmuştur. Folk ‘‘halk’’ lore ise ‘‘bilim, bilgi’’ anlamına gelir. Bu nedenle folklor terimi, halk bilimi deyiimiyle de karşılanmıştır. Folklor sözcüğü ilk olarak 1846’da kullanılmıştır. Halk bilgisi (folklor) terimi İngilizcede kültür teriminden yaklaşık 20 yıl kadar önce mevcut olmasına rağmen, kültür kelimesi antropologların onu kullandığı manada sosyal bilimlerden tarafından kabul edilmiş, fakat halk bilgisi konusundaki tartışmalar hem sosyal bilimlerin diğer alanlarında çalışanlar arasında hem de halk bilimciler arasında devam edip gelmiştir. (Ekici 2004) 1846’dan önce bir bilim konusu sayılmayan ya da başka bilimlerin alanları içinde kalan birtakım olguları kendine özgü yöntemlerle incelemeyi üzerine alan bağımsız bir bilim olarak tanınmaya başlamıştır. Folklor terimini ilk olarak 1846’da kullanan da İngiliz W. John Thoms’dur.

Yurdumuzda da bu bilimin adı ilk olarak 1913'te Rıza Tevfik'in Peyam Gazetesinin "edebi ilavesi"nde yayınladığı "folklor" başlıklı yazıda anılmıştır. (Boratov 2013:7)

Her ulusun kendine has bir toplumsal mozaik bulunması nedeniyle folklorun tanımlanması ve sınırlarının tayin edilmesinde her ülkenin bilginleri, kendi toplumlarının yaşayışına göre değerlendirmeler yapmışlardır.

Sözgelimi Türkiye'de Sedat Veyis Örnek'in yaptığı bir tasnif vardır. Sedat Veyis Örnek'e göre folklor, bir ülke ya da belirli bir bölge halkına ilişkin maddi ve manevi alanlardaki kültürel ürünleri konu edinen, bunları kendine özgü yöntemlerle inceleyen, derleyen, çözümleyen, yoran, tasnif eden ve son olarak bir birleşmeye vardırma amaçlayan bilim dalıdır.

Bir ülkenin, bölgenin veya yöre halkının herhangi bir etnik grubun bütününe kapsayan ve temelinde o halkı meydana getiren insanların ortak ve yaygın davranış kalıplarını, yaşam tarzını belirli olaylar ve durumlara has tavrını ve dünyayı algılayışını açıklamada; geleneksel ve töresel yaşamı düzenleyen, renklendiren, genişleten, birtakım beceri, beğeni, yaratıcı, kurumu, töreyi, kurumlaşmayı göz önüne sermede; bir ucuyla geleceğe bir ucuyla da geçmişe ve içinde bulunduğumuz zamana uzanan örf, adet ve toplum yaşayışını düzenleyen gelenek ve görenekleri tespit etmede; bunu gerek destekleyen gerekse desteklemeyen uzantılarını teker teker belirlemede; halk kültürünü temel gereçlerini yakalayarak, bunlardan orijinal ve çağdaş eserler meydana getirmede folklorun rolü ve önemi yadsınamaz.

Halk biliminin konularını herkesin üzerinde hem fikir olabilecek ve yeterli olacak bir şemasını ortaya koymak son derece zordur.

Zira sosyal bilim alanına giren halk biliminde, diğer sosyal bilimlerde olduğu gibi halk biliminde de konuların sınırlarını net bir net olarak belirlemek, bunların diğer bilimlerle olan ilişkilerindeki sınır anlaşmazlıklarını önlemek son derece güçtür, bunlara rağmen Sedat Veyis Örnek'in tasnifi bu hususta biraz aydınlatıcı olmuştur.

Sedat Veyis'in tasnifi şöyledir:

1) Köy, kasaba ve kent yaşamı	a) Sürekli yerleşim (köy, kasaba, kent)
2) Yerleşim ve yerleşim türleri	b) Geçici yerleşim (yaylak, kışlak)

- 3) Barınak – konut (halk mimarisi)
 - a) Tipler
 - b) Yapım teknikleri ve kullanılan araç- gereçler
 - c) Ev eşyası (türleri, yapımı, kullanımı)
- 4) Aydınlanma, ısınma
 - a) Işık elde etme, ışık araç ve gereçler
 - b) Isı elde etme, ısı araç ve gereçleri
- 5) Taşıtlar ve taşıma teknikleri
 - a) Kara taşımacılığı
 - b) Hava taşımacılığı
- 6) Ekonomi türleri
 - a) Hayvancılık
- i) Bakım beslenmesi korunması
- ii) Çobanlık
- iii) hayvansal ürünlerin elde edilmesi
- iv) Hayvancılıkla ilgili araç- gereçler
 - b) Tarım, rençberlik
- i) Ekme biçme ürün alma
- ii) Tarım araç-gereçleri
- c) Avcılık
 - i) Av türleri (kara deniz)
 - ii) Av araç ve teknikleri
- 7) Halk ekonomisi
 - a) Üretim
 - b) Tüketim
- c) Pazarlama
- 8) Beslenme mutfak kiler
 - a) Besin türleri
 - i) Hayvansal besinler
 - ii) Bitkisel besinler
 - b) Besin elde etme, hazırlama, koruma
 - c) Mutfak düzeni, araçları
 - d) Kiler, depo, mahzen
 - e) Yemek çeşitleri
 - f) Sofra düzeni
- 9) Ölçme, tartma, hesap birimleri
- 10) Halk sanatları ve zanaatları
 - a) İşletme, örme, dokuma, basma işleri
 - b) Ağaç, taş, maden, toprak, cam, deri işleri
- 11) Giyim – kuşam –süs
 - a) Giyim- kuşam
 - i) Erkek giyimi
 - ii) Kadın giyimi
 - iii) Çocuk giyimi
 - iv) Günlük giyim
 - v) Törensel giyim
 - vi) Meslekleri ve yaş gruplarını belirleyen giyimler
- c) Süslenme
- 12) Halk bilgisi
 - a) Halk hekimliği- halk baytarlığı

b) Halk botaniği – halk zoolojisi

c) Halk meteorolojisi- Halk takvimi

d) Halk hukuku

13) Halk inançları: töreler, adetler, gelenekler, görenekler

14) Geçiş dönemleri

a) doğum

b) evlenme

c) ölüm

15) Bayramlar- karşılaşmalar- uğurlamalar

a) Dinsel nitelikli Bayramlar

b) Yerel nitelikli Bayramlar

c) Karşılama ve uğurlamalar

16) Kalıp hareketler (tavır-jest-mimik)kalıp sözler ve sesler

a) Günlük yaşamla ilgili olanlar

b) Törenselle yaşamla ilgili olanlar

c) Islık çalma çağırma, ses çıkarma

17) Dernekler, kuruluşlar, dayanışma ve yardımlaşma

a) Esnaf dernekleri

b) Dinsel kuruluşlar

c) komşuluk

d) Cinse yaşa dayalı örgütler

18) Dinsel-büyüsel içerikli inançlar, işlemler

a) Ziyaretler, yatırlar, türbeler, mezarlar

b) Fal rüya gelecekte haber verme

c) Büyücülük; türleri ve teknikleri

19) Halk edebiyatı

a) destanlar

b) efsaneler

c) masallar

d) halk hikâyeleri

e) halk şiirleri

f) halk türküleri

g) fıkralar

h) atasözleri- deyimler

i) tekerlemeler

j) bilmece

k) ilahiler

l) maniler

m) ağıtlar

n) alkışlar kargışlar

20) Halk Tiyatrosu (geleneksel tiyatro)

a) Orta oyunu

b) Seyirlik köylü oyunları

c) Kukla

d) Meddahlık

e) Karagöz

21) Halk oyunları (dansları)

22) Halk müziği ve müzik araçları

- 23) Çocuk oyunları ve oyuncakları
- a) İnsan adları
- i) asıl adlar
- ii) soy adlar
- iii) lakaplar- takma adlar
- b)Yer su, dağ, köy, meydan, cadde, sokak, ev adları (Kalaycı 2004)
- a) Temsili nitelikteki oyunlar
- b) Oyuncak türleri ve nitelikleri
- 24) Halk eğlenceleri, sporlar
- 25) Adlar

B. Türk Halk Kültürünün Çağdaş Edebiyatımıza Etkisi

Batı'da feodal düzenin, burjuva sınıfının doğuşu ve bireyciliğin gelişimi esnasında toplumsal, ekonomik, sosyal ve tarihsel olayların etkisiyle kademeli olarak gelişen roman türü; bizde batılılaşma olgusunun doğal bir sonucu olarak yapılan çeviri ve öykünmelerle kısa sürede orijinal şeklini alır. Bu gelişim içerisinde haliyle çeşitli eğilimler belirir. Bu eğilimlerden bizi ilk ilgilendiren halk edebiyatı geleneğinin besleyici bir unsur olarak Tanzimat Dönemi'nde fark edilmesidir. 1789 Fransız İhtilali'nin etkisiyle tüm Avrupa'yı etkileyen milliyetçilik akımının etkisiyle uluslar; milli kültürlerini milliyetçi düşüncelerle araştırıp ortaya çıkarmaya başlarlar. Fransız İhtilali'nin etkisiyle bu çalışmalar bizde, dolayısıyla edebiyatımızda da görülmeye başlar. Bu nedenle 15. yüzyılda dilimize Arapça ve Farsçadan giren tamlama, söz öbekleri ve sözcüklere karşı sade dille yazma hareketi ortaya çıkmıştır. Fuat Köprülü, Aydınli Visali, Tatavlılı Mahremi ve Edirneli Nazmi ile devam eden dilde sadeleşme ve Türki-i Basit cereyanı milli dil ve edebiyat akımının ilk müjdecisi olmuştur. Bu akım, 18.yüzyılda halk deyim, söyleyişleri, atasözlerinin şiirimize girmesi ile Nedim, Enderunlu Vasıf, Necip Fazıl ve Şeyh Galip'in şiirlerinde devam eder.(Topçu 2008:23)

Temeli mahallileşme akımına kadar giden halk kültürüne ve diline alaka; Tanzimat'ta büyük bir ilgiyle artarak devam eder. Tanzimat sanatçılarından Şinasi, fikirlerini yayabilmek için halk kültürü, yaşayışı ve diline yönelir. A. Hamdi Tanpınar, Şinasi'nin eserlerinde meddahlık ve ortaoyunu gibi sanatlardan faydalanışı, bireyden çok genel tipler üzerinde duruşu, isimlerle roller arasındaki uygunluğu, hususi şive ve mesleki dile yer vermesi, sokak dilinin söyleyiş canlılık ve özelliğini eserlerine yansıtması; geleneğin edebiyatımıza etkileri olarak gösterilebilir.

Namık Kemal makale ve piyeslerinde halka önem verir. Ona göre edebiyatın amacı halkı uyandırmak ve eğitmektir. Ziya Paşa Şiir ve İnşa makalesinde, bu fikirlerinden vazgeçmekle beraber; divan edebiyatı karşısında halk edebiyatını yüceltir.

Tanzimat Dönemi'nden sonra Servet-i Fünun gelir. Servet-i Fünun Dönemi'nde Osmanlı ile Batı edebiyatının karışımından oluşan İstanbul seçkinlerinin yürüttüğü ince kozmopolit ve kötümser bir edebiyat anlayışı ön plandadır.

İlk Türk romancıları; gerek Avrupa edebiyatı ile olan ilişkileri, gerek 1850'den sonra Avrupa edebiyatından yapılan çevirilerin etkisiyle Batı romanına öykündüler. Ama geleneksel halk öykülerinden ve meddah öykülerinden de yararlandılar.

Ayrıca hece vezniyle şiirler yazan Mehmet Emin Yurdakul, Batı edebiyatı nazım şekilleri içerisinde, halk dili ile hece ölçüsünü kullanarak milli edebiyatın temelini atmıştır. Yurdakul'un bu gayretleriyle beraber, Ziya Paşa'nın halk diline ve kültürüne yönelmesi, gayretleri ve görüşleri milli edebiyat akımının oluşmasına yardımcı ve vesile olmuştur. Halk edebiyatının, kurulacak milli edebiyatın temeli olacağını savunan Ziya Gökalp'e göre; Osmanlı kültürü üzerine milli ve orijinal bir edebiyat kurulamaz. Gökalp dehanın halkta olduğunu vurgular. Halka yönelen bir başka yazar Halide Edip'tir, bütün eserlerinde halk kültüründen yararlanan Adıvar, çoğu şeyin halk kültüründe bulunduğunu ifade ederek yeniden işlenmesi halinde çağdaş kültüre katkıda bulunacağını ifade eder.

1940'lara kadar dönemin sosyal şartlarından ötürü destan edebiyatı etkisini gösterir. Türk Ocakları ve halkevleri bu dönemde önemli rol oynar. Türk Ocakları derleme çalışmalarıyla halkevleri ise derleme ve yayımlama çalışmalarıyla katkıda bulunur.

Bu dönemde halkevlerindeki Anadolucu faaliyetleriyle dikkat çeken bir diğer ad, Ahmet Kutsi Tecer'dir. Tecer, halka yönelik ilkesini benimseyerek milli kültürümüzle ilgili uygun eserleri toplayarak Batı tekniğine uygun eserler vermiştir. Yaşanan tüm bu gelişmeler 1940'lardan sonra geleneksel kültür ile romancılarımız arasındaki etkileşim, köy romanlarıyla artan bir şekilde yeni bir aşama kaydeder. Köy romanları daha önceleri salt kırsalı yansıtırken daha sonraları değişen fikir hayatımızın ve dünya düzeninin tesiriyle politik öğeler de köy romanlarında yerini

almıştır. Sözelimi, bir geçiş döneminin romancısı olan Yaşar Kemal'in hem geleneğın hem de Marksizm'in etkisiyle geliştirdiğı zenginler, fakirler, dağlılar ve ovalılar şablonuna dayalı toplumsal çatışmaları konu edinen yapısı göze çarpar.

Geçiş döneminin yazarı Yaşar Kemal, geleneğı çok görmüş ve yaşamış bir yazar olarak; Çukurova'daki üretim ve paylaşım mücadelelerini, feodal sistemden kapitalist sisteme geçişi bizzat yaşamış ve gözlemlemiştir. Bu hayatın merkezinde yer alan yazarımız zengin kültürel birikimini sonraki yıllarda âşık tarzı halk hikâyeciliğı geleneğinden modern popüler bir romancı çizgisine geçişte eserlerine yansıtmıştır. Onun folklora olan bu katkısı ele alınması, üzerinde durulması gereken bir husustur.

C. Türk Romanında Emine Işınso ve Dili

Bugünkü edebiyatımızda bir Işınso vak'ası vardır. Günümüz Türk romanını, onun ismini anmadan değerlendirmek mümkün değildir. Işınso, Çağdaş Türk Edebiyatımızın en önemli mihenk taşlarından. Gerek yazdığı tasavvufi romanlarında gerekse siyasi romanlarda adeta bir çığır açmıştır diyebiliriz. Zira o, romanlarını yazarken tüm benliğıyle yazmakta ve onlarla bütünleşmektedir.

Bugünden yarına kalacak birkaç isimden biri de şüphesiz Emine Işınso'dur. Işınso; üslubuyla ve canlı karakterleriyle şaheserler ortaya koymuş bir yazarımızdır.

Namık Kemal, Ahmet Mithat, batı tarzındaki Türk romanının ilk isimleridir. Onlar roman tarihimizdeki yerini daha çok ilk olmalarına borçludurlar. Ancak Işınso'da ilk olma değil; roman tekniğinin kusursuz ve canlı olması onun roman ve edebiyat tarihimizdeki yerini sağlamlaştırması yönüyle önem arz etmektedir. Roman tekniğinde zayıf olmalarına karşılık, bu iki edibimizin, bilhassa *Ahmet Mithat*'ın eserlerinde eski Türk hikâyeciliğinin unsurlarını kullanmış olmaları müspet bir husustur. Bu çizgi, ancak Hüseyin Rahmi ile devam edebilmiş; daha sonra arkası gelmemiştir. Fakat Işınso için neredeyse bu ediplerimizin ayak izlerini takip ettiğı söylenebilir.(Ercilaşun,2012 :76)

Batı tarzındaki romanların ilk örnekleri üzerinden daha otuz yıl geçmeden ilk şaheserler ortaya çıkar: *Mai ve Siyah, Eylül, Aşk-ı Memnu. H. Ziya ve M. Rauf'un* eserleri o kadar güçlüdür ki, Türk romanı onların çizgisinden bir türlü dışarı çıkamaz. *Y. Kadri, Halide Edip ve Reşat Nuri* aynı çizginin büyük isimleridir. Cemiyetimizin

geçirmekte olduğu büyük sosyal değişme, Doğu – Batı çatışması *H. Edip ve Yakup Kadri*'nin romanlarında sosyal zemin olarak yer alır.(Ercilasun,2012 :76)

Bu onların Servet –i Fununculara göre üstün taraflarını teşkil eder. Işinsu, her ne kadar bu iki yazarımız gibi, aynı konularda yazmasa da, yazdığı konular ve toplumun sorunların belirtmesi hasebiyle çağdaş Türk romancılığında önemli bir yer teşkil etmektedir. Hem tasavvufi hem de siyasi romanlarında oldukça iddialı ve ikna edici bir şekilde yazan yazarı; Çağdaş Türk romancılığının önemli isimlerinden biri olarak görmemiz mümkündür. Işinsu ilk romanı Küçük Dünya ile sürekli bir gelişme seyri göstermiştir. Roman tekniğı ve tipleştirme bakımından günümüz romancılığının ilk ismi sayılabilir. Işinsu, Çağdaş Türk romancılığının bir mihenk taşıdır. Roman tekniğı Işinsu'da kusursuzdur. Olaylar mükemmel bir şekilde işlenir ve bağlanır. Bir gerilim romancısı olarak, okuyucunun merak duygusunu sürekli elinde tutar. Canbaz ve Sancı gibi romanlarında kullandığı roman teknikleri, gerilimi daha da artırarak, okuyucuda büyük bir merak duygusu uyandırır. Ayrıca kullandığı deyim, atasözü ve halk söyleyişleriyle okuyucuda ilgi uyandırması Işinsu'nun bir başka önemli özelliğidir.

Bu özelliğinden ötürü onun tipleri roman sayfalarında yaprak yaprak canlanır. Romanlarını okuduğumuzda karakterlerin halet-i ruhiyeleri, tutumları ve söyleyişleri ile içimizde, canlı biri olduğu kanısına varırız. Karakterlerini, oldukça canlı ve içimizden biri gibi karakterize ederek anlatması, Işinsu'nun ustalığını göstermesi açısından önem arz etmektedir.

Işinsu'nun bununla beraber, idealize edilmiş karakterleri de vardır. *Çiçekler Büyür*'de Arif ve Canbaz'da Mehmet, bunun en bariz örnekleridir. İdealize edilmiş bu karakterler ayakları yere basmaktan, oturup konuşmaktan ziyade daha üst tabakaya ait kişilerdir. Bu karakterler, yazarın değişik ve fantastik tarafını göstermektedir. Işinsu bu karakteriyle adeta günümüze tanık olmuş gibi canlı bir üslupla anlatmıştır.

Işinsu; *Yakup Kadri ve M. Rauf* gibi olayları sosyal bir zemine oturtturarak anlatmıştır. Sözgelimi *Canbaz ve Sancı*"da bunu son derece başarılı bir şekilde yapmıştır. Bu romanlarında başarılı anlatımı sayesinde, anlattıklarını okurken bizzat yaşamış gibi oluruz.

Emine Işınsu, gerek güncel sorunlara cevap araması, gerekse tarih bilinci vermesi ve insani evrensel değerleri vermesi açısından güçlü bir yazardır. Romanlarında gerekçi bir anlayışa sahip olan yazar, toplumsal sorunları, tarihi olayları ve idealleri kadın dikkati ve titizliğiyle işler. Kahramanları genelde günlük hayatın içinden seçtiği güçlü kadınlardır.

Işınsu, Bukağı, Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri gibi başkahramanı erkek olan romanlarında bile kadınlara çok yer verir. Erkek kahramanlarını, kadın kahramanlarının iç gözüyle bize naklettirir. Gerek dini gerekse milli konuları dikkatiyle sorgular. Bu felsefi sorgular ve iç tahliller arasında mekânlarla ilgili çok fazla ayrıntı olmaması okuyucuyu rahatsız etmez. Üslubu o kadar canlı ve içtendir ki, okuyucu bir anda kendini olaylar içinde buluverir.

Hülasa Emine Işınsu, Çağdaş Türk romancılığının gelişme çizgisini başarıyla devam ettiren, Türk romanının zirvelerinden biridir. Tarihe ve tasavvufa olan duyarlılığıyla günümüz yazarlarına örnek olabilen bir yazar olan Işınsu, Türk edebiyat ve roman tarihinde oldukça başarılı bir yazarımızdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.EMİNE İŞINSU’NUN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ROMANLARININ ÖZETLERİ

1.1 EMİNE İŞINSU’NUN HAYATI

Emine İşinsu 17 Mayıs 1938’de Kars’ta dünyaya gelmiştir. Şair ve yazar *Halide Nusret Zorlu Tuna*’nın ve asker bir baba olan *Azizi Vecihi Zorlutuna*’nın kızı olan İşinsu, anne ve babasının memuriyeti nedeniyle çocukluğunu Anadolu’nun muhtelif yerlerinde geçirmiş ve şiirle edebi hayata adım atmıştır.

Cumhuriyet Dönemi önemli yazarlarından olan İşinsu’nun babası, bir Bulgaristan göçmenidir. Babasının Bulgar göçmeni olması ona daha sonra yazacağı romanlarında önemli katkıda bulunacaktır. Babasının Bulgaristan’da yaşayan Türklerin acılarına ve zorlu günlerine tanık olması, İşinsu’nun bunları dinleyerek büyümesine vesile olmuştur. Çocukluğunun büyük bir kısmını aile büyüklerinden Balkan Türklerinin Türklük adına nelerle karşılaştıklarını ya da nelere katlandıklarını dinlemekle geçirmiştir. Bu nedenle Balkan Türkleri ve onların yaşadıkları onun hayatında önemli bir yer tutar.

Anne tarafı âlimler ve kahramanlar yetiştiren Erzurum’un eski ve köklü ailelerinden biridir, annesi Halide N. Zorlutuna edebiyat tarihimizin önemli simalarındandır. (Erol:44)

Anne ve babasının muhtelif yerlerde çalışması sebebiyle İşinsu, ilköğrenimine Urfa’da başlamış, Sarıkamış’ta devam etmiş, Ankara’da ilköğrenim hayatını tamamlamıştır. Farklı yerlerde bulunmuş olması onun hayal dünyasının zenginleşmesine vesile olmuştur.

Kültürlü ve sosyal bir aile ortamında yetişen İşinsu, daha ilkokul çağlarında okuma ve yazmaya ilgi duymuş ve bu çağlarda yazmaya başlamıştır. İlk şiir denemeleri ilkokulda görülür. Ankara Cebeci Ortaokulu’nda mezun olduktan sonra TED Ankara Koleji’nin lisesine girip mezun olmuştur. Şiirlerinin çoğunu beğenmediğini ve yırtıp attığını söyleyen İşinsu’nun ilk şiiri İnsanlarla Eğitim Dergisi’nde yayımlanır. Annesinin kendisini çok sıkıldığını ifade eden İşinsu, babasının isteğiyle Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümüne kaydolur. Daha sonra ABD’de Fullbright bursunu kazanınca bu eğitimini yarıda bırakıp ABD’ye gider, altı aylık bir eğitim hayatından sonra

tekrar Türkiye'ye dönen Işinsu; bu kez ODTÜ'nün işletme bölümüne kaydolur. Üniversite yıllarında evlenen Işinsu; üniversite, yazarlık ve evliliği bir arada yürütemez ve işletmeyi de yarıda bırakır. Bu arada eşinden de boşanan Işinsu, önce hukuk fakültesine, ardından başından beri arzuladığı felsefe bölümüne kaydolur. Eğitim hayatı her ne denli böyle renkli geçse de yazarın, diğer bölümleri yarıda bıraktığı gibi isteyerek kaydolduğu felsefe bölümünü de yarıda bırakır. Her ne kadar yarıda bırakmış olsa da yüksek tahsil hayatını, kendisi bu renkli ve karışık tahsil hayatından pay çıkararak, zengin bir hayal dünyası elde etmiştir. Zamanının çoğunu yazmaya ayıran yazar; dergi, gazete, roman ve tiyatro yazarlığı yapmıştır. İlk romanı Küçük Dünya ile Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nın Sanat Armağanı ödülünü kazanır.

Işinsu, tiyatroya derin bir ilgi duyar, DTCF'nin felsefe bölümünde okurken bir taraftan da fakültenin tiyatro derslerine devam etmiştir. Tiyatroda oldukça başarılıdır, sözelimi Bir Yürek Satıldı adlı tiyatrosuyla TRT'nin düzenlemiş olduğu Radyofonik oyun yarışmasında birincilik ödülünü kazanmıştır. Tiyatroda bu denli başarılı olmasına rağmen bırakmasının nedeni; tiyatronun başındaki kişi ile fikirlerinin uyuşmamasıdır.

Yazarın ilk romanı Küçük Dünya'dır. Romanda da aynı başarıyı yakalayan Işinsu, Küçük Dünya'dan sonra Ak Topraklar'ı yazar. Bu eserle Türk Edebiyatı Cemiyeti roman ödülünü kazanır.

1969'da annesi Halide N. Zorlutuna ile çıkardığı Ayşe adlı kadın dergisinde Zeynep Tan, Nur İleri ve Işık takma adlarıyla yazar. Daha sonra Ayşe adlı derginin adını Töre şeklinde değiştirerek dergi çıkarmaya devam eder.

1972'de Profesör Doktor İskender Öksüz ile ikinci evliliğini yapan Işinsu, yazı hayatına ara vermeden devam eder. Sürekli bir yazma eylemi içinde olan Işinsu; Bozkurt, Diyanet ve Türk Edebiyatı dergilerinde bir süre yazar.

1975'te yazdığı Tutsak romanıyla Kerkük Türklerinin mücadelesini ve yaşayışını anlatan Işinsu, aynı yıl yayımladığı ve ideolojik çekişmeleri anlattığı *Sanıcı"yla* eşsiz bir eser ortaya koyar.

Ayrıca 1979'da dış Türkleri konu ettiği *Çiçekler Büyür"ü* 1982'de sendika romanı olarak *Canbaz"ı* yazar. Işinsu sendika romanı olarak bilinen *Canbaz* ile Türkiye Yazarlar Birliği roman ödülünü kazanır.

1.2 EMİNE İŞINSU’NUN EDEBİ KİŞİLİĞİ

Emine İşinsu’nun sanatçı kişiliği ve hayal dünyası, içinde yetiştiği kültürlü aile geleneği ve yurdun muhtelif yerlerinde bulunmasıyla yeşerir ve gelişir. Şair ve yazar bir annenin kızı olan İşinsu küçük yaştan itibaren şiirle yazı hayatına başlar. Yazarın okuma ve yazmaya olan ilgisi daha ilkokul çağlarında iken ortaya çıkar. Bu dönemde Pollyanna türü klasikler ile tanışan yazar zaman zaman yazma denemelerinde bulunur. Bunun sonucu olarak daha ilkokulda iken Minko’nun Hatıraları adlı eserini yazar.

Çok erken yaşlarda şiir dünyasına giren yazar, daha TED Koleji’nde iken arkadaşları arasında şair olarak tanınıyordu. Yazdığı şiirleri pek beğenmeyen yazar, şiirlerinin çoğunu yırtıp atmıştır. Buna rağmen ilk şiir kitabı İki Nokta ile karşımıza çıkar. Bu kitaplardaki şiirlerin çoğu bir iki mısralık şiirlerden oluşuyordu. (Erol,2006 :18)

İlk şairlik denemelerini: “Onlar gençlik döneminin duyguları, kendi çapında çırpınışları olan ve felsefesini anlatan şiirlerdir. Çoğunu beğenmedim diye yırtıp attım, çünkü yazdıklarımı yayımlamam için önce benim beğenmem gerekiyordu”, der.

Milliyetçi bir düşünceye sahip olan yazar: “Dün olduğu gibi bugün de Türk milliyetçisiyim hatta çok şükür ki Türk milliyetçisiyim.” diyor.

Fikir dünyasının oluşumunda aile çevresinin etkili olduğunu belirten yazar, bu duygularla yetiştirildiğini ve eserlerini bu çerçevede oluşturduğunu ifade eder.

Eserlerinin çoğunda İslam inancının derinliklerine rastlamak oldukça kolaydır. İnsana tevazu ve hoşgörü ile yaklaşan yazar, her insanın bir gün mutlaka doğru yolu bulacağına inanır.

Ailesinin baskısı da, yazarın eğitim ve yazarlık hayatında derin izler bırakır. Babasının isteği üzerine DTCF’nin İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümüne kayıt olur. Yazar; yaşadıklarını, duygu ve düşüncelerini yazdığı eserler ile dile getirir. Hayatının bu evresinde yaşadıklarını Küçük Dünya’daki Nur aracılığıyla yansıtmıştır.

Eserlerini oluştururken kahramanları ile bütünleşen yazar, yazmadan önce büyük bir hazırlığa girer. Öyle ki konu ile ilgili bilgilere ulaşmak için tanık ve belgelere başvurur. *Küçük Dünya’nın* Nur’u, *Kaf Dağının Ardındaki* Mevsim, yazarın hayatından izler taşır.

Türkiye dışındaki Türklere de yoğun hisler besleyen Işınsu; *Tutsak, Çiçekler Büyür ve Azap Toprakları*''ndaki Türkleri anlatır.

Roman konuları arasında kadının tutsaklığı, Türklerin tutsaklığı (Bulgaristan, Kerkük, Batı Trakya), Türkiye'nin sancıları öne çıkar.

Türk tasavvufunun zirvelerini *Yunus Emre, Niyazi-i Mısri ve Hacı Bayram Veli*''nin hayatlarını ele alan Işınsu için yazmak yaşamının bir gayesidir. Şiirle başlayan yazı hayatına tiyatro ve hikâye ile devam eden yazar, kendini daha başarılı bulduğu romanla devam eder. Ona göre yazmak aileden sonra yaşamın ikinci gayesidir. Işınsu bir eseri yayımlamam için öncelikle kişinin samimi olması lazım. Samimiyet bir eserin hem okunması hem de yazılması için lazım lazım olan bir unsurdur. Işınsu'nun romanlarında mekântasvirlerinden çok, insan psikolojisi öne çıkar. Birinci tekil şahıs anlatımıyla yazılan ilk romanı Küçük Dünya'da, her şey roman kahramanının ruh halinden süzülerek aktarılır. Diğer romanlarında birinci tekil şahıs terk edilse de yine olayları ve mekanları kahramanların duygu süzgecinden geçtikten sonra onların algılamalarıyla görürüz. Bu psikolojik akım zaman zaman şuur akımını andırır.

ÖDÜLLER

Küçük Dünya ile Türkiye Cumhuriyeti Turizm Bakanlığı Sanat Armağanı kazanmıştır. Yönetmen Osman Sınav tarafından televizyon dizisi olarak çekilmiş ve TRT'de yayınlanmıştır.

Atlı Karınca, Osman Sınav tarafından televizyon dizisi olarak çekilen orijinal bir senaryodur. Ancak TRT'nin 'Aydınlarla alay ediyor' gerekçesiyle yayını yasaklaması üzerine roman halinde yayımlanmıştır.

Ak Topraklar ile Türk Edebiyatı Vakfı roman ödülünü kazanmıştır.

Bir Yürek Satıldı oyunu, Türkiye Radyo TV Kurumu Radyofonik Oyun Yarışması'nda dram dalı birinciliğini (TRT'de radyofonik oyun olarak yayınlanan *Bir Yürek Satıldı*, daha sonra televizyon dizisi olarak filme çekildi ve yine TRT'de yayınlandı.) *Sancı* ile Türkiye Milli Kültür Vakfı roman ödülünü, *Canbaz* ile Türkiye Yazarlar Birliği roman ödülünü, Türk Ocakları Hamdullah Suphi Tanrıöver Armağanını, Kahraman Türk Dili Ödülleri "Türkçeyi Doğru ve Güzel Kullanan Yazar Ödülü", İLESAM (Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği) Şeref ödülünü kazanmıştır.

1.3.EMİNE İŞINSU'NUN ROMANLARININ ÖZETLERİ

1.3.1.*BİR BEN VARDIR BENDE BENDEN İÇERİ*

Eserde, Yunus'un "Yunus Emre" oluşu anlatılmaktadır. Yunus bulunduğu köyde annesi tarafından, köyün âlim zatlarından olan Arif Hoca'ya gönderilir. Arif Hoca'nın yanında dini ilimleri öğrenen Yunus, okuduğu şiirlerle beraber kendini bu yola tam olarak vermek ister. Arif Hoca, Yunus'a, bildiklerini öğrettikten sonra, onun Konya'ya gidip kendisini daha çok geliştirmesini ister. Evli ve çocuk sahibi olan Yunus, geçimlerini bağdan bahçeden sağlayan annesinden ilk zamanlarda Konya'ya gidebilmek için izin almakta zorlanır. Ama sonunda izin alarak, Konya'ya gider. Konya'da gittiği bir caminin avlusunda yaşlı biri olan Osman Efendi ile karşılaşır. Osman Efendi, Yunus'u, birçok alanda ilim sahibi olan Sıtkı Hoca'ya götürür. Sıtkı Hoca ilk etapta, Yunus'u hoş karşılamasa da sonradan Yunus'u yanına kabul eder. Sıtkı Hoca Yunus'a geçimini sağlamak için bir marangozun yanına çalışması ve geçimini sağlaması için gönderir. Hem ledüni ilimleri öğrenen hem de marangozluk yapan Yunus, Sıtkı Hoca'dan oldukça istifade ettikten sonra köyüne geri döner. Köyüne dönen Yunus, kıtlık olduğunu görür.

Kıtlığa çare bulmak için toplanan köylüler, yardımsever olduğunu duydukları Tapduk Emre'ye köyden birkaç kişiyi azık almak için göndermeye karar verirler. Fakat Yunus tek başına gitmekte ısrar eder. Tek başına Tapduk'a giden Yunus, Tapduk'la biraz hasbihal ettikten sonra azığı alıp köye döner. Bu arada, Yunus'un Tapduk'a yaptığı hasbihalde, Tapduk, Yunus'a seni geri çağıracağım der. Aradan kısa bir zaman geçtikten sonra Yunus'u çağırın Tapduk, Yunus'a odunculuk görevi vererek onu yanına alır. Ledüni ilimleri de öğrenmeye başlayan Yunus'un artık Halvete girme zamanı geldiği söylenir.

Yunus'a halveti anlatan Tapduk, 40 gün aç ve susuz kalacağını söyler. İlk günler sadece çok az su ve tuzsuz çorba verileceği söylenir. 40 günü halvette aç ve susuz geçiren Yunus açlık ve susuzluğa alışmıştır artık. 40 günlük halvette namaz kılan ve Allah ismini zikreden Yunus nefsinin terbiye ederek halvetten çıkar. Öyle ki artık farkında olmadan kendi kendine Allah ismini zikreder. Yunus'un olgunlaştığını gören Tapduk, Yunus'a 2 yıl süre vererek, diyar diyar gezmesine izin verir. 2 yıl gibi bir süre diyar diyar gezen Yunus dergâha geri döner.

1.3.2. NİSAN YAĞMURU

Eserin başkarakteri Meryem, 35 yaşlarında evli bir kadındır. Kocasını 35 yaşındayken kaybeden Meryem, dolaşırken bir sedefkârın tezgâhının bulunduğu işyerinde dokuzuncu senfoniye duyar. 9. senfoniye duyan Meryem sedefkârın dükkânına girer; artık giriş o giriştir. Daha önceleri seramikle uğraşan Meryem artık sedef işçiliğiyle de uğraşmaktadır. Aslında oldukça zengin olan Meryem'in böyle bir iş yapmasına hiç ihtiyacı yoktur. Ancak kocasının ölümü, kendisini ziyadesiyle yıpratıldığından, kafasını dağıtmak için sedef işçiliğine soyunmuştur. Sedef işçisi usta, Meryem'i tezgâha kabul etmiş ve ona iş vermiştir.

Usta, yanında çalışanlara sedef işçiliğiyle beraber İslam dinini de öğretmeye çalışmaktadır. Gel zaman git zaman tezgâha ve ustaya bağımlı hale gelen Meryem, kocası Cahit'in ölüm acısından da yavaş yavaş kurtulmaktadır. Ustasına oldukça bağlanan Meryem, onun başka yere gideceğini duyduğunda, onun yokluğuna dayanamayacağını, bu nedenle onunla gitmek istediğini söyler. Ancak bu tür gitmelerde her daim yalnız gitmeyi tercih etmektedir. Meryem, her ne kadar ilk zamanlar bunu kabullenmese de usta yalnız gider ve bu olaydan en çok Usta'nın tezgâhtarı Gülgün etkilenir. Meryem ise ilk zamanlarını onu teselli etmeye çalışır. Vaka; Meryem ve onun çevresinde gelişen olaylar üzerine kurulmuştur.

1.3.3 HACI BEKTAŞ

Hacı Bektaş Veli'nin öğretilerinin anlatıldığı yapıtla, Hacı Bektaş Veli'nin müritleri yoluyla Anadolu'ya açılması, İslam öğretilerini yayması anlatılır. Yazar, Hacı Bektaş Veli'yi anlatırken oldukça büyük bir tasavvufi bilgiye sahip olduğunu sezdirmektedir. Anadolu'ya ve İslam yoluna müritler yetiştiren H. Bektaş Veli; Anadolu'ya ve çevresindekilere sürekli iyilik, güzellik ve İslamı aşılamaya çalışmıştır. Misafirperverliğiyle de tanınan H. Bektaş Veli, cömertliğiyle büyük bir emsal teşkil etmektedir. Müritlerine İslam dinin öğretilerini vermeye çalışan H. Bektaş Veli, hem kendi çabası hem de müritlerinin çabasıyla Anadolu'yu türlü kötülüklerden arındırmaya çalışmaktadır. Söz gelimi, Ferhat Ağa gibi kendisine ön yargıyla yaklaşanları, fesat ruhlu insanları terbiye etmeye çalışmıştır. Romanda, Bektaşilik öğretisi anlatılmaya çalışılmaktadır.

1.3.4. *BUKAĞI*

Niyazi Mısri'nin hayatının anlatıldığı bu eserde, Niyazi Mısri'nin mürşit arayışı ve mürşitliğe adım atışı anlatılır. Mısri, İslami ilimlerden hem zahiri hem de batini olanları öğrenmek ister. Dolayısıyla Mısri bu ilimleri öğrenmek ve kendini yetiştirmek için farklı kişilerden eğitim almaya başlar. Ders alacağı kişileri her ne kadar bulmakta zorlanmasa da gönlündeki, içindeki sesin karşılığı olan mürşid – i kâmil bulması oldukça meşakkatli olur.

Kamil bir derviş olmak ve nefsin terbiye etmek için, defalarca meşakkatli yollara çıkan Mısri sonunda mürşitlik ve nefsin terbiye etmek için halvete girer. Halvette günlerce aç ve susuz kalarak nefsin terbiye eden Mısri, artık kamil bir derviş olmuş ve Şeyhinin emriyle Anadolu'nun çeşitli yerlerinde irşad görevini yapmak üzere gönderilmiştir.

Kısa bir süre bu görevi yürüten Mısri, tekrar mürşidinin yanına döner. Ramazan ayına denk gelen bu gelişinde, mürşidi onu sınamak ister. Cemaate vaaz etme görevini veren mürşidi, ona vaaz ettikten sonra kendisine verdiği ekmeği yemesini söyler, vaaz ettikten sonra ekmeği yemek için kuytu bir yere giden Mısri, ekmeği yerken cemaatin, kendisini takip eden birkaç kişisi tarafından görülür. İftardan önce ekmeğini yediğinden, Mısri'yi Şeyhi'ne şikâyet ederler.

Şeyhi ona, o gün tutmadığı oruç için kefareten 60 gün halvette kalma cezası verir. 60. günde şeyhi, Mısri'yi çıkarmaya geldiğinde, nasılsın Mısri diye sorunca “sağlığınıza duacıyım” cevabını alır. Böyle olunca Şeyhi, Mısri'nin 40 gün daha halvette kalmasını söyler. Eserde Niyazi Mısri'nin hikâyesi bu şekilde anlatılagelir.

1.3.5 *TUTSAK*

1960 öncesi Türkiye ve Kerkük'ün anlatıldığı *Tutsak*'ta üç tutsaklık iç içe geçerek beraber anlatılmaktadır. Git gide yaklaşan ihtilalin içindeki ve gerilimindeki Türkiye'de insanların acımasız bir şekilde siyasi harekete tutsaklığı, yanlış bir evliliğe hapsedilmiş, belki de zorlanmış kadının tutsaklığı, mutsuz hayatı çırpınışları ve Irak hegemonyasındaki Kerkük Türklerinin tutsaklığı anlatılmaktadır. Romanda anlatılan Kerkük, bitmek tükenmek bilmeyen 1960 öncesi Kerkük'tür. Orada katliamlar her geçen gün olanca şiddetiyle devam etmektedir.

Türkleri, Türklük şuurundan uzaklaştırıp kendi değerlerine yabancılaştırmaya çalışan Marksist ve oryantalist sistem ve düşüncesinin egemenliği görülmektedir. İşte tam bu noktada 20 Haziran 1327 tarihinde Türk Ocağı kurulur.

Ocağın amacı; Türklük şuurundan uzaklaştırılan Türk gençlerine Türklük şuurunu aşıl原因arak kendi özlerine dönmelerini sağlamaktadır. Türk Ocağı bu yönüyle, Türk gençlerinin oryantalizme karşı refleks hareketi olarak düşünülebilir.

Türklük şuurunu aşlamak, canlı tutmak için ortaya çıkan Türk Ocağı, Marksist sistemin egemenliği nedeniyle düşünüldüğü, hayal edilebildiği kadar aktif olmamıştır.

Roman, yazarının edebiyatımızdaki yerini sağlamlaştırması yönüyle önem arz etmektedir. Yazarının duygu ve düşüncelerini içermesi, milliyetçi duygular taşıması, tarihi bir nitelik taşıması yönüyle de edebiyatımızın kayda değer eserlerinden biri olarak düşünülebilir.

Üretken bir eser olan Tutsak, yazarının engin düşüyle Türk Ocağı'nı ortaya çıkarmıştır.

1.3.6. ÇİÇEKLER BÜYÜR

İnsan, yaratılışı gereği özgür olmak, ülküsünü devam ettirmek, özünü yaşamak ve bu ülkülerini gelecek nesillere taşıyacak nesilleri yetiştirmek ister.

Eser, 1960 ve 1970 yılları arasında Bulgaristan'da yaşayan Türklerin başında geçen olayları konu edinmektedir.

Yapıtın kahramanı İlay, 12 yaşında olup henüz ortaokula devam etmektedir. Bulgaristan'ın Deliorman Köyü'nde yaşayan İlay ve ailesi olayları bizzat yaşamışlardır. İşçi bir ailenin çocuğu olan İlay derslerinde oldukça başarılıdır.

İlay'ın dedesi ise çalışmaz. Hüseyin dede 100 yaşında olup Türklüğüne son derece bağlı olan biridir, ayrıca torunu İlay'ın Türklük duygusunu ve milliyetçiliğini edinmesinde büyük bir rol oynamıştır. Zira İlay, okul zamanının dışında hep dedesi ile beraberdir. Dolayısıyla İlay'ı dedesi yetiştirir. Fakat dönemin koşulları nedeniyle, okullarda Osmanlı barbarlıkla suçlanmakta, Ruslar övülmektedir. Bu durum karşısında İlay, hiçbir şey yapamamaktadır.

İlay, okuyup doktor olmak istediği için ve Osmanlı taraftarı herkes işkenceye öldürüldüğü için, derslerde Rusları över.

Daha ilkokuldan itibaren Osmanlıyı kötüleyen politikalar uygulayan Rusların amacı, Türkleri özünden ve özgürlüğünden etmektir. Öyle ki dönemin Türkçe eserleri Bulgarcaya çevrilerek yayımlanır. Bu dönemde Türk olanlar adam yerine konmadığı için Mehmet Ali son derece huzursuzdur.

Mehmet Ali ve İlay, çocukluktan beri birbirlerine âşıktırlar; fakat birbirlerine söyleyemezler.

Mehmet Ali ve İlay aslında düşünce ve dünya görüşü yönüyle birbirlerine zıt iki karakterdir. Çünkü Mehmet Ali Türklüğünden huzursuz iken İlay aslında bir Osmanlı ve Türk milliyetçisidir. Fakat her ikisi de birbirlerine sevgilerini itiraf eder sonunda. Her ikisi de küçük yaştaki çocukları eğitmek için komsomol olarak görev alırlar.

İlay’a, Mehmet Ali haricinde Stefan da âşıktır. Fakat İlay onunla ilgilenmez. İlay Stefan’a önce doktor olmak istediğini söyler. Köyde bulunan camiye bir Türk bayrağının asılması ve “Türklere muhtariyet, 80 yıllık Bulgar esaretine son” gibi yazıların yazılması üzerine İlay’ın babası bununla suçlanıp sorguya alınır.

Bulgarlar tarafından Babasının sorguya alınmasıyla İlay da sınanmak istenir. İlay, ifade vermek için belediyeye gider ve babasının bu suçu işlediğine dair bir raporu imzalaması istenir. İlay, babasının bu suçu işlediğine inanmadığından raporu imzalamaz. Daha önce de değinildiği üzere, aslında bu raporla İlay, sınanmak istenmektedir. Onlara göre iyi bir komsomol yeri geldiğinde babasına bile ihanet edebilmeli ki, Türkleri bir kalemde silip atabilsin. Fakat İlay, rapor imzalamadığı için ve vatan haini ilan edilen bir kişinin kızı olduğundan okuldan kovulur; böylece hayalleri de suya düşmüş olur.

İlay köye tarım işçisi olarak yollanır, Stefan İlay’ın bu durumunu fırsat bilerek M. Ali’den ayrılması koşuluyla tekrar okula dönmesini sağlayabileceğini söyler. Fakat İlay, bunu kabul etmez. M. Ali liseyi bitirmek için Vera ile Yenipazar’a gider. İlay ve M. Ali sadece mektuplaşarak görüşürler.

Bu sırada İlay, toprak işçiliğinden, bir kooperatife hademe olarak verilir. Fakat sonradan tekrar toprak işçiliğine verilir. Bu arada M. Ali’ye köye döner, çünkü

komsomol kampına İlay'ı önermesi nedeniyle kendisinden bir rapor hazırlanması istenir.

M. Ali'nin amacı; İlay'ı kandırıp kendisiyle gelmesini sağlamaktır. Fakat İlay ülküsü uğruna fikirlerinden vazgeçmez, ayrıca İlay, bir gün Arif'i ölmüş olarak köy meydanına getirilmesi üzerine “kahrolun gaddarlar, alçaklar” diye bağırır ve olduğu yerde bayılır. Gözlerini açtığında kendisini bir bodrum katında 10 – 15 kadınla beraber görür, sonra sorgu için götürülür. M. Ali de nişanlısının olaylara karışmasından dolayı sorguya çekilir. Ve İlay'ın Marksizm'e asla inanmadığını, Bulgar olmayı kabul etmediğini itiraf eder. Eserin sonunda M. Ali ve İlay yapılan planla evlendirilmeye çalışılır. Yaşanan olaylar ve geçen zaman onların evlenmesine engel olur. M. Ali bir gün eve dönerken yaralanır, eve getirilir. Daha sonra İlay ona bakar, bir gün hemşire M. Ali'nin çantasını getirir. İlay, artık M. Ali'den şüphelenmeye başlar M.Ali. Sınırdan vurulacağını ve İlay'ın artık her şeyi bildiğini düşündüğü için onu öldüreceğini söyler. Fakat M. Ali, masada silahını unuttuğu için, İlay, silahı alır ve M. Ali'yi öldürür.

1.3.7. HACI BAYRAM

Bu yapıtında yazar, Hacı Bayram Veli'nin tasavvuf yolundaki hayatını anlatmaktadır. Hacı B. Veli'nin hayatının da anlatıldığı yapıtta, yazar, Veli'nin özellikle tasavvuf-i hayatıyla ilgili bilgiler üzerinde durmaktadır. Işınsoy, Veli'nin tasavvufi hayatını adeta bir bilim adamı titizliğiyle anlatmaktadır. Öncelikle Veli'nin ders aldığı kişilerden bahseden yazar, daha sonra H. B. Veli'nin ilim yolunda yaptıkları anlatılır. Doğumundan itibaren Veli bir zat olacağı söylenen ve asıl ismi Numan olan H. B. Veli'ye adını İzzettin Baba isimli bir din âlimi vermiştir. İzzettin Baba aynı zamanda H. B. Veli'nin hocası olacak kişidir. İzzettin Baba ve daha birkaç kişiden dini ilimler ve Arap ve Fars dilleri ile ilgili öğrenim gördükten sonra Kara Medrese'ye giren H. B. Veli, burada da ledüni ilimleri almıştır. Kara Medresede Bekir adlı müderrisin yanına verilen H. B. Veli, beş yıllık bir öğrenim hayatından sonra, medreseye müderris olarak atanmıştır. Tabi müderris olması için sınava tabi tutulan H. B. Veli ilk sınavında başarısız sayılmıştır. Aslında başarısız olduğu pek söylenemez; ama kuruldaki Abdulkadir Yusuf Hoca, O'nun başarısız sayılması gerektiği yönünde jüriyi ikna etmiştir. Ertesi yıl sınava tekrar giren H. B. Veli

başarılı sayılmıştır. Kara Medrese’de bir süre müderrislik yapan H. B. Veli, manevi tatminsizlik yaşadığı için mürşid arayışına girer. Bu sıralarda ŞeyhHamit, Müridini H. B. Veli’nin yanına göndererek onu yanına çağırmasını söyler. Şeyhimüridi Şucaeddin Kahramani, Kara Medrese’ye gelip H. B. Veli’yi görür. Hacı Bayram Veli’ye kendisini ŞeyhiHamidüddin Hazretlerini gönderdiğini ve onu davet ettiğini söyler. H. Bayram Veli de davete icabet etmek gerektiğini söyleyerek Şucaeddin Kahramani ile yola koyulur. Ogünden sonra bütün müderrisliğini bir kenara bırakıp ŞeyhHamidüddin Hazretlerine intisap eder. Ogünden sonra Şeyhi Hamidüddin hazretleri, Numan ismi yerine Bayram ismini verir. Ogünden sonra Numan Bayram ismini alır. Hacı Bayram Veli, ŞeyhHamit’e intisabından sonra Anadolu’nun çeşitli yerlerinden irşad görevine başlar. En sonunda çıktığı bir yolculuktan kaptığı rahatsızlık nedeniyle vefat eder.

1.3.8. HAVVA

Havva romanıyla kadın teması üzerinde durulmaktadır. Roman denilebilir ki tamamen Havva ve çevresinde gelişen olaylardan ibarettir. Havva, yapısı itibariyle kıskanç biridir, özellikle Ayşe’yi arkadaşı olmasına karşın oldukça kıskanmaktadır. Havva ayrıca annesini kaybettikten sonra hayırsız bir evlat olmuş babasını arayıp sormamıştır. Fakat yıllar sonra babasını görmeye gitmiş, babasından hesap sorar gibi “neden bunca yıl arayıp sormadın” diyerek sitem etmiştir.

Havva’nın, Ayşe’yle arkadaşlık ilişkileri kıskançlık nedeniyle bazen soğukluklara neden olsa da esas itibariyle iyidir. Dost adlı kişinin arkadaş grubu olarak devam eden Havva, Dost’un telkinleri sayesinde kıskançlığın az da olsa bir kenara bırakmış, Ayşe ile iyi geçinmeye başlamıştır. Hatta Dost’un ve arkadaşlarının sayesinde yıllardır görüşmek istemediği babasını ziyarete gitmiş ve onunla barışmıştır.

1.3.9 KÜÇÜK DÜNYA

Romanın başkarakteri Nur, annesinin baskısı ile çocukluğunu yaşamadan büyük adam muamelesine tabi tutulan bir çocuktur. Annesi onun ilimle uğraşarak iyi bir şekilde yetişmesini istemektedir. Üniversitenin bitmesine dek annesinin dediğinden çıkmayan Nur, içinde bulunduğu bu dayatma şartları, değiştirme arzusu

ve azmi ile annesini işin içine karıştırmadan evlenmeye karar verir. Nur talebelik yıllarının arkadaşı olan Ferit'le evlenir. Bu annesine göre, o güne kadarki bütün emeklerinin heba olması demektir. Nur evlenmeye karar verirken mutlu olmak için yapılması gerekenleri her ne denli yapmaya uğraşsa da istediği mutlu aile yuvasını yakalayamaz. Nur, verdiği evlilik kararının pek şuurunda değildir, sadece annesine karşı birey olduğunu hissettirmek ve hayal ettiği dünyada bir erkek arkadaş istediği için evlenmeye karar verir. Nur, bir inat uğruna yapmış olduğu bu evlilikte mutlu olamamıştır. Yaşıtlarının üstünde bir bilgi birikimine sahip olduğu için Urfa'da girdiği ortamda kendisi de dâhil olmak üzere insanları ayaküstü tahlil etmek, mutluluğu mutsuzlukla karşılaştırarak ve kocasından şikayet ederek günlerini geçirmeye başlar. Bu girdabın içinde debelenen Nur, ne yaptığını pek de bilmeyerek Ferit'in arkadaşı Murat'a yakınlık duymaya başlar. Bu duygusu nedeniyle Ferit'e karşı bir vicdan azabı duymaya başlar. Bu, Nur'u daha çıkılmaz girdaplara sürükler ve Nur'u değiştirir. Bu arada Ferit'in trafik kazası geçirmesini, gebe kalışını, eskisinden daha makul bir boyun eğişle kabul eder. Ve Nur, tüm yaşadıklarına rağmen Ferit'le yaşamaya devam eder.

Küçük Dünya; yazarın, kadın karakterlerin yazgısını ele aldığı bir eserdir diyebiliriz. Bu eserde yazar Nur'un şahsında bütün kadınların Türk toplumundaki yerini sorgulamasını yapmaya çalışmaktadır. Kadınların toplum içindeki yerine ve önemine dikkat çekmeye çalışmaktadır. Ona göre kadın, toplumun en önemli bireylerindendir. Kadının hür yani özgür olması gerektiği vurgulanmak istenmiştir. Zira kadın, salt ailenin isteği üzerine büyütülüp yetiştirilirse, sonunun hüsrana olacağı aşikârdır. Küçük Dünya'nın bir diğer yazılış gayesi platonik aşkı günümüze uyarlamaktır. Nur masallarda ve hayallerden ördüğü küçük dünyasında tattığı mutluluğu; annesinin dersleriyle başlayan, evliliğiyle devam eden acı hayat tecrübesiyle kaybetmekte, büyük dünyanın acımasız ve zalim ellerinde küçük dünyasının eriyip ufalandığını hissetmektedir. Bu büyük dünya onun küçük dünyasında kendince hayalini kurduğu mutlu aile yuvasını bir dev gibi yutar. Ve Nur, yaptığı evlilikle mutlu bir yuvaya sahip olamaz. Zira Nur hassas biri iken Ferit sathi bir insandır. Nurun masallarla süslü dünyası, her şeyi sorgulayan derin ruhi yapısı eşi tarafından anlaşılmaz. Nur; kendisini sürekli eşiyile mukayese eder, evliliğini irdeler. Bazen kendini yapayalnız bulur. İnsanları ve eşini küçümsemeye,

onları bir varlık olarak kabul etmemeye başlar Ferit her ne kadar mutlu olsa da Nur mutsuzdur.

1.3.10. KAF DAĞININ ARDINDA

Memleketin karışık olduğu zamanlarda yazarlık yapmaya çalışan Mevsim, her türlü maddi imkâna sahip biridir. Maddi açıdan her türlü imkâna olağanüstü derecede sahip olan Mevsim, gerçek hayatın içinde olan ve 1970’li yıllarda eşini kaybeden ve kendisi belli bir zaman tedavi gören, gayet zengin olup lüks içinde yaşayan bir baba ve yegâne gayesi yazar olmak isteyen bir kızın hikâyesi anlatılır.

Roman; devrimci, laik, ilerici sanatın iç yüzünü anlatan bir eser olup tedavi sonrası iyileşen bir babanın hayattaki tek kızı olan Mevsim’e düşkünlüğünü işlemektedir. Sosyalitenin solcusu olan Mevsim, zengin babası sayesinde üniversitenin psikoloji bölümüne gider; ancak anarşi nedeniyle terk eder.

Yine babasının maddi imkânları sayesinde özel hocalardan dersler alan Mevsim’in gayesi yazar olmaktır. Her türlü imkâna sahip olmasına rağmen, yalnız kalmaktan / olmaktan bir türlü kurtulamamıştır. Her ne kadar babasından ayrılıp devrimci sosyetik bir sanat çevresi oluştursa da içsel yalnızlığına derman bulamamış gibidir.

Babasından ayrı bir şekilde kurduğu hayat, dağınık ve entelektüel ilişkiler yaşadığı bir hayat olsa da o bir türlü tatmin olamamaktadır. Sürekli bir yazma arzusu ve yazdıklarını yayımlayarak paylaşma güdüsü vardır. Mevsimin içine düştüğü hayatın ve sanat çevresinin milli bir gayeleri olduğu söylenemez. Yaşadığı hayat nedeniyle devrimci – solcular tarafından yadırganır, hatta dışlanır. Keza bir yerde, giydiği elbiseler nedeniyle kendisinin laik-ilerici-solcuları anlatamayacağı temsil edemeyeceği şeklinde itham edilir.

Zengin baba kızının yazarlık hayatına destek olabilmek için elinden geleni yapar. Mevsim her ne kadar yazdıklarını yayımlatması için yayınevleriyle görüşse de olumsuz yanıt almaktadır. Bunun üzerine babası kızın yazdıklarını yayımlatmak için bir dergi satın alır. Ve dolaylı yollardan kızının yazdıklarını yayımlatmak için ona teklif gönderir.

Bu arada Mevsim’in yegâne destekçisi olan babası, ülkedeki iç karışıklık sebebiyle Avrupa’ya kaçır. Aslında baba, ne sağ ne de solu beğenmektedir. Zira

1970’li yılların coşkulu yılları ve çokbilmişlik havası onu buna itmişti. Kızının tanınan bir yazar olması için onu TV programına çıkartan baba, nereden bilebilirdi kızının giyimi nedeniyle eleştirileceğini!

Ruhu aç olan Mevsim, Tahir Hoca’dan özel din dersleri almasına rağmen öğrendiklerini uygulamaya koyamamıştır. Duygusal ve ruhsal anlamda aç olan Mevsim, farklı kişiler nedeniyle duygusal karışıklıklar yaşamaktadır. Önceleri Mehmet’ten etkilenen ve onunla evlenmeyi düşünen Mevsim, daha sonraları Orçun ile evlenmeyi düşünür.

Mehmet kendisi için bir roman kahramanı, bir sevdâ, eşdeğer zamanda maneviyat kapısının anahtarı olacaktı. Fakat bu anahtar Kaf dağının arkasındaydı ve bu aralık nedeniyle Mevsim’in kendi içine doğru çileli yolculuğu anlatılmaktadır.

1.3.11.CANBAZ

Türkiye’de sendikacılık hareketinin başlangıcını anlatan eser, birtakım sendikacıların dejenere oluşunu ve onlara direnen kadın bir sendikacının mücadelesini ve bu arada sağ ve sol guruplar arasındaki düşünce ayrılıklarını ve birtakım gurupların sendikalara hâkimiyetini anlatır.

Romanın ilk bölümünde Selen’in yaşantısından bahsediliyor. Ve o zamanın modern eğitimi eleştiriliyor.

Eserde kadın bir sendikacının tek başına, kapitalist diğer sendika başkanlarıyla mücadelesini anlatan yazar, birçok romanında olduğu gibi bu romanında da kadın kahramanları ön plana çıkarır. İdeolojik eylemlerin nedenlerini genelde solda arayan Işınso, eserin diğer kadın kahramanı Nebahat’in eşi tarafından terk edilmişliğini anlatır. Her fırsatta kadın kahramanları ön plana çıkaran Işınso’nun kadın kahramanları genelde kendinden emin, güçlü ve cesur kişilerdir. Eserin bir diğer kadın kahramanı olan Sevim, yazarın roman kurgusu içinde en çok özdeşleştiği kahramandır. Işınso kişileri ve olayları nesnel bir mesafeden görüp gösterme gereğini duyar. Sözgelimi; Sevim parti tutmadığını ve tarafsız olduğunu dile getiriyor.

Ama öte yandan bir konuşmasında kültür politikasını eleştirip gençliğin içinde bulunduğu huzursuzluğu ortaya koyarken hangi partinin perspektifinden baktığını belli ediyor.

Roman esas itibariyle 1970’li yıllarda ülkenin içinde bulunduğu en karmaşık ve dağdağalı dönemlerini anlatır. Bir yanda bölünmüş üniversite gençliği, alabildiğine hak ve özgürlükler, ülke sorunlarına hassasiyet ve farklı dünya görüşleri yorumlanır ve çözüm önerileri sunulur. Basın- sendika- iş dünyası üçgeninde hep yeniden kurgulanan, değişen gündem söz konusudur. Ve giderek silahlı çatışmayla son bulan fikir ayrılıkları mevcuttur.

Sonuç olarak denilebilir ki Emine Işınsu’nun Canbaz’ı 1970’li yılları en güzel özetleyen eserlerden biridir.

1.3.12. SANGI

Roman aslında ülkücü şehit Ertuğrul Dursun Önkuzu’nun mücadelesine bağlı bir temelde yapılmış olmasına rağmen sadece bunu anlatmakla kalmıyor. Aynı zamanda devrin buhranlarını, sokağın huzursuzluğunu, dönemin üniversite ortamını tahlil etmesi açısından da kayda değer bir eserdir. 1970 öncesinin solcuları tarafından katledilen şehit Dursun Önkuzu’nun gerçek hayat hikayesini ve o tarihin Türkiye’sinden kesitler anlatılır.

Orta halli bir ailenin kızı olan Leyla’nın sola yönelişi ile ülkücü fikri, içselleştirmeye çalışan Ali’nin içinde bulunduğu durum hikaye edilir. Leyla’nın radikal solun gerçek iç yüzünü görmesi, komünizmin en iğrenç ütopyalarından cinsel özgürlüğün mağduru olması da anlatılır. Ali ise o dönemin fikri yayın organı olan Devlet’e giderek ve orada konuşulanlara kulak kesilerek kafasındaki sorulara cevap bulabilmektedir.

Dündar Taşer ve Galip Erdem gibi ülkücülerle tanışarak onlardan kendi dünyasına pay çıkarmaya çalışmaktadır. Ülkücü harekete yapılan suçlamalara Dursun Önkuzu’nun hayatında ve yaşantısında cevaplar bulur. Zira Dursun en güç anlarında bile büyük Türkiye’yi hayal ederek, devletin bütün kurumlarında iyileştirmeler yapmayı ve devletle insanını barışık hale getirmeyi düşünmüştür. Romanın en etkileyici yanı Dursun’un 10 kişilik militan gurup tarafından kaçırılarak sorgulanmak istenmesidir.

1.3.13. ATLI KARINCA

Türkiye’de yarı aydınların içinde bulundukları kısır döngüyü, boşa çabalarını, laf kalabalıklarını, bu arada hakikate ve doğruya ulaşmaya çalışanların çabalarının

anlatıldığı romanda; aynı zamanda dönemin siyasi çekişmeleri ve YÖK seçimleri, bu seçimlerde dönen dolapları anlatılır.

Dönemin olaylarını anlatması ve bunlara tanıklık etmesi ve iç çekişmeleri anlatması nedeniyle de önemli bir roman olan *Atlı Karınca*, Batı özentisine de dikkat çekmektedir. Toplumun içinde bulunduğu durum, politik çekişmelere olan merakı, yapılan kulisler ve dedikodular; taviz verilen değerler, YÖK başkanlık seçimi nedeniyle edilen rekabet de ayrıca romanda tüm çıplaklığıyla ele alınmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2.EMİNE İŞINSU’NUN ROMANLARINDA HALK KÜLTÜRÜ

UNSURLARI

2.1.Anonim Edebiyatı

2.1.1. Manzum Olanlar

2.1.1.1. Mani

Anonim Halk Edebiyatı mahsullerinin en yaygın olanlarından biri de “mani”dir. Dügünlerde, kadın topluluklarında, iş yerlerinde, tarlalarda vb. söylenen mani umumiyetle hece vezninin 7 ve 8’li ölçüsüyle meydana getirilen 4 mısralık manzumelerdir.

Dört mısradan az veya çok mısralarla ve hecelerle söylenen maniler de vardır. Bunlar karşılıklı mani atışmalarında, “karşı – beri” adı verilen türkülerde, Kuzey Bulgaristan’la Romanya’da yaşayan Gagavuz Türklerinin eserlerinde dikkati çekmektedir. (Elçin 1993:281)

Manilerde 1. 2. ve 4. mısralar kafiyelenir. (aaba) Manilerin ilk iki dizesi uyağı doldurmak ya da temel düşünceye bir giriş yapmak için söylenir. Genellikle asıl söylenmek istenene anlam yönünden pek ilgisi yokmuş gibi görünse de konuya bağlı olarak yorumlanabilir. 3.dizenin serbest olması, mani söyleyene kolaylık sağlar. Temel duygu ve düşünce son dizede ortaya çıkar.

Manilerin başlıca konusu aşk olmakla beraber, bunun dışında türlü konularda da yazılabilir. Halk arasında mani söylemek için; mani yakmak, mani atmak gibi deyimler kullanılır. Mani söyleyenlere de mani yakıcı, manici, mani düzücü denir. Maniler kendilerine özgü bir ezgi ile bestelenerek okunur. Türk halkı arasından mani söylemek gelenek haline gelmiştir. Özellikle Anadolu’da kızlar ve kadınlar arasında mani söyleme geleneği çok yaygındır.

Yazarın incelediğimiz romanları arasında sadece “*Tutsak*” romanında maniye yer verdiği görülmektedir. Yazarın, zengin iç dünyasına ve zengin yazarlığına rağmen mani kullanması, aslında onun ustalığını göstermektedir. İşinsu'nun maniye yer vermesi sosyal ve toplumsal gerçekleri vermek istemesi ile açıklanabilir.

"Boğazlar
Kasap koyun boğazlar
Tanrı yer dağıtanda
Türk'e düştü boğazlar" (.T. s. 141)

„Avazlar
Göğektü avazlar
Arz çıksa mihverinden
Türklerden çıkmaz boğazlar" (Ts142)

"Boğazlar
Kahrım geldi boğaza
Moskof gözün arayam
Yan bakarsan boğaza" (T. s. 142)

2.1.1.2. Türkü

Sözlü ve yazılı edebiyatımızda duyulan, söylenen veya görülen türküler; atalar sözü, masallar, maniler gibi yaygın mahsullerdir. Bu mahsullere Doğu ve Kuzey Türkleri, aynı kökten gelen “yır” veya “cır” adını vermişlerdir. Batı Türkleri Türk kelimesinden gelen (doğan) ve Türklere mahsus melodi manasına gelen “türkü”yü kullanmaktadırlar. Bu kelimeden icad etmek manasına gelen “türkü yakmak” deyimini türemiştir.

Türküler, umumiyetle herkesin anlayabileceği ortak, sadece ve tabi bir dille hece vezni ile söylenmekte veya yazılmaktadır. Aruzla meydana getirilmiş örnekleri de vardır.

Türkülerin özünü musiki teşkil eder. Musikisiz güfte düşünülemez. Bununla beraber hece ve aruz vezinleri ile söylenmiş veya yazılmış “türkü” başlıklı, bestelenmemiş şiirlere cönklerle mecmualarda rastlanmaktadır. (Elçin;1993:195)

Türküler bentlerden oluşur. Türkü bentleri, yapı ve sözleri bakımından iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm türkünün asıl sözlerinin bulunduğu bölümdür ki buna bent adı verilir. İkinci bölüm ise her bendin sonunda yinelenen nakarattır. Bu

bölüme bağlama ya da kavuştak denir. Bentler ve bağlamalar kendi aralarında uyaklanırlar. Türküler hece ölçüsünün her kalıbıyla söylenir. Genellikle yedili, sekizli ve on birli hece kalıpları kullanılmıştır. Türkülerin konuları çok değişiktir. Aşk duyguları, günlük olaylar, kahramanlıklar en güzel ve en coşkun olarak türkü biçimiyle anlatılabilmektedir. Eserlerinde türküyü yer veren Işınsoy bununla kahramanlarına mesaj vermeye çalışmaktadır denilebilir. (Dilçin; 2009:289)

*"Azgın azgın çağlayarak akar
İnsafsızca tahrip edip yıkarak
Ne utandım ne kimseden korkak
Kusur günah kirli rengine bayındım"* (C.s.97)

*„Uçun durnam uçun ben yaralıyım
Sorarsan aslımı ben zararlıyım"* C.s.100)

*"Bırak sar öküzü varsın yayılsın
Set çekme gözlere herkes ayılsın
Her köşeye bir fabrika kurulsun
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş"* (C.s.134)

*"Uykuda dahi yürüyorum
Kalmaya sebep arıyorum
Gidenleri ben görüyorum
Gidiyorum gündüz gece"* (C.s.191)

*"Güzelliğin on par" etmez
Bu bendeki aşk olmasa
Eğlenecek yer bulamam
Gönlümdeki köşk olmasa"* (C.225)

*"Kar mı yağmış şu Sivas"ın başına
Kurban olan gözlerinin yaşına
Yaşına yaşına anam "* (C.s.245)

"Şu yüce dağları duman kaplamış
Gine mi gurbetten gara haber var
Seher vahti binada kimler ağlamış
Çimenler üstünde gözyaşları var"(C.s.267)

"Human kuşu yükseklerden seslenir
Var göğsündeki bir çift suna hoşlanır
Sen ağlama kirpiklerin ıslanır
Men ağlım ki belki gönül uslanır" (C.s.291)
"Düşünülürse derince
Irak görür görünce
Yol bir dakika miktarınca
Gidiyorum gündüz gece"

"Şaşar Veysel iş bu hale
Gah ağlaya gah güle
Yetişmek için menzile
Gidiyorum gündüz gece"(C.s.301)

2.1.1.3. Ağıt

İnsanoğlunun ölüm karşısında veya canlı – cansız bir varlığını kaybetme, korku, telaş ve heyecan anındaki üzüntülerini, feryatlarını, isyanlarını, talihsizliklerini düzenli – düzensiz söz ve ezgilerle ifade eden Türkülere Batı Türkçesinde "ağıt" adı verilir. Ağıt söyleyen kişiye "ağıtçı", ağıt söylemeye ise ağıt yakmak denir.

İslamiyet'ten önceki dönemlerde sağı sözcüğü ile karşılanan ağıtın konusu; ölen kişiyi methetmek olmakla beraber; zamanla cihanın faniliği, ömrün kısalığı, ihanet, sadakatsizlik, gençliğin geçişi, feleğin, ayrılık gibi hal, durum ve tasavvurlar da ağıtın mana ve mahiyetini genişletmiştir. Ağıtlar, bazı çevrelerde belli adet, anane, şekil ve usuller içinde söylenmektedir. (Elçin 1993:290)

Emine Işınsu, siyasi ve tasavvufi olarak yazdığı eserlerinde ağıtlara pek yer vermemiştir. Siyasi olarak yazdığı romanlarda “ağıt” türünü; konusu yönüyle elverişli olmasına rağmen, kullanmayı pek tercih etmemiştir.

*“Elleridir kınalı, hem karavaşları tapulu
Kargı gibi uzun boylu, gül yüzlü hatunlar yazar”*

*“El bağlamıştır kamusu, Halk Çalap” tandır umusu
Nöbetli kızdır kimisi, alınmadık çoklar yatar” (B.B.V.B.B.İ s.115)*

*“Anlar dahi bu dünyada geldi geçti
Kervan gibi kondu göçtü”
“Anlar dahi ecel aldı, yer gizledi
Fani dünya yine kaldı.”*

2.1.1.4. Tekerleme

Tekerlemeler; masal hikaye, bilmece ve halk tiyatrosu gibi bazı türler içinde veya müstakil olarak ortaya çıkan mahsullerdir. Masalcı, meddah, karagözcü, hoş – sohbet insan vb. maksatlarını anlatmaya başlarken dinleyicilerle seyirci topluluğunun dikkatlerini bir noktada birleştirmek ihtiyacı duyarlar.

İşte bu tiyatrodaki gonga benzer ihtiyaçtan doğan tekerleme, “yuvarlak bir şeyi hareket ettirip yürütmek” manasındaki maddi karşılığı ile de uygunluk göstermektedir. Tekerleme söyleyicisi; vezin, kafiye, aliterasyon ve seciden faydalanarak hisleri, fikirleri, hayalleri “tezada, mübalağaya, güldürmeye, şaşırtmaya, tuhaflığa” dayalı birtakım söz kalıpları içinde art arda, ister açık ister kapalı bir şekilde ustalıkla sıralar ve yuvarlar. Tekerlemeler, içinde bulundukları türlere göre genelde masal ve oyun tekerlemesi gibi adlar alırlar.(Elçin 1993:589)

Hususiyetleri üzerinde kısaca durduğumuz tekerlemelerin kaynağını; aklın kanunları dışında hayali, uydurma söz ve vakalarla gerçek maceralar teşkil eder.

Emine Işınsu’nun incelediğimiz eserlerinde tekerlemelere çok az yer verdiğini görmekteyiz. Aslında yazarın, yazdığı konulardaki tarzın tekerlemeye oldukça elverişli olduğu söylenebilir. Fakat eserlerinde tekerlemelere fazla yer

vermemiştir. Yazarın Ak Topraklar ve Kaf Dağının Ardında adlı eserinde tekerlemeye rastlamaktayız.

*"Göz açuban gördüğüm
Kardeş deyüp sevdiğim
Yoldaş deyip sarıldığım
Uzun yolu beraber gittiğim"*

*"Kısa yolu beraber bitirdiğim
Karayı akı bölüştüğüm
Ağız dilden birkaç haber bana" (Ak.T. s.76)*

*"Tak tak eden kabacık
Beni bırakıp giden babacık" (Kaf.D.s.33)*

2.1.1.5. Epik şiir – Hoyrat

Doğu, Güneydoğu Anadolu ve Irak Türklerinde maninin karşılığıdır. Kahramanlık şiiri olarak da adlandırılan epik şiir, daha çok aşıkların tercih ettiği bir türdür.

*"Ağlarım ağlar kimin
Derdim var dağlar kimin
Yüz yerden yaralıyam Gezerem
sağlar kimin" (T.s.72)*

*"Ala gözde kara var
Ciğerimde yara var
Ne men öldüm kurtuldum
Ne derdime çare var" (T.s.72)*

*"Derde kaldı
Kaç göz derde kaldı
Merdler göç etti gitti*

Devran namerde kaldı”(T.s. 92)

”Ok Sızlar

Kamansızlar oksızlar

Sinem ataşından

Mene değen ok sızlar”(T.s. 194)

”Oku Sen

Sinemi aç oku sen

Göğsüm yaradan dolmuş

Çıkar kollarından oku sen”(T.s.212)

2.1.2. Mensur Olanlar

2.1.2.1. Masal

Anonim halk edebiyatı mahsullerinin en yaygın olanlarından biri de masallardır. Köklü bir geleneğe sahip olan masal; kolektif karakter taşıyan “hayali – gerçek, mücerret – müşahhas, maddi – manevi” birtakım konu, macera, vak’a, problem, motif ve unsurlar nesir dili ile vakit geçirmek, insanları eğlendirirken terbiye etmek düşüncesinden hareketle hususi bir üslupla anlatılır ve yazılırlar.

Masalıcı, masalın ana dili ile tabii bir Türkçe ile anlatır; o, dilin zevk ve şuuruna yükselmiş bir sanatçıdır. Genelde okuma ve yazmanın gelişmediği devirlerde ve muhitlerde nesilden nesle intikal eden ve hususiyetle geceleri söylenen masalların ilk yaratıcılarını bilemiyoruz. İnsanlığın hayat içinde ve tabiat karşısındaki ortak duygu ve düşüncelerinin terimlerini işleyen masallar, söyledikleri dile göre milli bir karakter kazanır. (Elçin 1993:368)

Kavramlar ve terimler her döneme göre yeni ve farklı anlam kazanabilir. Ahmet Vefik Paşa; “Mesel, hikaye, dasitan, menkabe manasına fıkra ve kaziyeden gayri.” derken, Muallim Naci “mesel” olarak ele aldığı kelimeye “dasitan, kıssai meşhure.” Masal bundan muharreftir, der. (Sakaoğlu;2010:1)

Bilge Seyidoğlu bir ansiklopedi maddesinde masalı tanımlarken, adeta masaldaki unsurlardan yola çıkarak, bir dizi aktarmaya da yer vermektedir: “Halk arasında yüzyıllardan beri anlatılmakta olan ve içinde olağanüstü kişilerin,

olağanüstü olayların bulunduğu, bir varmış bir yokmuş gibi klişe bir anlatımla başlayan, belli bir uzunluğu olan, sonunda yedi, içti, muratlarına erdiler yahut onlar erdi muratlarına biz çıkalım kerevetine, gökten üç elma düştü, biri anlatana, biri dinleyene, biri de bana gibi belirli sözlerle sona eren, zaman ve mekan kavramlarıyla kayıtlı olmayan bir sözlü anlatım türüdür.” der. (Sakaoğlu;2010:2)

Bir zamanlar, yağmurlu ve karlı tepelerin en büyük mağarasında kocaman ve çirkin bir dev oturmuş ve her gün ağlarmış; çünkü onun yüzüne bakacak, iki lakırdı edecek, dağlardan, bayırlardan kimsesi yokmuş!.. Ama sonra dev, tam kendine layık bir dişi devle ahbap olur ve tabi devlere yakışan, her hayvanın davetli olduğu çok büyük ve neşeli bir düğünle evlenirler, masal o güzel düğünle biter. Yazar, anlatımında masallara yer vererek kahramanlarının duygu ve düşüncelerini sembolize etmeye çalışmaktadır.(B.A.s.6)

2.1.2.2. Halk Hikâyeleri

Halk Hikâyeleri “Zaman Seyri ve Coğrafya – mekân içinde” efsane, masal, menkıbe, destan v.b.” mahsullerle beslenerek dini, tarihi, içtimai hadislerin potasında iç bünyelerindeki bağlarını muhafaza ederek milletimizin roman ihtiyacını karşılayan eserlerdir.

Bu eserler kültür ve tarihi bakımdan 3 kaynaktan gelmektedir.

1) Türk kaynağından gelenler: Dede Korkut Hikâyeleri, Köroğlu ve Kolları, Saz Şairlerinin hayatları etrafında teşekkül edenler.

2) Arap – İslam kaynağından gelenleri Leyla ile Mecnun, Binbir Gece, Ebu Müslim, Gazavari Ali, Veysel Karani vb.

3) İran – Hind kaynağından gelenleri ferhad ile Şirin, Kelile ve Dimne vb. olmak üzere 3 kaynaktan gösterebiliriz. (Elçin 1993:444)

İşinsu halk hikayesine yer vererek kahramanlarını içinde bulunduğu durma hazırlamak ve onları daha da cesaretlendirmek ister

“Sonra işte haberler ulaştı. Sultan’ın Tebriz’e konduğunu, savaşın evvelinden lavvadi hanedanından Abu Mansur Vahsudan’ın ve dahi Gence Emiri’nin, Sultan Tuğrul’a baş indirip bağır bastıkları yıllık vergi vererek, itaat etmeye ant içtikleri söylendi. Diyarbakır Mervani Emiri ise, erleri ile Sultan’ın seferine katılmıştı.

Ak Topraklar üzerinde Bargiri ve Erciş kaleleri alındı. Sıra geldi durdu Malazgirt kuşatmasına. Sultanın altın nakışlı otağı kuruldu. Gazilerin bir kısmı yığıştırıp dürüstüler, bir kısmı, üç yöne ileri vardır... Kara pulat öz kılıçlar parladı. Davullar vuruldu. ıslıklar çalındı. Karadeniz dağlarına, Kafkas eteklerine... Canik

Ormanına... Sasun dağına, oltu bölgesine doğru bir bölük kaza, alca şahin girmiş gibi, kafir üzerine at salındı..." (K. D s 17)

2.1.2.3. Destan

Destan (Epos); bir boy, ulus veya millet hayatında tam estetik hüviyet kazanmamış eser sayılan efsanelerden sonra nazım şeklinde ortaya çıkan en eski halk edebiyatı mahsullerinden biridir. Sözlü geleneğe bağlı bu anonim mahsuller, zaman ve mekân içinde cemiyetin iradesini elinde tutan “Kahraman bilge” şahsiyetlerin menkıbevi hayatları etrafında teşekkül etmiş uzun, didaktik hikayelerdir. Tarihe bağlı olmakla beraber, tarih sayılmayan, ozanların kopuzlarla terennüm ettiği cemiyetin ortak hayat görüşü ile ülkülerini aksettiren bu eserlerin teşekkülü için; bir “yaratma zemini” ile, savaş, din değiştirme, göç, kuraklık vb. gibi büyük hadislerin millet vicdanında birtakım sarsıntılara sebep olması lazımdır. (Elçin 1993:72)

Halk şiirinin en uzun nazım biçimi olan destanlar dört dizeli bentlerden oluşur ve dörtlük sayısı kimi destanlarda yüzü geçer. Genelde hecenin on birli ölçüsüyle yazılırlar, 8’li hece ölçüsüyle yazılanları da vardır. Uyak düzeni baba, ccca... şeklindedir. Konuları açısından destanlar; savaş destanları, doğal afetlerle ilgili destanlar, mizah destanlar, eleştirel destanlar vs. dir. (Dilçin 2009:315)

İşinsu eserlerinde destana yer vererek kahraman ve bilge şahsiyetlerin tanınmasını ve Türklerin tarihinde yer alan yiğitliklerin öğrenilmesini ve bilinmesini ister.

“Öyle görklüydü kim; ne göğsü kaba güzel dağların üstünde açan çiçekler, ne alaca kayalardan fişkırp gelen billur pınarlar, ne boynu uzun kuğu kuşları, ne nazlı turnalara ona eş bulabilirdi. Adını “Alp Arslan Mehmed” koydular; “adı ile yaşasın, adına layık er olsun.” Dediler. Alp Arslan, anasının sütü bir emdi, bir daha emmedi. Yiyecek istedi, konuştu. “Doğduktan 40 gün sonra yürüdü atına bindi, sürdü gitti.

Ayağları kurt ayağına benzer ola, beli kurt beli misaliydi. Vücudun her yanı, güneşte altın gibi ışıyan tüylerle kaplıydı... Oğuz'un ülkesinde büyük bir orman vardı; içinde çaylar, ırmaklar akar, olmadık renk görklü çiçekler açardı. Av hayvanının ise, bolcası bulunurdu. Yalnız o ormanı, bir kara evren yurt bellemişti. Ne özü çıkıp gidiyor, ne bir kimseyi içeri sokuyordu. Nice alıp yiğitlerin başı, onu öldürmek uğruna gitti..."

" Nice yeşilce çayrlarda çiçek deren ince kızlar, onun pençesi altında kaldı. Ulus açlıktan çıkarılıp duruyor, ormanda ise av hayvanı bulunuyordu. Ne ormana girebilmenin mümkünü var, ne ol evreni öldürebilmenin! Bir dün Alp Arslan, okun ve yayın ve kalkanın ve kargısın alıp gitti, yeşilin senin de ormana daldı, evren uyuyor olmalıydı; gürül gürül horlaması alaca kuşları, güzel gözlü ceylanları ürkütüyordu. Alp Arslan narin bir geyik avladı, söğüt dalının incesi ile, bir ağaca sımsıkı bağladı, gitti....."

"Alp Arslan büyüdüğüce altmış teke derisinden kürk eylese topuklarını örtmeyen, altı teke derisinden yapılan bürk kulaklarını kapamayan, yiğitten de yiğit bir delikanlı oldu çıktı. Babası Çağrı Başbuğ'un ölümünden sonra Horasan valisi oldu. Amcası Sultan Tuğrul'un ölümünden sonra da, Selçuklulara sultan ve başbuğ! At ayağı çabuk olur, aşık dili yüklü olur; böylece Oğuz Han'ın destanını Alp Arslan'a mal olageldi..." (Ak T. s. 80)

Işinsu, bu parçada Oğuz Kağan Destanına göndermede bulunuyor. Alpaslan'ın kırk günde yürümesi, anasının sütünü bir kere emip daha sonra emmemesi, yiyecek isteyip konuşması, doğduktan kırk gün sonra yürümesi, atına binip sürmesi, ayaklarının kurt ayağına benzemesi ve kurt misali olması, vücudunun her yanının güneşte altın gibi ışıyan tüylerle kaplı olması; Oğuz Kağan destanına birer göndermedir. Alpaslan'ın bu yaşadıkları ve bu özelliklerinin hepsi Oğuz Kağan'da da mevcuttur. Yazar böylece Oğuz Kağan destanını Alpaslan'a mal etmiş oluyor. Ayrıca Alpaslan ve Oğuz Kağan'ın yiğitlikleri de benzerlik taşımaktadır.

2.1.3. Kalıplaşmış İfadeler

2.1.3.1. Atasözleri

İlk söyleyenlerini tespit edemediğimiz atasözleri, hayat prensibi olacak fikir

ve düşünceleri, din, ahlak, hukuk, iktisat, gelenek – görenek ile tabiat hadiselerinden teknikten vb. çıkacak kaideleri somuttan – soyuta giden bir yolla, bazen bir fıkra kılığında söz ve yazı ile nesillerden nesile intikal eden hikmetli cümlelerdir. Bizim gelenekte yerleşmiş atalar sözü anlayışımıza göre, atasözleri ulusal varlıklardır. Allah ve peygamber sözleri gibi ruha işleyen bir etki taşırlar.(Cabur 2006:29)

Anonim karakter taşıyan ve atalardan kaldığı kabul edilen bu kısa, özlü, kalıplaşmış hüküm bildiren cümleler milletimizin hayat anlayışının ortak bir ifadesi olmak itibarıyla Şinasi'nin "Durub-ı Emsal-i Osmaniye" adlı eserinin söz başındaki hikmetül acam; "halk hikmeti, düşüncesi, felsefesi" vafına uygun eserlerdir.

Nazım, nesir, her iki şekli ile eski tecrübeleri "tam bir fikir" kompozisyonu içinde teşbih, mecaz, kinaye, tezat gibi sanatların kudretinden faydalanarak süslü, kapalı olarak veya bazen açık, mecazsız hususuyla yetişecek gençlere aktaran atalar sözü, dilbilgisi kaideleri çerçevesinde birer hüviyet kazanırlar. Geniş zamanlı fiillerde kurulurlar genelde. Atasözlerini anlamı daha kavranır hale getirmek için kullanan yazar,tüm romanlarında atasözlerine yer vermiştir.

" Testi kadar kocası olanın, kulpu kadar itibarı olurmuş " (T s.14)

" Karguzu yar göbeğinden, hürriyet çıkar içinden " (T. s.18)

"Komşunun tavuğu komşuya kaz (mı) görünür " (Kaf.Dağ s.42)

"Her horoz kendi çöplüğünde öter" (C.s.160)

" Ağalık vermekle, yiğitlik vermekle olur. " (C.s. 226)

" Davul dengi dengine vururmuş " (C.s.264)

"Her koyun kendi bacağından asılır. " (H.By.s.98)

"Doluya koydum olmadı, boşa koydum dolmadı"(H.By.s.419)

" Bıyığını kesmiş, boynuna kondurmuş kelebeği " (Ç.B.s.16)

"Bir musibet bin nasihatten iyidir." (B.B.V.B.B.İ.s.238)

"Üzüm üzüme baka baka kararırılmış " (H.s. 90)

"Balık vereceğine, balık tutmayı öğret. " (H. s.185)

"Çıkmadık candan ümit vardır. "

(Doğru ya, çıkmadık canda ümit vardır. (Ç.B.s.136)

„Yukarı tükürsen bıyık, aşağı tükürsen sakal“ (C. s.60)

"El, elin eşeğini türkü çağıra çağıra arar." (C.s.106)

"Sütten ağzı yanan, yoğurdu üfleyerek yer. "

"Saman altından su yürüt." (K.D.s.107)

2.1.3.2. Deyimler

Deyimler, asıl anlamlarından uzaklaşarak yeni kavramlar meydana getiren kalıplaşmış sözlerdir. İki veya daha çok kelimeden kurulu bir çeşit dil ifadesi olan bu sözler; duygu ve düşüncelerimizi, dikkati çekecek biçimde anlatan isim, sıfat, zarf, basit ve birleşik fiil görünüşlü gramer unsurlarıdır. Yeni kavramlar meydana getirerek anlamı daha da somutlaştırmaya çalışan deyimler, kültürel bir unsur olarak dilimizde yerini bulmaktadır

Deyimlerde Mana

Deyimler atasözlerine benzerler, deyimler atasözlerinde olduğu gibi soyut kavramları açıklamak için somut kavramlara başvururlar. Bir kavramı veya herhangi duyguyu, düşünceyi en güzel açıklama yöntemi onu somutlama yöntemine giderek deyimleştirmektir. Işınso kullandığı deyimlerle anlatmak istediğini daha somut ve belirgin kılmak istemiştir.

Ağzı Kulaklarına Varmak

"Ağzı kulaklarına vardı, gözleri ıslak ıslak ve en mavisinden parlamakta..." (A.K.s.15)

Kulağına Laf Çalınmak

„Ne bileyim benim aklım erer mi, öyle bir laf çalındı kulağıma.“ (A.K.s.17)

Dudağını Kemirmek

„Mehtap, tedirgin alt dudağını kemirdi...“ (A.K.s.28)

Dert Yanmak

„Evleniyor diye değil, senden büyük diye... dert yandı: ...“ (A.K.s.31)

Dirsek Çürütmek

"Baban ister, ee valla hakkı, kaç yıldır bölüm başkanlığına dirsek çürütüyor.
... "(A.K.s.31)

Yüreği Ağzına Gelmek

"Lakin birden bire öyle bir avaz avaz bağırmayan başlıyordu ki Nazlı korkuveriyor, yüreği ağzına geliyordu." (H.By s.17)

Cerre Çıkmak

"Böylece öğrenciler diğer aylarda medresede okurken o kadar sıkıntısı çekmezlerdi, buna cerre çıkmak denirdi." (HBys.93)

Ayaklarına Kara Sular İnme

"Bir süre sonra Recep: Ayaklarıma kara sular indi, çok yorulдум, biz de bir köşede oturalım.""

Bağrına Taş Basmak

"Seni sevmesi mümkün değil, dedi sen iki yıl Bolu"ya uğramayınca evlendin filan sandı garibim, bağrına taş basıp o da evlendi." (H.By.s.115)

İğneyle Kuyu Kazmak

"Ama çalıştım, iğneyle kuyu kazar gibi çalıştım ve kendimi derslerime verdim, hırsla verdim." (H. By. s.174)

Anasından Emdiği Süt Burnundan Gelme

Ve o zaman Abdulkadir Yusuf ona çaktırmasa bile terletecekti. Öyle terleyecekti ki Numan, Anasından emdiği süt burnundan gelecekti." (H. By. s.209)

İki Arada Bir Derede Kalmak

"Benim kızım akıllıdır, dedi Hacı Bayram, iki arada bir derede öğrenci verir o dediklerini, zaten yapıyor bir şeyler." (H. By. s. 304)

Aklının Ucundan Bile Geçmemek

"Yoksa tabii çok özel hayatınıza dair bir şeyler sormak, aklının ucundan bile geçmez, ar ederim." (H.By. s.316)

Yüreği Titremek

"Mahmut Necmettin orada fena hastalanır, öldü ölecek diye yürekleri titrer." (Ç.B. s.15)

İpe Çekmek

"Beni ipe çekmek pek mi hoşuna gider?" (Ç.B.s 105)

Gönül Koymak

"Yapmalıdır. Yapmalıdır oğul, kızı yetiştiririm diye bana gönül koyarsın biliyorum oğul." (Ç.B. s 105)

Gemiye Azıya Almak

"Hırs, gemiyi azıya almış at gibi! " (Ç.B.s 118)

Zeytinyağı Gibi Üste Çıkmak

"Ah, dedi, şu konuşup zeytin yağı gibi üste çıkmak isteyen bak." (Ç.B. s.119)

Gözleri Fıldır Fıldır Dönmek

" Bütün dikkatim onun fıldır fıldır dönen gözlerine yoğunlaşmıştır." (Ç.B. s.121)

Dişe Dokunur(mak)

"Hatip, işkence tarifleriyle tutulduğu cezbede , gırtlakını çatlata çatlata konuşurken, dişe konur bir şey öğrendim." (Ç.B. s.191)

Dilini Yutmak

"Evetten başka kelime bilmez misin Sen! Dilini yuttun galiba" (Ç.B. s.254)

Kaynaşır Hal – Hamur Olmak

"Şüphesiz ki başkanın kastı Türk halkını ortadan kaldırmak değil, 1980'e kadar Türk halkı ile Bulgar halkının her bakımdan kaynaşır hal – hamur olmalarıymış" (Ç. B s.310)

Kendi Göbeğini Kendi Kesmek

"Biz öyle bir çocuğuz ki kendi göbeğimizi kendimiz keseceğiz" (Ç.B. s.316) **Ödü**

Kopmak

"Gazi Osman Paşa'yı duymuştum; o mutena, zengin semte yerleşmek? Ödüm koptu! " (C. s.16)

Borusu Ötmek

"Öyle söylüyorlar. Peki sizin okulda borusu öten kimler"(C. s.8)

Tereciye Tere Satmak

"Ya çok üzgün yahut öfkeli. Göstermemeye, sabırlı olmaya karar vermiş! Ne derler, tereciye tere satmak mı, hı öyle." (C. s.23)

Yaka Silkmek

"İSK"ten, İşçi Sendikaları Konfederasyonundan yaka silken de sensin." (C. s.32)

Umudu Suyu Düşmek

"Bir an önceki umudu suya düşmüştü. Adam huzursuzca kıpırdadı." (C. s.41)

Dudak Bükme

"Atakan dudağını büktü, açık bir küçümsemeyle süzdü kadını." (C. s.47) **Kan**

Gövdeyi Götürmek

"Gülnaz"ın kafasından fakültelerin gazetelere aksetmeyen hali geçiyordu. „Kan gövdeyi götürüyor." demişti. " (C. s.48)

Kafası (Adamakıllı) Karışmak

"Kayınbiraderinin arkasından kapıyı kapatıp masasına döndü, kafası adamakıllı karışmıştı." (C. s.52)

Koynunda Yılan Beslemek

"Bekler miydin Ali"den böyle bir şey? Diye sorar. Öbürü küfrederek Ali"ye yılan besledik koynumuzda." (C. s.60)

İki Eli Kanda Olmak

"...amcandan bol bol selam sevgi getirdim. İki elin kanda olsa, git mutlaka Seni gör dedi." (C. s.64)

Tekere Çubuk Sokmak

"O bahsettiğin adamın faydası dokundu mu sana? Yok yahu, herif neredeyse tekere çubuk sokacaktı." (C. s.93)

Öküzün Altında Buzağı Aramak

"Kur bakalım fabrikada bir sendika. Her şey en ufak teferruatına kadar kanuni olsun, tek açık nokta istemem, ha... Çünkü iktidar öküzün altında buzağı aramakta..." (C. s.105)

Hem Nalına Hem Mihnine (Vurmak)

"Bu zat açık açık ne patronu, ne işçiyi tutmak, yansız... Hem nalına hem mihnine bir havası var ki, Mahmut hemen seziyor." (C. s.120)

İt Dişi Domuz Derisi (Birbirini) Yemek

"Eh kendin istedin Akif Bey, şimdi it dişi domuz derisi yiyin birbirinizi, doldurun kuraklarınızı!" (C. s.205)

Yüreğine Ateş Düşmek

"Daha çok ağlardı. "Bilmiyorum abla, onu gördüğüm gün, daha ilk gün yüreğime bir ateş düştü..." (K.D. s.77)

Hevesi Kursağında Kalmak

"Kına gecesini gördüm, yeter! Zavallı Emel Hanım"ın hevesi kursağında kalsın!" (K.D. s.108)

Yerin Dibine Girmek

"Onların arasında mahcup duruma düşmek istemem. Arkadaşların da mahubiyetin de yerin dibine gitsin" (K.D. s.115)

Sinirlerini Limelendir(mek)

"Zaten şimdi benim de dahil olduğum gruptaki neşe de bazen sinirlerimi limelendirip bozmuyor mu...." (H.s.10)

El Ense Çekmek

"Mehmed" in dalgınlığından faydalanan Kasım, el ense çekti...." (B.s.34)

Kulak Vermek

"Davetçiler kendisini onda zarar vardır diye ikaz etmişlerdir ama o kısım buna kulak vermemiştir." (B.s.89)

İki gözüm Önüme Ak(mak)

".....nerede kaldı bu yakışıklı çocuklarımız diyordu, yalanım varsa, iki gözüm önüme aksın." (B.s.92)

Gönlü Razı Gel(me)

"Kadıncık zor işitilen bir sesle, tane tane konuştu; gönlüm hiçbirine razı gelmez." (H.Bk.s.61)

Ağzı Açık Ayran Budalası Gibi (olmak, dinlemek)

"Hele söz batı sanatına dökülüp, birkaç yazarın yahut ressamın ismi geçince bakardım konuşulanları, ağzı açık ayran budalası gibi dinlemekte." (Kaf.Dağ.s.103)

Yer Yarılsa da İçine Gir(mek)

"Utancımдан, yer yarılsa da içine girsem diye düşünüyordum, ..." (N.Y.s.15)

Ağızından Kaçır(mak)

"Ah evet, ona sedefkar dostum dediğimi ağızımdan kaçırmışım." (N.Y. s.30)

Kaş Yapayım Derken Göz Çıkarmak

"....çok sonra öğrendim, kaş yapayım derken göz çıkarmak tabiri varmış, yerinde bir söz." (N.Y.s.39)

Gıpta Etmek

"Hala yaşayan eski sanat eserleriyle belki hatta fazlaca ilgiliyim; gıpta ederim." (N.Y.s.100)

Dudak Bük(mek)

"Orhan dudak büktü, besbelli canı sıkılıyordu" (T.s.79)

Gözlerini Kaçır(mak)

"Doğruca bakamıyor insan, konuşurken hep kaçırıyor gözlerini, fark ettin mi?" (T.s.129)

Kulak Kabart(mak)

"...öyle her şeye de kulak kabartma, derslerine çalış." (T.s.186)

2.1.3.3. Dua

Dua, insanın kendisi ile içinde yaşadığı cemiyetin maddi refah ve manevi saadetinde yardım ve merhametini istemek üzere Allah'a yaptığı bir hitap, bir sesleniştir. Bu niteliği ile ferdi karakter taşıyan ve sessizce edilen dua, müslümanlar arasında ve Türklerde camilerdeki ibadetlerde, mevlitlerde vb dini ve milli heyecana kapılan insanlar tarafından hoca ile birlikte yüksek sesle de bir ağızdan tekrarlanır.

Türk milleti, İslam dinin esaslarına uygun bu dualarla birlikte Allah'a karşı dilek ve niyazlarını ana dilinde nazım veya nesir olarak sade bir şekilde ulaştırmaktadır. Umumiyetle anonim olan, bedeni, ruhi, iktisadi, içtimai ve dini ihtiyaçlarını meydana getirdiği bu dualar; atalar sözü gibi hüküm bildiren müspet dilek mahsulleridir. (Elçin 1993:662)

Dualar, insanın kendisi ile içinde yaşadığı cemiyetin maddi refah ve manevi saadetinde yardım ve merhameti istemek üzere Tanrı'ya yaptığı bir hitap, bir sesleniştir.(Yılmaz,2009: 91) Işınsu eserlerinde duaya yer vererek kendi manevi görüşünü ve meramını dile getirmiştir.

"Sağlık ile devletin hak artırsın.

Ol övdiğün yüce Tanrı dost olup, medet etsin

Yam vereyim sultanım, yarlı kara dağların yıkılmasın Gölgelece kaba ağacın kesilmesin

Durmayıp akan görklü suyun kurumasin

Kantlarının uçları kırılmasın

Kaçar iken ak boz altın sendelemesin

Dürtüşürken ala gönderin utanmasın

Hak yandıran Çırağın yanadursun

Kadir Tanrı seni namerde muhtaç eylesin. "" (Ak.T. s.137)

"Allah mutlu etsin kardeşim" (K.D. s.244)

"Allah seni başımızdan eksik etmesin başkan" (C. s.195)

"Yüce Allah cümlemize hayırlı akıllar, hayırlı aşk versin. Amin!" (H. Bk.

s. 168)

2.1.3.4. Beddua

Beddua; duanın aksi ve zıddı olan lanet, inkisar, bela ve gazap ifade eden menfi sözlerdir. Farsça "bed" ve Arapça "dua" kelimelerinin birleşmesinden yapılan bu tabiri, en eski Türk kaynaklarından 19. asra kadar ki kültür "kargış ve ilenc" kelimeleriyle karşılaşmışlardır.

Eskiden kargış ve ilenç kelimeleriyle karşılanan beddua, insanın kendisine ve çevresine zararı dokunacak şahıslara veya durumlara karşı kötü dilek bildirir. (Kaya 1994:48)

Kargış; insanın kendisine, ailesine, cemiyetine ve din gibi müesseselerine zarar dokunacak şahıslara, düşünce ve fikirlere karşı davranışlarının şiddetli bir tepkisidir. Hayatta adaletsizliğe uğramış, küfrani nimetle karşılaşmış insanın vicdanına uyanan isyan ve hiddeti susturmaya çarelerini araması gayet doğaldır. İşte beddualar, bu ruh halini yaşayan insanın en büyük kudret olan Allah'ın kötülüğünü cezalandırılması yolundaki dileklerinden doğan sözlü gelenek mahsulleridir.

Emine Işınsu konusuna göre, eserlerinde beddualara da yer verir. Söz gelimi Çiçekler Büyür ve Kafdağının Ardında adlı eserlerinde beddualara yer vererek istenmeyen durumlara karşı tutumunu belirtmiştir.

"Ey Toprak, yine kaç kurban istersin, kahrol emi..." (Ç.B.117)

"Dilerim Allahtan yaran hep kanasın..." (Ç.B. s.176)

"Savaş bile aylığını alamadığından şikâyetçiydi. Erdal Ona: „Eline gözüne dursun adam" dedi" (Kaf Dağ. s.125)

2.1.3.5. Argo ve Küfürler

Küfürler ve argo sözler, olumsuz davranışlar karşısında insanların duydukları öfkelerin kelimelerle dile getirilmesidir. Küfürler ve argo sözler kısa ve özlü sözlerdir. Uzun uzun anlatılmayacak kızgınlıkları birkaç kelime ile anlatırlar. Bu tür sözler içinde bulunulan topluma, sosyal yapıya ve kişinin ahlak seviyesine göre değişik şekillerde kendini gösterir. Her ne kadar argo ve küfürler, genel anlamda Türk toplum yapısı ve dini anlayışına göre benimsenmese de zaman zaman kişilerin öfkesine yenilerek görülebilmektedir.

Emine Işınsu eserlerinde genellikle kızgınlıkları dile getirme ve karşıdaki kişiyi aşağılama şeklindeki küfürleri halk ağzı ile kullanarak eserlerine ayrı bir canlılık ve hava kazandırmıştır.

Tasavvufi ve siyasi konularda yazan Işınsu'nun romanlarında, küfür ve argo sözler sadece, siyasi konularda yazdığı romanlarında görülmektedir, denilebilir.

"Marks dinimize düşman, milliyetimize düşman. Hepsi aynı bokun soyu!" (Ç.B. s.65)

"Ahmet Hüseyinof çıkarmış meseleyi meydana.

Köpek!

Köpek köpektir, yakalıyor adamları, tutuyor isyancıların tümünü" (Ç.B. s.108)

" Ne konuştunuz Stefanla

Hiçç!

Nasıl hiç?

Domuzluğun tuttu galiba." (Ç.B. s.151)

2.1.3.6. Karşılama

Misafirperverlik karşılama ile başlar. Misafirperverlik, misafire verilen önemi olan en güzel sergileyen davranıştır. Karşılama, misafirperverliğin en önemli hususiyetlerindendir. Türk toplumu için, misafirlik her zaman baş tacı edilmiş en mühim toplumsal gelenektir. Dolayısıyla toplumun diğer gelenekleri gibi misafirperverliğe ve misafir karşılamaya büyük önem verilmiştir.

"Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz, buyurun, buyurun, dedi. İçeri çekilip onlara yol verdi ve hemen yan odanın kapısını açıp şöyle geçin diye ilave etti." (H. By s.18)

"Bak kimleri getirdim sana, dedi, geri çekildi."

...

"Hoş gelmişsiniz, deyip ellerini öptü, yer gösterdi, buyurun oturun" (H. By s.140)

"Hoş geldiniz yolcular, dedi, meydanımıza hayırlı sefalar getirdiniz..." (B. B. V.B.İ s.236)

2.1.3.7. Uğurlama

Gerek geleneklerimizde gerekse kültürümüzde bir misafiri veya yolculuğa çıkacak birini kapıya kadar uğurlamak, geçirmek önem bir yer teşkil adet. Uğurlama esnasında kimi yöremizde, yolculuğa veya uzun yola giden kimsenin arkasından su dökmek adet haline gelmiştir.

"Zikir Tapduk Emre"nin, "Hayırlı geceniz, hayırla sabahlara bağlansın, hayırla gidiniz."Sözüyle noktalandı." (H.By. s.209)

"Tabi arkadaşım, kal sağlıcakla

Yengeme selam et benden

Tamam kal sağlıcakla

Hayırla git." (H.By. s.173)

2.1.3.8. Selamlaşma

Selamlaşma Türk toplumunda ve İslam dininde önemli bir yer teşkil etmektedir. Selma verip alma, töre ve gelenek halini alan bir halk bilimi ögesidir. Selamlaşma ne şekilde olur, ne şekilde verilir ve selam alan nasıl bir tavırla alır gibi hususlar selamlaşma bilimi açısından önemlidir.

“Selam verip alma, gelenek haline gelmiş bir halk bilimi unsurudur. Selam verenin tavrı kadar, alanın tavrı da önemlidir.” (Akkın,2012: 96)

“İki köylü konuşarak çınar altına geliyorlardı...

Aleykümselam!

İyi misin Numan?

İyiyim Şükür.””

2.1.3.9. Lakaplar

İnsanların yaşayışlarından birtakım davranışlarından, fiziksel özelliklerinden ya da herhangi bir nedenden dolayı verilen ve isimlerin yanına eklenen tanıtıcı sözlerdir. Lakap takılması günümüzde Türk kültüründe yaygın bir gelenek olup günümüzde sıklıkla karşılaşmaktadır. (Cabur 2006:178)

Günümüzde veya geçmişte takılan bu lakaplar kimi zaman bir övünç kaynağı kimi zaman da bir utanç kaynağı olmuştur. Övünç ve utanç kaynağı olması toplumun gelenek ve göreneklerinden veya kültür yapısından kaynaklanmaktadır. Lakaplarda bu ve benzeri nitelikler lakap takılmasında önemli rol oynamıştır.

Emine Işınsoy, eserlerinin bazılarında lakapları sık sık kullanarak anlatımına zenginlik katmış ve roman kahramanlarının okuyucunun gözünde daha da canlanmasına ve daha çok tanınmasına katkıda bulunmuştur.

“Çakır İsmail ise eliyle „Boşver” misali bir hareket yaptı.” (Ç.B. s.17)

“Neyse, koydum üstüne otları, tekrar bağladım. Aklımda çolak Ali”nin kolu vardı... ‘’ (Ç.Bs.70)

“Babam da artık Can Ahmet”in oğluna kızmıyor onunla konuştuğum için bana tehditler savurmuyordu.”(Ç.Bs.73)

2.2. Tekke Edebiyatı

Din ve tasavvufufla ilgili kavram, duygu, düşünce, ilke ve kuralları halka yaymak amacıyla bir tarikata bağılı şairlerce yazılan şiirlerdir. (Dilçin 2009:343)

Geleneksel Türk halk edebiyatının önemli dallarından birisi olan Tekke edebiyatı şairleri, günlük hayatlarının gelenekleri içerisinde sürdüren coşkulu ve güçlü halk şairleridir. Bu şairler eserlerine dini motifler katarak Allah ve insan sevgisini, coşkuyu, birlik ve beraberliğı ön planda tutmuşlardır.

Bu edebiyata mensup olanların amacı sanat yapmak değıl, dini ve tasavvufi düşünceyi yaymaktır. Şairler mensup olduğı tarikatın esaslarını yaymakta şiir bir araç olarak kullanırlar. Bu edebiyatın konusu Allah aşkı ve vahdet – i vücut düşüncesidir.

Tekke edebiyatı şairlerinin çoğı tarikatlardan yetişmiş Şeyh ve dervişlerdir. Hoşgörüyü ve ilahi aşkı, sevgiyi benimsemişlerdir. Tekke edebiyatı şairleri Allah'tan korkutmayı değıl, aşk yolu ile Allah'ı sevdirek insanları O'na yaklaştırmaya yolunu seçmişlerdir.

Tekke edebiyatının kendine ait müstakil bir nazım şekil olmamakla beraber, Divan ve Âşık edebiyatı nazım şekillerini ortak olarak kullanmaktadırlar. Bu nazım şekilleri şunlardır;

1. İlahi
2. Tevhid
3. Münacat
4. Na't
5. Miraciyeler
6. Mevlidler
7. Hilyeler
8. Ramazaniyeler
9. Mehdiye
10. Hikmet
11. Nutuk
12. Devriye
13. Sathiye (Cabur 2006: 180)

2.2.1 İlahi

Emine Işınsu'nun romanlarında XIII. Yüzyılın en önemli Tekke edebiyatı şairi Yunus Emre'nin ilahilerini görmekteyiz.

İlahi; Mutasavvıf şairler tarafından söylenen dini ve ilahi fikirleri olan manzumelerdir. Daha çok Allah'ın birliğini, azamet ve kudretini anlatan veya telkin eden eserlerdir. Bunlar aruz ve hece ile yazılırlar.

İlahiler tarikatlarda şu isimlerle anılırlar:

a) **Ayin:** Mevlevi tarikatlarında okunur.

b) **Tapuğ:** Gülşeni tekkelerinde okunur.

c) **Nefes:** Ekseriya Bektaşî – Alevi tekkelerinde okunur.

Hece vezni ile yazıldığı, aruzla da yazılmıştır.

ç) **Duraklar:** Genelde Halveti tekkelerinde ve zikrin iki faslı arasında bir, yahut iki sakir tarafından okunur.

d) **Cumhurlar:** Mevlevi ve Bektaşî dergâhından başka tekkelerde herkes tarafından okunurdu. (Cabur 2006: 181)

*"Dervişlik der ki bana
Sen derviş olamazsın
gel ne diyeyim sana
Sen derviş olamazsın."*

*Derviş bağı taşı gerek
Gözü dolu yaş gerek
Koyundan yavaş gerek
Sen derviş olamazsın" (B.B.V.B.İ s 90)*

...

*"Doğruya varmayınca
Mürşide yetmeyince
Hak nasip etmeyince
Sen Derviş olamazsın. " (B.B.V.B.İ s.92)*

*"Gönlüm düştü bu sevdaya
Gel gör beni aşk neyledi!*

*Başım verdim kavgaya
Gel gör beni aşk neyledi!*

*Ben yürürüm yana yana,
Aşk boyadı beni kana,
Ne akilem ne divane
Gel gör beni aşk neyledi!*

*Mecnun oluban yürürüm,
Dostu düşümde görürüm
Uyanır melul olurum
Gel gör beni aşk neyledi!*

*Gah eserim yeller gibi,
Gah tozarım yollar gibi
Gah akarım seller gibi
Gel gör beni aşk neyledi. ""(B.B.V.B.İ s.362)*

*"Noldu bu gönlüm noldu bu gönlüm
Derd ü gamınla doldu bu gönlüm
Yandı bu gönlüm yandı bu gönlüm
Yanmada derman buldu bu gönlüm*

*Gerçeki yandı gerçeğe yandı
Rengine aşkın cümle boyandı
Kendi de buldu kendi de buldu
Matlabını hoş buldu bu gönlüm*

*El fakru fahri el fakru fahri
Demedi mi alemlerin fahri
Fakrını zikret fakrını zikret
Mahvi fenada buldu bu gönlüm*

*Sevda-yı azam sevda-yı azam
Bana k"oluptur aşı-ı muazzam
Mesken-i canan mesken-i canan
Olsa acep mi şimdi bu gönlüm*

*Bayrami imdi bayrami imdi
Yar ile bayram eyledi şimdi
Hamd ü senalar hamd ü senalar
Yar ile bayram etti bu gönlüm."* (H.By. s.378)

2.2.2. Menkıbe (Menakıbnameler)

Şükrü Elçin'e göre, menkıbe her ne kadar dini bir özellik gösterse de o, efsaneden farksızdır. Ona göre efsane veya menkıbe canlı – cansız varlılara tabiat hadiseleri karşısında kurulan hayal, tasavvur ve düşünceler henüz müspet zihniyete ulaşmamış toplulukların doğru yalan şeklinde kabul ettikleri iptidai bilgilerdir. (Elçin, 1993:330)

Bu tür eserler daha çok dini –tasavvufi Türk halk şairleri için iyi birer kaynaktır. Bugün Başta Yunus olmak üzere Hacı Bayram, Hacı Bektaş Veli ve benzerlerinin gerçek hayatlarından çok menkıbevi hayatları öne çıkmaktadır. Onlarla ilgili büyük ölçüde menkıbeye rastlayıp bulabilmekteyiz.

Emine Işınsu'nun Romanlarında *Niyazi Mısri*, *Yunus Emre*, *Hacı Bayram Veli* ve *Hacı Bektaş Veli*"nin menkıbelerine rastlamaktayız. Işınsu'nun oldukça zengin bir anlatım ve kültürle bunları anlatmıştır, diyebiliriz.

Kızmayan Demir

"Şeyh Hamit:

-Şöyle gel diz dize oturalım, dedi evet daha yakına gel, şimdi elerini ellerime ver, gözlerimi kapatma. Ben üç tarikatın; Ebheriyye, Nakşiye ve Halvetiye"nin Şeyhiyim sen hangisine talip olmak istersin?

Numan:

- Üçüne de efendim!

- Peki şimdi söyleyeceklerimi benim arkamdan tekrar et:

Ya Rab, Ya Rab ben elimden, dilimden, gözümünden, sözümünden, kulağımdan çıkan bütün küçük ve büyük günahlara tövbe eyledim. Ebheriye, Nakşiye ve Halvetiye tarikatlarını kabul ettim.

Hacı Bayram Veli dünya değiştirdi, hepimiz onun namazını kılmaya gideriz.

Çiftçi; „Madem büyük bir veli imiş, bari bende gidip namaz kılayım.” Diye düşündü, o da yürümeye başladı.

Namaz çok büyük bir kalabalıkla kılındı, halk caminin ötesindeki sokaklara taşmıştı.

Her şey bittikten sonra, çiftçi tekrar çarşıya indi, dükkânlar yavaş yavaş açılıyordu, demirciyi buldu, sapan demirini gösterdi,

Adam:

Hemen yaparım Efendi sen şöyle otur, dedi.

Hemen orada, saç baş dağınık, meczup görünüşlü ufak tefek bir adamın yanında yer gösterdi; çiftçi oturdu. Ateş körükledi, mavimsi, alımsı alevler yükseldi, demirci sapan demirini içine koydu, bir süre bekledi, çıkardı, fakat demirin kızması nerede, ısınmıştı bile. Tekrar koydu ateşin içine, daha uzun bir süre bekledim... Tekrar çıkardı, yine aynı soğuklukta idi denir.

Üçüncü kez aynı hareketleri tekrarladı, demir hala buz gibiydi!...

Ben hiç anlamadım bu iki dedi, adamakıllı şaşırmış, biraz da korkmuştu, şeytan mı karışıyordu işine!...

Meczup görünüşlü adam çiftçiye sordu

- Sen neredeydin?

- Veli"nin namazındaydım.

- Demir neredeydi?

- Kuşağıma sokmuştum!

- Bu demir kızmaz dedi meczup. Zira namaz kılarken, adamın kuşağındaymış!

Demirci meczuba:

- Hikmetini söyle babam, dedi.

Meczup

- Kim ki Hz. Şeyhin namazını kılmıştır, Allahüteala onu cehennemde yakmaz, bu ona delildir. Demir de bu yüzden kızmadı zaten. "(H. By s.477)

Yazar burada H. Bayram Veli'nin, ölümünden sonra meydana gelen bir kerametine açıklık getirmeye çalışmıştır.

Veysel Karani Kanayan Ağaç Menkıbesi

"Ya O, hani Ali çocukken her gece "aman ölmesin..." diye dua ettiği yetmişlik Rıza Hoca? Ali"ye ilk elifbayı öğretmiş, Kuran-ı hatmettirmiş, namaz dualarını ezberletmişti.

Ne de güzel hikâyeler anlatırdı; hep yatar, evliya hikayeleri... "Kanayan Ağaç"ın aslını faslını da ondan öğrenmişti Ali. Köylü dilek ağacı der, geçer, sevdalılar ona giderlerdi de...

Aslı; Veysel Karani, Beserek"in oradan geçmektedir, günlerin susuzudur, bağıryanmakta, ağzı dili kupkuru olmuş, gözlerinin geri kaçmıştır. Orada yalvarır: "Allah"ım bana değil bari şu ağzı dili olmayan hayvanlara acı, yönümü suya çevir.

Yanık yüreğinden kopan öyle bir feryatla haykırmıştır ki Veysel Karani hemen o dem, yani başında bir gölcük meydana gelir. Karani "bu suda benim hakkım yoktur, çünkü Rabbim onu hayvanlarım için hak etti." Diye düşünür, yıkanmak için göle girer, girer ki su çekilir, Karani dipte kalan kırmızı çamurdan alır ağzına, susuzluğu geçer. Derken kuru göl, bir kuyu olur, hemen yanı başındaki bir ağacından bir dalkıran Karani, kırılan yerden kırmızı su damlamaya başlar. Ağaç, kan ağlamaktadır! İşte bugün o kuyu hala durmakta yerli yerinde, ağaç da..... Yarı kuru, yarı canlı, keçiler kemirmekte.... Kırılan dallarından ince bir al su sızmakta...."(C.s.151)

Bir Menkıbe

"1353"lerde, Ankara'nın Solfasol köyünde yaz aylarında günlerden bir gündü.... OğuzTürklerinin Bayat kolundan Koyunluca Ahmet, kapısının önüne serdiğkilimin hem yorgunluk atmak hem de Açıca deresine çamaşıra giden karısını beklemek üzere oturdu. Dalgalıydı gönlü, sevinçle sıkıntı arasında. Birden karşıda onu gördü; yemenisi sıyrılıp omuzlarına düşmüş, saç baş dağınık koşarak geliyordu. Bir şey olmuş olmalı.

Ayağa kalktı Koyunluca Ahmet, gönlü artık sıkılmayadurmuştu; birkaç adım attı karısına doğru, çamaşırları suya kaptırdı garibim diye düşündü.

Nazlı bağırmaya başlamıştı:

-Efendi, efendi neredesin?

Sanki korkudan çıldırmış gibi koşup geldi, kocasının önünde durdu:

- Tarlaya baktım, yoktun

- Çünkü buradayım, işim erken bitti

Nazlı kendini kocasının kollarına attı, başını onun göğsüne dayadı, gözyaşları içinde kırık dökük konuşmaya başladı:

- Seni bulamadım. Bulamadım!...Tarlaya baktım; çınaraltına baktım, her yere baktım...çok korkuyorum, çok...tut beni..sarıl bana ...sıkı sıkı...

- N"oluyor Nazlım ne korkuttu seni, söyle bana.

- Tut beni, sarıl bana...

Koyunluca Ahmet onu sıkı sıkı tutup yürüttü, evin içine soktu, bir yer minderinin üstüne oturttu:

- Dur hele bir nefeslen önce, yavaş ol...Burdayım işte, artık korkma.

- Sesi, senin sesine de benzer idi.

Koyunluca Ahmet, köşedeki su küpünden bir maşrapa su alıp Nazlı"yı içirmeye çalıştı. Genç kadının dişleri kilitlenmiş gibiydi, tir tir titriyordu.

- Ne sesi ne oldu

- Bilemem... Bir erkek sesiydi...

Nazlı zorla da olsa içebildi suyu, gözlerini kaldırıp minnetle kocasına baktı:

- Hele hele otur yanıma, sarıl bana:

Koyunluca Ahmet oturdu, sarıldı karısına, sordu:

-Çamaşır yıkamaya gitmemiş miydin sen?

- Hele dur!

Koyunluca Ahmet öyle sarılmış karısına sabırla bekledi. Neden sonra Nazlı toparlanmaya başladı, yine kesik kesik konuştu:

- Valla Vallahi o adamlardan...Böyle korkmadım, sopamı aldım elime...Şöyle bir dikildim; üzerime üzerime geliyorlardı...gülüyorlardı...Bizim köyden değillerdi. Tanımadım, sopama sıkı sıkı sarıldım, tam kaldıracakken, işte o zaman... o zaman...

Koyunluca Ahmet"in kalbi kötü kötü çarpmaya başladı, eğer o adamlar karıcığına zarar vermişlerse....Ocağın hemen ardında koca bıçağa ilişti gözleri.

-İşte o zaman sesi duydum, sanki karnımın içinden geliyordu.

- Ne sesi?

-Erkek sesi..

-Böyle korktuğuna göre yıla ıslığı falan olmalı, sana erkek sesi gibi gelmiş.

-Yılan olsa böyle korkamazdım, indirirdim kafasına sopamı.

- Ee adamlar?

-İki kişiydiler, sesi işitince yüz geri dönüp atlarına atlayıp kaçtılar.

Koyunluca Ahmet'in kalbi biraz durulur gibi oldu; işte adamlar bir zarar vermeden, vermeden kaçmışlardı...

-Peki, ses ne? dedi, çığlık falan mıydı?

-Yiğit sesiydi, seninkine benzerdi, bağırdı: Dokunmayın ona, o bir veli anasıdır.

Nazlı kollarıyla, epey şişmiş karnını sardı.

-Bebeden geliyordu canım...Bebeden!

-Sakin oralarda bizim köyden biri uyuyor olmasın; nal seslerine uyanmış, adamların niyetini anlayınca öyle bağırmıştır.

-Kimsecikler yoktu Koyunluca Ahmet, kimsecikler yoktu...Çamaşıra başlamadan, dere kenarına varır varmaz, elbet bakındım her yanıma, bir tavşan bile yoktu.

-Yalnız gitme çamaşıra diyorum sana, sözümü yere düşürüyorsun. Derenin etrafı ıssızdır. Hani Ayşe kızla onun anasıyla beraber gidecektiniz?

-Uğradım onlara, anası hastalanmış, ateşler içinde yanıyordu. Ayşe onu bırakıp gelmek istemedi, sirkeli su yapmış; anasının alnını kollarını falan ovuyordu. Eh ben de madem niyet ettim, gideyim dedim. Yoksa senin sözünden dışarı çıkmam yiğidim, iyi bilirsin.

Nazlı kalktı, bir maşrapa su daha içti, birden döndü kocasına:

-Koyunluca Ahmet be, şimdi yani hesapça çocuk erkek, hem de veli olacak, öyle mi?

-Bırak Allah'ını seversen; sen ses falan işitmedin, korkudan belki kendin bağırdın.

-Sesim, erkek sesi gibi mi çıktı?.. Ağzımdan çıkanı hiç kulağım duymaz mı?.. Hem nerden aklıma gelecek de veli anası diyeceğim?

Koyunluca Ahmet bu soruya bir cevap vermedi, içini çekti, dedi ki:

-Gidip çamaşırları toplayıp getireyim bari.

Nazlı'nın gözleri korkuyla açıldı:

-Beni yalnız koma beraber gidelim.

Böylece beraberce gidip Açıca deresinin yanına, nal izlerini gördüler. Koyunluca Ahmet etrafına bakınıp durdu, sanki orada uzanmış veya oturan bir adamı arıyordu, sesin sahibini...Fakat çevrede arkasına saklanacak ne bir ağaç ne de çalılık vardı. Dere, çamaşırların birkaçını sürükleyip götürmüştü, kalanları toplayıp koca bir çıkın yaptılar. Koyunluca Ahmet sırtına vurdu çıkını. Belki de köyden birileri görüp yine alay edeceklerdi onunla, karısının taşınması lazım gelen şeyi, kendi taşıdığı için. Elin kızını şımarttığı için! Ama ne derlerse desinler daha yarım saat önce korkudan titreyen, kendisine sığınan kadıncağıza şimdi bu çıkını yükleyemezdi o. Ağır ağır yürürlerken, veli anası, ha, diye düşünüyordu ve aynı zamanda kendisinde bir veli babası olduğunu aklına getirmeden içi karısına karşı saygıyla doldu.””(H.By.s.9)

2.2.3. Ayet

Arapça bir kelimedir. Kuran – ı Kerim'deki sureleri meydana getiren cümle veya cümlecikler çoğulu ayettir. Lügat anlamı; açık alamet, ibret, işaret, mucize demektir. Kuran – ı Kerim ayetleri nazil (indikleri) oldukları yer bakımından ikiye ayrılır:

a) Mekke'den inenler

b) Medine'den inenler

Ayet – i Kerimler Allah – u Teâla'nın sözleridir. Değişmez, değiştirilemez, benzeri söylenemez.

Ayetler ifade ettikleri hükümlere göre muhkem ve müteşebih olmak üzere 2'ye ayrılır.

Muhkem; manası açık olan Ayet – i Kerimlerdir. Müteşebih ise; manası kapalı Ayet – i Kerimlerdir.

“Efendim, dedi Mısri, Zariat suresinin 56. ayetinde Yüce Allah şöyle buyurur: “Ben insanları ve cinleri bana ibadet etsinler diye yarattım.””(B. s.175)

“Yunus Suresinin 25. ayetinde ise Cenab – ı Hak; “Allah kullarını selamet evine çağırır” buyurur.””(B. s.175)

" Bakara suresi 10.ayet şöyle der: „Ve onlar için yalancılık etmiş olmaları yüzünden acıklı bir azap vardır." Der."

"Hiçbir şey yoktur ki O'nun överek tespih etmesin, fakat siz onların tespihlerini fark edemezsiniz. İsra suresinin 44. ayetinin de söylediği gibi; yalnız ve yalnız kendi tevhidin, imanın aksini, nurunu görür." "

2.2.4. Hadis

Hz. Muhammed'in söylediği rivayet edilen sözler, yazdırmış olduğu mektuplar ve evrak; Hz. Muhammed'in vasıflarını, bir olay karşısında takındığı tutum ve tavrını anlatan rivayetler ve Hz. Muhammed'in hayatında vuku bulmuş bir olaya şahit olanların sözleridir.

Emine Işınsu tasavvufi konularda yazdığı eserlerinde hadislere yer vermiştir.

"Unutmayın sevgili Peygamberimiz de Kendi fakirliğim ile övünürüm."
 demişti... "(H.Bk.s.34)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EMİNE İŞİNSU’NUN ROMANLARINDA HALK BİLİMİ

UNSURLARI

3.1. Dil ve Anlatım

3.1.1.İşaretleşmeler

Toplumumuzun yaşayan dilin ve konuşma dilinin dışında da kullanıldığı başka bir ifade ve anlaşma sistemi işaretleşmelerdir. Toplumumuzun kullandığı bu işaretleşmeler anlaşma sistemi halk biliminin ilgi alanına girer. İşaretleşmeler, aynı zamanda bir dilin zenginliğini göstermek açısından önem arz etmektedir yazar İşinsu’nun *Hacı Bayram Veli* ve *Küçük Dünya* romanlarında bu anlaşma sistemine rastlamaktayız.

“Bekir eliyle „Boşver“ misali bir hareket yapıp onun sözünü kesti...” (H. By s.204)

“Demek Rıza burada kalmamı istiyordu; hemen ilgilendim kitapla, uzanıp aldım, içini karıştırmaya başladım.”

“Stefan baş işaretiyle Arif’e işine devam etmesini söyledi.” (Ç.B. s.1 47)

“Bu söylediklerimi, hiç söylememiş farz edelim olsun bitsin.

Başımı salladım olur manasına.” (K.D. s.45)

Günlük hayatta da yerini alan el, kol, baş ve göz işaretleşmelerinin, yazarın eserlerinde de yer aldığını görüyoruz. Dille beraber, işaretleşmelerin de kullanılması yazarın eserine ayrı bir hava ve canlılık katmıştır.

3.1.2. Ağızlar ve Halk Söyleyişi

Toplumların ve kişilerin yapılarına uygun olarak veya o yörenin ağız yapısından kaynaklanan bir kültürel zenginliktir. Türlü konuşmalar ve çağırımlar ağızlarda olduğu gibi bölgeye, yöreye, hatta zamana ve mahalleye göre bile değişebilmektedir.

Emine Işınsu'nun tasavvufi ve daha çok siyasi konularda yazdığını göz önünde bulundurursak, onun romanlarında halk söyleyişlerinin çok fazla yer almadığını düşünebiliriz. Daha çok edebi bir dil kullanan Işınsu, zaman zaman ağızlara ve halk söyleyişlerine yer vermiştir. Özellikle *Küçük Dünya* romanında halk söyleyiş ve ağızlarına yer verdiğini görüyoruz. Işınsu; eserlerinde köy yaşamı ve kültürlerine pek yer vermediği için, daha çok siyasi konulara ağırlık verdiği için edebi dilin dışına fazla çıkmamıştır.

"Numan, sinirden ağlamak üzereydi:

-Ama neden? Diye sordu tekrar.

- Yetti gayri be, deminden beri karşımda oturup "Ama neden?" diyorsun başka bir laf bilmez misin sen?" (H. By. s.68)

"Sus bakayım, ben ne yaptıysam sana değdiği için yaptım. Bir daha bana öyle iltifatlar etme, aramızdaki arkadaşlığın cılkını çıkarmaya" (H.By. s.204)

„ "Karşımda annem bir kaşını indirip bir kaşını kaldırarak:

Ne O Havva diyordu, bir cak cak cikletin eksik ağzında" „ (H.

s.11)

"Mehmet"i hafifçe itip, "al tepe tepe kullan" demek geldi içimden..." (H. s.63)

"Ve bugün katiyetle sen kazandın; kendine seçip ayırdığın kumaşı gık demeden bana verebildin!" (H. s.92)

"Kes sesini sersem, kes! İşte bana doğurduğun kızı bu, bu susak ağızlı, bu utanmaz, bu rezil kız!" (Ç.Bs.45)

"Önce anlayamadım, aval aval baktım suratına." (Ç.B. s.58)

" tuttukları Çiftçi Partisi güme gidince tekrar dağlara çıkmışlar. "" (Ç.B. s.77)

‘‘Ben ağlamaklı, mızımız! O ise öfkeli ve gaddar!’’ (Ç.B. s.79)

‘‘Daha aklın başına gelmedi değil mi? Bilalof’tan yediğin tokat yetmedi, canın çıkmadı çünkü çıkasınca canın. ‘’’ (Ç.B.102)

Düşün, efendi. Düşün ki, toprağın derinlerinde hareket başladı, arkası deprem! Ha canım, ha gayret canım toprak, sende köklerimiz var... ‘’ (Ç.B. s.157)

‘‘Güzel kızsın velakin güzellik nedir? Şimdi var, yarın yok. Söylediydi Can Ahmet dersin, üzmem istemem seni, na şu kadarcıkken kızanlığı bilirim...’’ (Ç.B s.238)

‘‘Geber emi İlay Eminofa, otur yerine bakayım.’’ (Ç.B. s.336)

‘‘Yazdığı bildirileri gördüm, ağzım açık kaldı. Behey Sss – Sersem Mehmet Ali, nasıl bir kıza âşık olduğunun hiç farkına varmamışsın!’’ (Ç.B. s.378)

‘‘Ferit allasen hoş bir şeyler, çok sinirliyim.’’ (K.D. s.11)

‘‘Müftü efendi gitmek istedi de biz koymayız, dedi, dışarıda beş altı evladı varsa, burada köy köy evlatları var. Onsuz n’ideriz? Bekir ko çayları gayri’’ (K.D. s. 129)

‘‘YİSK’in değil, devletin başkanı bile olsa, gözü tutmamıştı O herifi. Yani Mahmut’la lak lak konuşup gülünebilirdi... ‘’ (C. s.79)

‘‘Çocuğun suratına bakmıyor, başını çevirip öfkesini otel katibinden alıyor, ona bağıırıyor:

Len Hasan nerde kaldın?... Nerde kaldın be?’’ (C. s.116)

‘‘Hangi peygambere inanır?

Ninesi İsa’yı Allah’ın oğlu belleyiptir.’’ (Ak. T. s.100)

“O üzerime varabilmez, biz onu bulacağız. Çünkü! Ursel senin buyruğundaki frank leşkeri nancadır? ” (Ak.T.s.162)

3.1.3. Hitap ve Çağrılar

Edebi eserlerde ve günlük konuşma dilinde hitaplar en fazla kullanılanlardır. Hitaplar; kültüre, mekâna ve zamana göre değişiklik arz edebilmektedir. Hatta kullanan kişinin kültür düzeyine ve dünya görüşüne göre de değişebilmektedir. Hitaplar ve çağrılar dile ve söyleyişe farklı bir tarz katarak vurgu görevi de yapmaktadır. Bu vurgu sayesinde edebi eserdeki üslup, günlük konuşma dilindeki çekiciliğe gitgide kendini daha çok hissettirir.

*“..... Şiir bitince öğretmen hışım la bağırdı:
„Çık dışarı, defol!” (Ç.B. s.39)*

Emine Işın su’da hitap ve çağrılardan çok, halk söyleyişi ve ağızlara yer verilmiştir. Halk söyleyişleri ve hitaplar Işın su’nun eserlerinde farklı nitelik göstermekten ziyade aynı özelliklere sahip bir nitelik göstermektedir.

3.2. Geçiş Dönemleri

Geçiş dönemlerinin içinde yer alan alt dallar; doğum, doğum öncesi ve doğum sonrası olmak üzere üç tanedir. Geçiş dönemleri bireyin ve toplumun hayatındaki en önemli dönemlerdir. Hem toplum hem de bireyin hayatında önemli bir yere sahip olan geçiş dönemleri birey ve toplumun gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır.

3.2.1. Doğum

Doğan her canlı yeni bir hayata gözlerini açar. Her doğum bir mucizedir ve doğan her canlı anne ve babasının göz bebeği ve umut ışığı olur. Keza doğum, Türk kültüründe çok önemlidir; doğum kimi zaman bir mutluluk kaynağı kimi zaman da bir utanç kaynağı olmuştur. Özellikle kırsal bölgelerimizde kız çocuğu sahibi olmak bir utanç kaynağıyken, erkek çocuk sahibi olmak bir neşe kaynağı olmuştur. Çünkü erkek – eskiden beri süregelen bir gelenek – gücün simgesidir. Işın su eserlerinde doğum unsuru ile halkın gelenek ve göreneklerini gözler önüne sermiştir.

"Şu kısırlık da yılan hikâyesi. Anlatırlardı; doğumum pek güç olmuş, üç gün sancı çekmiş annem. Köyün kadınları hep bizim eve doluşmuşlar. Erkekler de babamı, "Bu gelen çocuktur, kız değil!" Gelişinden belli! Ee erkek adamın erkek uşağı olur... "(Ç.B. s.22)

" Nazlı namazları biten çocukların giyinmelerine yardım ederek onları erkence okula gönderdi, ateşi yakıp büyük su tenceresini üstüne koydu. Meryem bir aşağı bir yukarı yürüyerek kıvranıyordu. Nazlı namazında doğum kolay olsun, ölü bebek doğmasın diye yürekten dua etmişti. Kendi duası, yüreğine ferahlık verdi ve artık iki canlı bebek geleceğine inandı. Ebeye göre kolay doğumdu ama Meryem'e hiç öyle gelmemişti, ancak iki oğlan bebeğin de yaşadığını öğrenince yüzü güldü, çektiği sancuları unuttu. Çocukların ismini Mehmet ve İbrahim koydular... "(H.By.s.228)

3.2.1.1. Doğum Anı – Doğum Öncesi

Doğum yaklaşınca akla gelen en önemli husus, doğumun kolay ve sağlıklı olmasını sağlamaktır. Çünkü doğum gerçekte ve tıbben çok zor bir eylemdir. Doğum anı bir kadının, ömrü boyunca vücudunda hissetmediği kadar ağrı hissettiği andır. Doğumun zor olması, çocuk veya annenin veya her ikisinin ölmesi veya sağlıksız bir doğumu gerçekleşmesi olarak düşünülebilir. Zira nice kadın doğum esnasında ya hayatını kaybetmiştir ya da doğurduğu çocuğunu kaybetmiştir. Eskiden beri söylenegelen rivayet erkek çocuğunun doğumunun zor olduğudur.

" Kalabalıkta başım döner, midem bulanır dedim.

Hamile olduğumu anlayıp sevindiler, akıllarınca bana bir şey belli etmediler.

Yalnız canan pek kızmış, ertesi sabah hemen bize geldi:

Bal gibi hamilesin işte, utanmadan sakladın. Bir şey söylemedin bana...

Sen de biliyorsun ki hamile olduğunda doğru değil mi? Laf karıştırma araya.

Geçen günkü bulantı ondan değil mi? Pasta bayatlamış da, midem bozulmuş da....""

(K.D. s.106)

"Şu kısırlık da yılan hikâyesi. Anlatırlardı; doğumum pek güç olmuş, üç gün sancı çekmiş annem. Köyün kadınları hep bizim eve dolmuşlar. Erkekler de babamı, "Bu gelen çocuktur, kız değil!" Gelişinden belli! Ee erkek adamın erkek uşağı olur..." (Ç.B. s.22)

3.2.1.2. Doğum Sonrası ve Ad Koyma

Doğum sonrası hem anne hem de bebek için dikkatle geçirilmesi gereken bir dönemdir. Annenin, yatıp dinlenmesi ve hiçbir iş yapmaması ve ağır bir şey kaldırmaması en önemli husustur. Doğum sonrası, bir diğer önemli husus altı hafta süren lohusalık dönemdir. Bu dönemde anne ve çocuğun türlü zararlı etkilerden korunması gerekir. Nazarlık ve maşallahlık gibi batıl unsurlar da çocuğu da lohusalığı da korumak için kullanılan yaygın gereçlerdir. (Cabur 2006:196)

Ad koyma, doğumdan sonraki birkaç gün zarfında gerçekleştirilmektedir. Cami imamı, dede, baba veya uygun bir aile büyüğünün çocuğun kulağına ezan okuyarak ve konulacak ad üç kez tekrarlanarak çocuğun adı konulmaktadır. Bu İslami bir usul olur toplum tarafından benimsenen bir töre haline gelmiştir.

Kimi bölge ve yörelerimizde konulacak oda büyük önem verilmektedir. Bu yüzden verilecek ad ya bir büyüğün – baba, dede, nine – ya da o bölgede yatırı bulunan kişinin adı olur.

Geçiş dönemi önemli adetlerinden biri olan ad koyma, halk biliminin araştırma alanlarından. İşınsu ad koyma şekil ve usüllerine yer vererek Türk halkının kültürünü yansıtmıştır.

"Babam, birkaç gün eve gelmemiş, şuradan buradan yatmış. Dedem de, bizim buralarda hiç işitilmemiş, kendi gönlümde ta Anadolu'dan taşıyıp getirdiği ismi koymuş bana: İlay... Ezanla birlikte kulağıma üç kez üflemiş. Annem pek bitkin, yorgunmuş; ismim onu hiç ilgilendirmemiş. Yarı açık gözleri hep kapıdaymış. Babamı beklermiş zahir. Bir gelse, o koca serin elini alnıma koysa; çok çektin Zehra, Ziyani yok üzülme, bir daha sefere oğlan doğurursun... dese. Can gelecek içime, kanıma can gelecek, iyileşeceğim..." (Ç.B. s.23)

3.2.2. Evlenme

Peygamber Efendimiz evleniniz, çoğalınız; ben ümmetimin çokluğuyla övünürüm, der. Evlenme toplumun sağlıklı bireyler yetiştirmesi ve ulusal değerler açısından önemlidir. Evlilik; aile ve Türk İslam toplumu için kutsal bir değer taşımaktadır. Evlilikte bağlılık, sevgi, sadakat esastır.

Türk toplum yapısına göre evlilik bir toplumun olmazlarından. Aile olmanın temeli eve dayanır. Ailesiz bir toplum düşünülemez. Toplumun kendisi de bir dayanışma kurumu ve küçük bir ailedir. Bu ailenin varlığının sürmesi yanan ocağa bağlıdır. Ocak tüttüğü sürece hem toplum hem de aile varlığını devam ettirir.

Kadınla erkeğin yuva kurmaları amacıyla hayatı paylaşmaları olan evlilik, toplumdan toluyla farklı adetlerle yapılmaktadır. Yapılan evliliklerin aynı veya benzer kültürden kişiler arasında yapılması, evliliklerin daha sağlam ve sağlıklı olmasını sağlar. Fakat ülkemizde geleneksel kültürde evlilikler görücü usulü ile yapılır. Bu tür evliliklerde uygulanması gerek bazı gelenekler vardır. Bunlar gelin ya da güvey seçimi, görücülük, kız isteme ve nişandır. Işınısı halk kültür ve geleneğine çok önem verdiği için düğünlerde yapılan eylemlere ve yaşananlara yer vermiştir.

3.2.2.1. Düğün

Düğün tüm dünya kültürlerinde olduğu gibi Türk toplumunda da mutluluğun bir simgesidir. Mutluluğun simgesi olan bu törenlerde amaç, evlenen çiftin, evliliklerini çevreye duyurmasıdır. Türk kültüründe düğünler üç gün üç yapılır. Üç gün üç gece yapılan düğünlerde davul zurna eşliğinde halaylar çekilir, zılgıtlar atılır. Kırsal bölgelerde ise silahlar atılır, havai fişekler atılır.

„Hatice“ninkına gecesi! Renkten, ışıktan, müzikten örülmüş bir gece....

Kına gecesinin en mühim özelliği de Salonun mumlarla aydınlatılmış olması...

Kına gecesinde adet, gelin yüzü kapalı getiriliyor.

Eline kına yakılırken, kız ağlamak mecburiyetinde, ağlamasa ayıp sayılıyor.”

(K.D. s.103)

“Canan abla, siz de oynar mısınız? Ne olur canan abla. Birkaç kız çekiştirmeye başladılar. Canankalktı, dördü beşi kol kola girip zıplamaya koyuldular.

Lorke... Lorke....

Kadınlar parmaklarını dudaklarını siper edip: „Li lu luu” diye bağrışıyorlar ortada” (K.D. s.104)

„Kirve gümüş kısa tabağından, gümüş kaşıkla bir parça alıp gelinin avucuna koydu. Sonra bir beşibiryerde yeşilimsi çamuru üstünde parladı. Pembe tülle sardılar avucunu incecik beyaz parmakları ve çaresizlikle kapandı...” (K.D. s.105)

“Dört yol ağzında bir kalabalık; zurna, davul, çığlık çığlığa çocuklar, ortada bir adam, başında çiçeklerle, meyvelerle süslenmiş bir tepsi birisi şarkı tutturmış, bağırıyor:

Kalenin altı tandır

Beni bir çift kuş eyle

Yarın göğsü kandır.

Köyde düğün, damadın evi önünde sokakta yapılırdı, pilav kazanda pişer, koyunlar ateş üzerinde kızartılırdı, bütün köy halkı davetli olurdu. “ (H.By.s.191)

3.2.3. Ölüm

Ölüm insan yaşamının somut olarak sonra ermesidir. Ölümde de doğumda olduğu gibi birtakım kural ve gelenekler vardır. Bu kural ve gelenekler genelde Türk toplumunda aynıdır. Ölen kişinin kendi evinde bir gece bekletilmesi, üzerinde Kuran – 1 Kerim’in okunması, defnedildikten sonra ilk gece mezarının başında birinin beklemesi yaygın geleneklerdendir.

3.2.3.1. Kefenleme

İslam inancına göre ölen kişinin defnedilebilmesi için kefenlenmesi şarttır. Kefenleme, ölünün yıkanması ve yıkandıktan sonra kefen denilen beta ve temiz bir beze sarılması işlemidir. Bu işlem işinin ehli kişiler veya dini görevlileri tarafından gerçekleştirilmekte olur belirli şekil ve şartlarda yapılmaktadır. Bu işlemlerden sonra

cenaze namazı kılınır ve ölü kişi için helallik istenir. Daha sonra defin işlemi gerçekleştirilir. Ölen kişinin borçları varsa, çocukların tarafından borçları ödenmeye çalışır.

Emine Işınsu'nun eserlerinde kefenlenme hususuyla ilgili pek bir bilgiye rastlanılmamıştır. Işınsu tasavvufi olarak yazdığı romanlarda ölümden bahsetse de kefenlemeyle ilgili ayrıntılara pek girmemiştir. Siyasi romanlarında ise ölümle ilgili sadece sözcük bazında söylemlere yer vermiştir. Hülâsa Işınsu kefenlemeyle ilgili gerek tasavvufi gerekse siyasi romanlarda çok az bilgiye yer vermiştir.

"Tabi, Numan biz yapalım.

-O halde haber verelim artık

Dedikleri gibi yaptılar, onun yıkanıp kefenlenmesinden mezarına indirilmesine kadar bütün vazifeleri Numan'la Bekir yaptı, mezarın başında toplanan müminler, „hatm– i tevhit“ yaptılar, yetmiş bir tevhit okudular. Köylülerden bazıları içtenlikle ağlıyorlardır. ” (H.By s.170)

3.2.3.2. Defin

Ülkemizde ölenin defni, İslam'ı ve toplumsal gelenek ve göreneklere göre yapılmaktadır. Toplumun gelenek ve görenekleri genelde İslam dinine göre şekillendiği için defin de bu kurallara göre yapılmaktadır. Ölü'nün guslü, kefenlenmesi, tabuta konması, cenaze namazının kılınması ve ardından mezara defni şeklinde gerçekleştirilir.

Türk İslam gelenek anlayışına göre ölü, gündüz gömülür ve hiçbir engel yoksa – akşam olmuşsa – ertesi gün gündüz gömülür. Türk geleneklerin göre ölüyü bekletmek iyiye yorulmadığından hemen gömülmesi gerektiği düşünülür.

Emine Işınsu'nun romanları, konusu itibariyle, konunun ele alınışı itibariyle – sanırım – ölü defin konusuna çok az yer vermiştir. Işınsu, sadece tasavvufu anlattığı romanlarında ölüm ve ölü ile ilgili bilgilere yer vermiştir. Zira Işınsu daha çok işlediği konunun toplumsal etkilerinin yansımaları üzerinde durmuş ve bunları bize anlatmaya çalışmıştır.

"Onun bütün işlerini biz yapalım Bekir ağabey, dedi. Bırakmayalım köylülerin eline.

Tabi, Numan biz yapalım

- O halde haber verelim artık

Dedikleri gibi yaptılar, onun yıkanıp kefenlenmesinden mezarına indirilmesine kadar bütün vazifeleri Numan'la Bekir yaptı, mezarın başında toplanan müminler, "hatm – i tevhit" yaptılar, yetmiş bir tevhit okudular. Köylülerden bazıları içtenlikle ağlıyorlardır." (H.By s.170)

3.2.3.3. Vasiyet

Vasiyet hem toplumsal geleneklerimiz hem de dini inanışlarımız gereği önemli bir yere sahiptir. Ölen insanın son arzusu olan ve onu evine getirmek borç olarak görülen vasiyet, ölen kişinin evlatlarına bıraktığı, bir nevi manevi mirastır. Vasiyet içerik olarak geniş kapsamlıdır. Her şey hemen hemen vasiyetin içeriği olabilir. Vasiyetin yerine getirilmesi öle kişinin çocuklarının en önemli görevidir. Bu görevi yerine getirmek hem toplumsal geleneklerimiz hemen de dini inançlarımız gereği bir zorunluluk olarak görülebilir. Vasiyeti yerine getirmemek hem toplumsal geleneklerimiz hem de dini inançlarımız gereği abes olarak karşılanabilir. Vasiyet genelde yerine getirilmeye çalışır, çünkü yerine getirilmesi ölen kişiye ve anısına saygı olarak kabul görmektedir. Vasiyeti yerine getirmemek bir nevi emanete sahip çıkmamak olarak değerlendirilebilir. Türk toplumunun önemli hususiyetlerinden olan vasiyet, Işınsu'da pek az yer almaktadır.

"Bilir misiniz, bilirsiniz elbet, sürgünde ayağında bukağılarla vefat etmiş Hazret ve işin en ilginç yanı meğer bu bukağılarla gömülmeyi vasiyet etmiş. Böyle onu ayak bileklerinde demir halkalarla defnetmişler." (B.s.12)

"Evet akşam olmuş, diye mırıldandı, o halde yarın sabah namazından sonra gideriz, babamın yanına mı gömdünüz?

- Hayır, dedi Meryem Aça deresinin öbür yüzünde, yola bakan bir yerde.*
- Allah Allah neden?*

- *Meğer Ankara'dayken Bekir ağabeye vasiyet etmiş, „Eğer bayram dönmeden ölürsem, beni Açıca deresinin öbür yüzüne, yola bakan bir yere gömün ki ilk ben karşılayayım oğlumu.“ Demiş.”* (H.By. s.356)

3.2.4. Günlük Hayatla İlgili Gelenek ve Görenekler

3.2.4.1. Hediyeleşme

Hediyeleşme, eskiden süregelen bir adet olup insanların birbirlerine değer verdiklerini gösteren önemli davranış stillerinden birisidir. Eski çağlardan günümüze dek bütün toplumların sosyal yaşantılarında hediyeleşme kültürü önemli bir yer teşkil etmiştir. Hediyeleşme insanlar ve toplumları birbirine yakınlştırır ve birbirleriyle sıkı ilişkiler içinde bulunmalarına vesile olur. İşınsu, heidiyeleşme adetine yer vererek türk toplumunun gelenek ve göreneklerini göz önüne sermiştir.

“ Ama dedi Safi, Meryem yengemden ve Murat’tan geri para alamayız şimdi, bu çok kötü olur, yani kendimi kötü hissederim, bir dahaki ürün satışında senin dediğin gibi yaparız.” (H.By.s 360)

“O parayı bir hediye kabul edelim Murat, Safi de kendini kötü hissetmesin.

O sırada aklına geldi, Medine’den aldığı hediyeleri, heybesinden çıkardı Hacı Bayram, bütün kadınlara birer dizi inci kolye almıştı, onları dağıttı.” (H.By.s 360)

3.3. Halk Bilgisi

Halkın yaşantısından tecrübelerle doğan hiçbir yazılı belgeye dayanmayan nesilden nesile sözlü olarak günümüze dek aktarılan bilgi ve edinimlerdi. Deneme yanılma yoluyla oluşan halk bilgisi, günlük ihtiyaçların ortaya çıkması ile meydana gelmiştir. İnsanların hayatını kolaylaştırmak için, günlük hayat içinde başvurulacak kaynaklardan biridir. Tecrübelerle denendiği ve yazılı olmadığı için zamanla uğramaktadır. Nitekim zamanla insanların ihtiyaçlarının değişmesindeki doğallık kadar, halk bilgisindeki değişiklik de doğaldır.(Boratov 2013)

Emine Işınsu eserlerinde gündelik hayata da yer verdiği için halk bilgisi unsurlarını uygun bir şekilde kullanmıştır. Bu kullanımları şu şekilde gruplandırabiliriz:

3.3.1. Halk Takvimi

Geçmişte belli bir olayın zamanını göstermek için sanat ve takvim tek kullanılmazdı. Toplumumuzda daha çok öğleüstü, akşamüstü, ikindiüstü gibi kalıp ifadeler kullanılırdı. Söz gelimi birinin doğum tarihiyle kayıtlar resmiyete hemen alınmadığından; hasat zamanı, kavun – karpuz zamanı, zemheri gibi deyimler kullanılırdı.

“İkinci vaktiydi, havada ılık bir sükûnet. Yer yer solgun bir ışık, temas etmeden okşayan gölgeler...”(Kaf Dağ. s.253)

“Keşke biraz yürüseydik... dedi... açılırdınız, biraz sonra akşam ezanı okunacak, namaz için camiye döneceğim, eşim orada....”(Kaf Dağ. s. 257)

3.3.2. Halk Hekimliği

Halk hekimliği, halkın günlük yaşamından doğar, tecrübelerle dayanan ve tıpla ilgili olup halkın kendi kendine ilkel yöntemlerle keşfettiği iyileştirici teknik ve tedavilerdir.

Pertev N.Boratav'a göre, halkın olanakları bulunmadığı için ya da başka sebeplerle doktora gidemeyince veya gitmek istemeyince hastalıklarını tanılama ve sağaltama amacı ile başvurduğu yöntem ve işlerin tümüne halk hekimliği denir. (Boratav 1999:122)

Halk hekimliği için eskiden beri süregelen “koca karı ilacı” deyimini de kullanılır.

Halk hekimliği kaidelerinin, herkes tarafından uygulanabilen nitelikte olanları olduğu gibi, uzmanlık ve tecrübe isteyenleri de vardır. Burada söz konusu ettiğimiz yöntemler, belli kişilere mahsus, “el alma” yoluyla geçen “ocaklar”da vardır. Sımkıcılık ocak geleneğinin önemli bir koludur.(Koluçolak 2007:184)

Işınsu halk hekimliği unsuruna yer vererek halkın zamanla tecrübe edegeldiği tedavi yöntemlerini anlatmıştır.

".. Neyse serin serin otları koydum alnına. Daldı... Bir çeşit, kenarları tırtıllı ot vardır, bilmem ismini. Biz yara otu derdik." (Ç.B.s.69)

" Meryem, anası ve babasıyla köye döndü, birkaç gün arkadaşları ile hoşbeş ettikten sonra, bir gün annesiyle Ayşe teyzeye gittiler. Dertlerini açınca, kadın: „Aa dedi, hiç üzülmeysin, ben öyle bir ilaç yaparım ki bir değil ikiz doğurursun..." (H.By.s.210)

3.3.3. Halk Ekonomisi

Halkın günlük hayatını ilgilendiren ekonomik etkinlikleri konu alan halk ekonomisi, halkın kendi arasındaki ticari ilişkileri olabileceği gibi devlet ile olan vergisel ilişkilerle de ilgili olabilir. Uzun bir deneyim ve ürünün birikimi olan Halk ekonomisi, toplum hayatının olmazsa olmazlarından biridir.

Halk ekonomisi her insanın hayatında olması gerek bir unsurdur. Her bireyin yaşamında sıklıkla ortaya çıkan halk ekonomisi, insan yaşamının amaçlarını ortaya çıkarır. İşinsu halk ekonomisi unsuru ile halkın geçim kaynağını ne olduğunu göstermeye çalışmıştır.

"Her şey bittikten sonra, çiftçi tekrar çarşıya indi, dükkânlar yavaş yavaş açılıyordu, demirciyi buldu, sapan demirini gösterdi,

Adam:

Hemen yaparım Efendi sen şöyle otur, dedi.

Hemen orada, saçı başı dağınık, meczup görünüşlü ufak tefek bir adamın yanında yer gösterdi; çiftçi oturdu. Ateş körükledi, mavimsi, alımsı alevler yükseldi, demirci sapan demirini içine koydu, bir süre bekledi, çıkardı, fakat demirin kızması nerede, ısınmıştı bile. Tekrar koydu ateşin içine, daha uzun bir süre bekledim... Tekrar çıkardı, yine aynı soğuklukta idi denir.

Üçüncü kez aynı hareketleri tekrarlardı, demir hala buz gibiydi!...

Ben hiç anlamadım bu iki dedi, adamakıllı şaşırmış, biraz da korkmuştu, şeytan mı karıştıyordu işine!...' (H.By.s.477)

3.4. İnanışlar

3.4.1. Renklerle İlgili İnanışlar

Türk ve İslam kültüründe renklere ait envai çeşit inanışlar vardır. Söz gelimi, siyah renge karşı eskiden beri süregelen uğursuzluk inanışı vardır. Beyaz ve yeşil renge; hatta bazı yörelerde kırmızı renge yönelik olumlu düşünceler vardır. Beyaz rengin aydınlık olduğuna, kırmızı rengin uğur getirdiğine inanılır.

Siyah, malum, yokluğun rengidir. İki cihanda yüzün kara olması, sülük sonucunda, kişinin yokluğunu idrak etmesi ve tek varlığın yalnız hak olduğunu anlamasıdır.

3.4.2. Dine Uygun İnanışlar

Türk İslam ve Toplum geleneğine göre en sık karşılaştığımız türlerden biri dine uygun inanışlardır. Mitolojik bir niteliğe sahip olan din, inanışlara hem felsefik hem de dini kaynaklık etmiş; bu yüzden karşımıza farklı inanış türleri çıkarmıştır. Dinin temelinde mitolojik olarak, iman etme söz konusu olduğundan toplum hayatında sık sık karşımıza çıkmaktadır. Türk İslam geleneğine göre adalet de, din üzerine genel itibarıyla şekillendiği için sıklıkla karşımıza çıkması gayet doğal karşılanmalıdır. Işınsoy tasavvufi eserlerinde dini inançlara yer vererek kahramanlarının inançlarını ortaya koymuştur.

"Yarın bir gün Mehmet Ali"yi bulup... diye geçiriyorum kafamdan, yorgana sarılıyorum. Bağrısmalar... Bağrısmalar değil, ulumadır duyduğum. "Hayırdır İnşallah"(Ç.By. s.152)

"Fatma orada kaldı. Birden küçük Mehmet geliyor aklıma, inşallah görmüştür bayrağı diye dua ediyorum." (Ç. By. s.153)

"Eh n"apalım, Allah gönlüne göre versin yeğenim" (H. By. s.138)

"İşportalarda 99"luk tespih satmıyorlar, "33"lük de görür işimi" diye düşündüm. Seccade nerede satılır, bilmediğim ve sormaya dehşet utandığım için, çeyizlik cici biciler satan bir dükkana girip mavi yollu çözme bir çarşaf satın aldım..." (Kaf.Dağ. s.238)

“ Yazarın anlattıklarında ve dediklerinde unsurlar hep dinle alakalı malzemeler olması yönüyle dini inancı ifade etmekteydi. Gençlere arkasını dönüp yanlarından uzaklaşıyor. Belli belirsiz bir endişe, sonra tevekkül: „Ölüm Allah’ın emri” (C. s.281)

3.4.3. Batıl İnanışlar

Halkın yaşamında önemli bir yere sahip olan din, bazen yanlış anlama ve yorumlamalarla batıl inanışlara maruz kalmaktadır. Bu yüzden din olgusu zamanla batıl inanışlarla dolu hale gelmiştir. Bunlardan birkaçını söylemek gerekirse; fal, büyü ve muskadır. Bunlar insanoğluna her zaman cazip gelmiş inanışlardır.

Nazar veya nazarlık da dine uygun olmayan batıl inançlar arasında yer almaktadır.

“ Değişmiştin; geldiğimize memnun değildin, evin içinde rahatsızdın, n”pacağını bilmende oradan oraya gezip durdun, ateşimizi bile Aziz ağam yaktı, evin ilk ateşini evin erkeği yakmaz mı oysa, hayırlısı olsun duasıyla?” (B. B.V.B.B.İ s.245)

“Saz coştı. Kadınlar coştı. Pembeli, eflatunlu tül mendiller uçtu. Biri şerbet tepsisine çarptı, kristal bardaklar kırıldı. „Uğurdur” diye sevindiler.”

3.4.4. Yatırırlarla İlgili İnanışlar

Türk – İslam toplum gelenek ve din anlayışında ziyaret ve yatırırlarla ilgili inançlar, kaynağını dinden alırlar. Yatır ve ziyaret yerleri genelde dinsel ve tarihsel nitelikleri ve önderlikleri olan kişilerin, alimlerin veya evliyaların yatırırlarının olduğu yerlerde bulunurlar. Bu kişilerin mezarlarının çevresi itina ve saygı ile bir mimari sanat uygulanarak mekân haline getirilir ve ziyaret açılır.

“Müslüman Türk toplumu İslam’a ne kadar sahip çıkıyorsa, onu yaşamaya çalışan insanlara da o kadar sahip çıkmaktadır. Bu kişilerin yaşıyor olması veya ahrete göç etmiş olması mevzu bahis değildir. İslam inancına göre evliyanın, enbiyanın, şühedanın himmeti ecelle sınırlı değildir.” (Atlı 2011)

Kültürümüzde bu zatların dualarının kabul olduğu düşüncesiyle, inancıyla bu yerlerde dua edilerek Allah’tan yardım dilenilir. Eskiden beri süregelen bir değer

gelenek, buralarda adak kesilmesi veya bir dileğin gerçekleşmesi veya bir duanın kabulü durumunda adak kesilmesidir. Yatırlar bir toplumun inanç sisteminin yansıtan en güzel örnekleridir. Işınso eserlerinde yatırlara yer vererek kahramanlarının dini görüşlerini yansıtmıştır.

"Romanımı ' Sakatlar' basılmış olarak ele aldığının ertesi günü, Eyüp Sultanı ziyarette gittim. Üzerim de yeni aldığım keten pantolonum ve kolları uzun, yakası kapalı bir bluz vardı. Başıma beyaz namaz tülbindimi sarmıştım.

İkindi vaktiydi, havada ılık bir sükunet. Yer yer solgun bir ışık, temas etmende okşayan gölgeler. Pek pek dikkatli yerele basmaktan çekinerek camı avlusuna girdim. İlk adımda içimde bir ürperti duydum, yürüdükçe ürperti arttı. Çevremde insanlar vardı elbet, onları görmüyordum ve halime bir isim vermekten acizdim . türbelerin demir parmaklıkları önünde durdum... eller, eller, yüzler dayanıyor, sürtülüyor parmaklıklara. Bende dokunabilmekten edep eder gibiydim. Öyle dik, göz kapaklarım kendiliğinden kapanıyor ve bir tek kelime hatırlayabiliyorum: Allah!

Yazar bu eserinde türbeleri verirken toplumun bu tür yerele olan hassasiyetinin ve inancını bizlere göstermek istemiştir. '(KaD ağ. s.253)

3.5. Halk Müziği

Halk müziği halkın ortak duygularını yansıtan halkın ortak malıdır. Genelde anonim olan halk müziği, beste şeklinde olabilmektedir. En belirgin özelliğin halkın ortak duygu, düşünce ve yaşayışını dile getirmesidir.

Ayrıca binlerce yıllık zengin bir kültürel birikime sahip olan Anadolu, farklı kültürel etkiler nedeniyle farklı müzik türlerine ev sahipliği yapmıştır. Türk toplumunun duygu ve düşüncelerini samimi ve coşkulu bir şekilde anlatan bu farklı kültürel uluslara halk müziği diyoruz. Işınso'da halk müziği diğer halk kültürleri gibi önemli bir unsurdur.

" Tıpkı Stefan gibi onun kol işaretlerini taklit eder mandolin çalanlara başlamalarını emrediyor. " (Ç.By.s147)

" Bir anda bizim bildik türkü, mandolin tınbırtıları arasından dökülüyor sanla, bildik türkü ya; özünü yitirmiş eksik." (Ç.By: s.147)

3.5.1. Türler

Anadolu farklı kültürlere ev sahipliği yaptığından farklı müzik türlerine de ev sahipliği yapmıştır. Devasa bir kültürel mozağe sahip olan Anadolu; türkü, şarkı ve Türk sanat müziği türlerine de ev sahipliği yapmıştır.

Işınso eserlerinde türkü ve şarkılara yer vermiştir.

"Kalenin altı tandır

Yandır Allah"ım yandır

Beni bir çift kuş eyle

Yârin göğsüne kondur." (K. D. s.65)

3.5.2. Halk Çalgıları

Kültürümüzde çok çeşitli halk çalgısı aletleri mevcut olup halk müziğinin ezgileri bu aletlerle çalınmaktadır. Halk çalgıları, Anadolu'nun zengin bir kültürel birikim ve mirasa sahip olması ve bu kültürel mirasına sahip çıkması nedeniyle eskinde beri oldu gibi günümüzde de çeşitli art etmektedir. Bunlar; kapuz, def, keman, davul ve zurna olarak gösterilebilir.

Işınso, eserlerinde davul, zurna, mandolin, saz, kopuz gibi çalgılara yer vermiştir.

" Dört yol ağzında bir kalabalık; zurna, davul, çığlık çığlığa

çocuklar..." (K. D.s.65)

" Leşlerin içinde ozanlar ol yıldızla dair kapuz çalıp deyiş

söylüyorlar..." (Ak.T. s.136)

3.6. Giyim – Kuşam

Türk toplumunda giyim ve kuşam farklı şekillerde görülebilmektedir. Anadolu'nun zengin kültürel mirası, giyim kuşam da etkinin hissettirmektedir. Zengin kültürel mirasın en göze çarpanı her yörenin kendine has milli kıyafetlerinin olmasıdır. Giyim ve kuşam Tanzimat'tan ve 1924 Şapka Kanunu'ndan sonra,

değişiklik ve Avrupai bir tarz gösterse de, milli kültüre olan bağlılıktan ötürü kültürel ve milli kıyafetler tamamıyla terk edilmeyip günümüze dek getirilmiştir.

3.6.1. Giyim

Giyim, ülkemizde kendini farklı şekillerde göstermektedir. Farklı ve zengin bir giyim kültürüne sahip olan Anadolu kadın ve erkek giyimi de farklılık arz etmektedir. Erkek eskiden şalvar giyerdi kadınlar ise günümüzde olduğu gibi etek ve şalvar giyerlerdi.

Emine Işınsu eserlerinde karakterlerinin giyim ve kuşamına fazla girmemiştir. O, daha çok kahramanlarının dünya görüşü ve idealleriyle ilgilenmiştir. Bu neden ile onun eserlerinde giyim ve kuşama ait cümle veya niteliklere çok az rastlarız.

Her ne kadar halk kültürünün her an yaşanılan bir kolu olsa da giyim ve insan oğlunun olumsuz doğa şartlarından korunma, beğenilme unsuru olsa da Işınsu, buna pek yer vermemiştir. Ama giyimi geçmişte olduğu gibi günümüzde ve gelecekte de en çok uğraştığı alan olduğu kabul edilen halk bilimi unsurlardan biri olarak öne çıkmaktadır.

" Güneş batmak üzereydi; Yunus yolun karşı tarafında dört beş kişi gördü, biraz yaklaşınca bunların giydikleri fütüvvet şalvarlarından, ahiler olduğunu anladı, hızlandı, karşıya geçti. '"(B.B.V.B.B.İ. s.336)

" Önce çarşafli iki kadın geçti, birinde peçe var, diğerin yalnız gözleri görünüyor.

Ağaçların altına küçük renkli masalar koyacaktık, pembe, mavi, organize elbiseler giymiş, güzel genç kızlar sakilik yapacaktı. Beyaz smokin giymiş genç adamlar, kemanla vals çalacaklardı. '"(K.D. s.61)

" İlk düşüncem, „Bir ak tülbent ve siyah yeldirme alsam kendime" oldu ve hemen isyan ettim. Ben beyaz tülbentlerden olmayacağım, başımdan boynuma dolanmayacak kaderim...

Oysa bu kıyafet töre icabıdır, parti gücü bile engelleyemedi.'" (Ç.By. s.179)

“ Önce çarşafli iki kadın geçti, birinde peçe var, diğerinde yalnız gözleri görünüyor. Sonra bir öğrenci grubu....” (K.D.s.8)

3.7. Halk Mimarisi

Halk mimarisindeki en önemli hususlardan biri evdir. Ev, insanların veya kişilerin aileleri ile birlikte hayatını idame ettikleri, korundukları yerdir. Bu konuma, tabiat şartlarından korunmak gereğinden doğmuş ve zamanla gelişmiştir. Bu gelişmişlik mimaride yerini görsel sanatlara bırakmıştır. Söz gelimi mimari, estetik ve teknolojik unsurlar bir araya getirilerek sanatsal bir yapı ortaya konmuş ve böylelikle insan hayatı bu yapılar sayesinde kolaylaşmıştır. İnsanlar sürekli yaşadıkları bu mekânların döşenmesine ayrıca bir itina göstermişlerdir.

Bu ilgi ve özen; mekân, zaman ve kişiye göre değişebilmektedir. Halkın farklı yaşam tarzı mimariye de yansımaktadır.

“ Ve ben Allah’ın en zayıf kullarından biri, bunu değiştirmeye kalkarmışım... yine de niye olmasın dedim... Derken taş evlerin, toprak damlarını seyretmekten bıkip, aynaya seğırttim: Sarı, yorgun. Gözlerim manasız bakıyor. Bir iyi süslendim.” (K.D.s.7)

3.7.1. Konutların Döşenmesi, Kullanımı ve Ev Eşyaları

Konutların döşenmesi ve kullanımı, zaman, mekân ve kişiye göre farklılık arz etmektedir. Farklı hayat tarzları ve dünya görüşleri konutların döşenmesi ve kullanımında farklılıklara sebep olmaktadır. Bu farklılık ev eşyalarının seçilmesi ve alınmasına kadar, kullanımında da önemli bir faktördür. Ev eşyaları, kişinin günlük hayatında ihtiyaç duyduğu, bazen de kullanmak zorunda olduğu eşyalardır. İnsanlar rahat edecekleri bir şekilde evlerini döşeme gereği duyarlar. Bu gereklilik insanların yaşam tarzını ortaya koyması açısından önemlidir.

“ Birkaç gün otelde kaldıktan sonra oldukça modern bir ev bulduk. Pek eşyamız yoktu. Ferit parasızdı, annemin fazla masraf etmesini de ben istememiştim. Bir divan iki koltuk, iki kocaman yer minderi, düz renk bir halı ve odanın dört duvarını dolduracak kitap. Oturduğumuz odanın fakirliğine karşı yatak odam inadına pek zengindi. Annemle Zeynep benden habersiz ısmarlamışlar; gül ağacından karyola, gardirop, komodinler ve boyu bir duvardan öbürüne değin uzanan gayet şık bir tuvalet masası.” (K.D.s.62)

3.8. Halk Mutfağı

İnsanların yaşamlarını devam ettirebilmeleri için temek olan gereksinimlerden biri mutfak kültürüdür. Mutfak kültürü yaşam için en temek unsurlardandır. İnsan yaşamını sürdürmek için yemek ve içmek zorundadır. Yemek ve içecek türleri geçmişten günümüze sürekli artış ve Değişiklik göstermiştir. Artan bu ihtiyaçların karşılanması için farklı mutfak kültürleri ortaya çıkmıştır bölgeden bölgeye ve yörende yöreye değişiklik gösteren halk mutfağı, insan yaşamında önemli bir yer edinmiştir. Halk mutfağının zenginliği ve çeşitliliği zengin kültürlerin bir arada olmasıyla gerçekleşir.

“ Kızlardan biri:

-Keşke şimdi bir çiğköfte de olsa, diye hayıflandı.

Urfa’ya gelesi birkaç gün olduğu halde, Urfa yemeklerine alışmışlar bile. Çiğköfte; bulgurla çiğ etin, bol bol biberin, soğan vs. bir araya gelip gayet iyi yoğrulmasından yapılan bir köfte çeşidi...” (K.D.s.125)

3.8.1. Yiyecek Türleri

Bir toplumun veya ulusun yeme içme kültürünü yaşam biçimiyle doğrudan ilgilidir. Yaşam tarzının değişmesi beslenme kültürünün de değişmesine neden olur. Bir kültür mozaigi olan ülkemiz zengin yiyecek türleriyle bir örnek teşkil etmektedir. Yiyecek türleri; bölgenin veya yörenin ekonomik ve fiziki yapısına; sosyal durumuna göre değişiklik gösterebilmektedir. Bu neden farklı yiyecek türleri ülkemizde, yöreden yöreye kolaylıkla değişiklik gösterebilmektedir.

“ Arkamı dönüp tabağı hazırlamaya devam ettim; dolma, pilaki, patlıcan kızartması, mayonezli makarna, çilbır....Bak böyle bir masada çilbırı ilk defa görüyorum...Neden olmasın ki...Çerkes tavuğu, yoğurtlu havuç... ,” (H.s.106)

3.9. Konukseverlik

Türk toplumunda veya Anadolu kültüründe dayanışma en önemli geleneksel hususlardan biridir. Toplum, bireylerin birbirleri arasındaki yardımlaşma ve dayanışma ile canlı ve ayakta tutabilen bir birlikteliktir. Bu birlikteliğin canlı olması, toplumdaki bireylerin birbirleriyle olan münasebetlerine bağlıdır. Bireyler ancak iyi

bir anlaşma sistemi kurarak bu birlikteliği ve toplumsal canlılığı koruyabilir. Toplumlardaki birliktelik ve canlılık, daha çok sosyo – ekonomik nedenlerle ilişkilendirilebilir. Çünkü toplumları veya bireyleri birbirine bağlayan, bu sosyo – ekonomik unsurlardır.

“ Hacı Bektaş Veli eliyle işaret edip, adamını susturdu: „Aman Emin efendi“ dedi, aman gelecek olursak, fazla koyun kesilmesine razı olmayız, sakın ha sakın!.. Yarın ahrette sırtımıza yük olur o fazla koyuncağızlar bizim... Ne demiş Çalap Tanrı yiyin için ama, ziyan etmeyin, savurganlık yapmayın.”

Hünkarım tek siz gelir olun, biz yeterinden tek fazla hayvan kesmeyiz, işte Yüce Allah“ın ve sizin huzurunuzda söz veriyoruz, ama mutlaka buyurup gelin. Camimiz büyüktür, namaz araları sohbetlerinizi dinleyelim, madem fazla hayvan kestirmiyorsunuz, bir çorbamızı için bari, bir pilavımızı, bir helvamızı yiyin.”” (H.Bk.s.159)

3.9.1. İmece ve Yardımlaşma

İmece ve yardımlaşma eski Türk geleneklerinden birisidir. Bu husus, daha çok Anadolu kültüründe görülmektedir. İmece ve yardımlaşma gelenek ve göreneklerin etkisini daha çok gösterdiği kırsal toplumlarda görülmektedir. Sanayi toplumlarında ilişkiler daha kopuk olduğu için, bu toplumlarda imece ve yardımlaşma pek görülmez fakat kırsal toplumlarda toplumdaki ilişkiler daha sıkı olduğu için daha çok görülmektedir. Kırsal toplumlarda, imece ve yardımlaşma günlük hayatın en sık rastlanan geleneklerinden birisidir.

“Ayrıca ekinlerimizi hasat vakti geldi, yine her zamanki gibi, hep beraber herkesin tarlasını biçeceğiz. Çiftçilik dışında işleri olanlar da yine bize yardım edecekler...” (H.By.s.414)

“ On kütük vardı, üsteleri muntazam düzeltilmişti, etler burada küçük parçalar halinde doğranacaktı.

- *Sen ne yapacaksın, diye sordu Hacı Bayram.*
- *Ben kasaplara yardım ederim, dedi Şerif Derviş.”* (H.By.s.269)

SONUÇ

Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatında şiirleri, hikâyeleri, fıkraları, roman ve tiyatroları ile tanınan Emine Işınsu, İslamcı ve milliyetçi bir düşünceye sahip olduğu için eserlerine de bu yönünü büyük oranda yansıtmıştır. Işınsu, halk kültürü ve halk biliminin birçok alanında eserler ortaya koymuştur. Tiyatro, şiir, hikâye ve romanlarıyla başlayan edebi çalışmalarını her geçen zamanda zenginleştirerek sürdürmüştür. Bu türlerin tamamı çalışmamızın sınırlarını aştığı için yalnızca romanlarındaki halk kültürünün üzerinde yoğunlaştık.

Emine Işınsu'nun Romanlarındaki Halk Kültürü ve Halk Bilimi Unsurları başlıklı çalışmamızda, Işınsu'nun romanlarındaki halk kültürü ve halk bilimi unsurlarını belirlemeye çalıştık. Bu çalışmamızda romanlarda yer alan motiflerin gelenekle benzer olduğunu tespit ettik. Halk anlatılarının romanlara giriş amaçları sorgulandığında en mühim sebebin, içinde yaşanan ve mensubu olmaktan iftihar edilen milletin, folklorik unsurlarına olan bağlılık ve dikkatten kaynaklandığını söyleyebiliriz.

Emine Işınsu, bütün romanlarında halk kültürü ve halk bilimi ürünlerine mutlaka yer vermektedir. Bu özelliği romanlarının konusuna göre yoğunluk yönünden değişiklik göstermektedir. Işınsu'nun eserlerinde gördüğümüz veya rastladığımız hiçbir halk bilimi ve halk kültürü unsuru, tesadüfi olarak kaleme alınmamıştır. Yani yazarın bilinçli olarak kullandığı muhakkaktır. Bu unsurlar, yazarın isteyerek kullandığı ve vurguladığı noktalardan oluşmaktadır; hatta bazen çok gerekli olmadığı halde ayrıntı sayılabilecek bazı halk bilimi unsurlarına da yer vermiştir. Ak Topraklar'da Oğuz Kağan destanına yer vermesi buna örnek olarak gösterilebilir.

Işınsu, halk kültürü ve halk bilimi unsurlarını eserin konusuna uygun olanını seçerek kullanmıştır. Yazar, bu unsurları kullanırken üslubunu ve roman tekniğini bozmamıştır. Usta bir şekilde kullandığı halk bilimi ve halk kültürü unsurları; Işınsu'nun eserlerine ayrı bir canlılık ve zenginlik katmakla beraber, farklı bir üslup ve hava da kazandırmıştır.

Yazmayı yaşama gayesi olarak gören Işınsu, bunu hakkıyla yerine getirmek için çok çalışır. Bu nedenle yazar, yaptığı büyük ve özverili hazırlıktan ötürü

yazmadan evvel eserin dünyasında yaşamaya başlar. “Benim romanlarım bu nedenle kurgulanmış roman değil, gerçek romanlardır. Dolayısıyla karakterleri de gerçek kişilerdir.” der.

İlk romanı Küçük Dünya ile roman türünde başarıyı yakalayan Işınsu, bu türde yazmaya ve ilerlemeye devam eder. Romanda oldukça büyük bir başarı yakalayan Işınsu, bunu, “romanlarımı yazmadan önce büyük bir titizlikle araştırmalarda bulunmam, belge ve tanıklara başvurmam; en önemlisi romanlarımı beğenmeden yayımlamamamdandır”, diyerek açıklar. Beğenmediğim bir eseri yayımlamayı düşünmedim, der.

Yazar yer verdiği unsurların kültürel birikimleriyle birlikte dış yapı özelliklerini, işlevlerini ve renklerini de ustaca kullanır. Yazar, kültürel birikimlerin ve geleneklerin taşıdıkları anlamlardan faydalanarak toplumun görünür görünmez yasalarını eserlerinde anlatmaya çalışır.

Her eserinde zengin bir üslupla karşılayan Işınsu, tasavvufi ve tarihi konuda roman yazmaktadır. Tasavvufi konularda yazdığı romanlarında halk kültürü ve halk biliminden çokça yararlanan yazar, eserlerindeki tasavvufi bilgisiyle dikkatleri üzerine çekmiş birisidir.

Işınsu, yaptığı araştırmalar ve başvurduğu belge ve tanıklar sayesinde eserlerinde ayrıntılı bir şekilde bilgi verebilmektedir. Söz gelimi Bukağı romanında Niyazi Mısri’yi anlatırken veya Hacı Bayram’da Hacı Bayram Veli’yi anlatırken oldukça güçlü ayrıntılara yer verebilmektedir. Tasavvufi hususta yazdığı romanlarında halk bilimi ve halk kültüründen çokça faydalandığından, söyleyiş özellikleri ve üslubuyla okurunu samimi bir şekilde karşılamaktadır. Akıcı ve canlı bir üslubu olan yazarın dile hâkimiyeti de tartışılmazdır. Bir Türk milliyetçisi olan yazar, dilde millileşmeyi savunurken, dilde yabancı sözcük bulundurup kullanmaya da kesinlikle karşı çıkmaktadır. Dilde yabancılaşmaya karşı çıkan Işınsu, eserlerinde milli dilimiz Türkçe’yi kullanmaya çalışmıştır. Yani Işınsu, konuşulan günlük dille yazmayı yeğlemiştir. Zira eserlerinin anlaşılmasını istemiştir.

Tarihi hususta yazdığı romanlarında da akıcı bir dil kullanan Işınsu, bu romanlarında konunun geçtiği dönemin dilini ve halk söyleyişlerini kullanmaya çalışmıştır.

Işinsu'da öne çıkan en önemli temalar, tasavvuf ve tarihtir ama gerek tarihi gerekse tasavvufi romanlarında işlediğini söyleyebileceğimiz bir diğer husus da; kadın kahramanları ön plana çıkarmasıdır. Işinsu'nun romanlarında kadın; başkahramandır genelde. Çünkü o; güçlü, kendi ayakları üzerinde durabilen ve cesur bir kişidir.

Işinsu, romanlarında milli hafızanın işlenmesine önem verir ve bu anlayışını roman kahramanlarında hissettirir. Eserlerde birtakım araştırma ve okumalara gidildiği; olayların bazen bağımsız bazen de farklı kahramanlar çevresinde görünür hale getirildiği görülür.

Tarihi romanlarda anlatılacak tema kadar, temaların yükleneceği tiplerin veya karakterlerin seçimi de önemlidir.

Işinsu'nun tiplerinin bir kısmı tarihi özelliği olan kişilerden oluşur. Bukağı'da Niyazi Mısri, Hacı Bayram'da Hacı Bayram Veli buna misal olarak gösterilebilir.

Yazar, sadece gerçeklerden ya da tarihi özelliğe sahip kişilerden tip ve kahramanlara yer vermemiş; aynı zamanda hayal dünyasını da kullanarak kahramanlar yaratmıştır. Onun kahramanları eserdeki konu ve yere göre kendiliğinden doğar. Tiplerini iyi tanıyarak çizen yazar, tarih bilincini tiplerinin ve karakterlerinin şahsında vermeyi başarmış biridir.

Işinsu'nun romanlarında farklı görüş ve ideolojiler tarihsel bir ortamda temellenmiştir. Yazar bu farklı tarihi görüş ve ideolojilerle beraber, kahramanlarının duygu ve düşüncelerine de yer verir.

Işinsu'da zaman ve mekân; halk kültürü gibi mühim bir unsurdur. Onun romanlarında zaman ve mekân sosyal ve toplumsal gerçeklerden oluşmuştur. Mekân, Işinsu'nun eserlerinde olayın meydana geldiği yer kadar, olayın oluşmasına zemin hazırlayan bir unsurdur aynı zamanda.

Işinsu'da zaman mekân gibi ayrı bir öneme sahiptir. Zaman şimdiki zaman ve geçmiş zaman olmak üzere ayrılır ve Işinsu bu iki zaman dilimi arasında bir denge kurarak, zamanı sunmada başarılı olmuştur.

Işinsu'da dil mevzusuna bakıldığında; Türkiye Türkçesi, Dede Korkut dili ve Osmanlı Türkçesinin izleri görülür. Işinsu'da dili; zaman ve vaka belirler. Olay tarihten alınmış bir olaysa veya kahramanlar tarihi kişiler ise dil de ona göre biçimlenir. Işinsu dil konusunda oldukça başarılıdır; Işinsu'da akıcı, canlı ve duru bir dil görülür

Sonuç olarak Işinsu edebiyat tarihimiz ve günümüz açısından üzerinde durulması gereken seçkin bir yazarımızdır. Işinsu eserlerinde halk kültürü unsurlarında bilinçli bir şekilde ve milliyetçi düşüncelerle yer vermektedir. Işinsu gerek güncel sorulara cevap vermesi gerekse tarih bilinci ve evrensel değeri vermesi açısından güçlü bir yazardır. Onun eserlerinin en önemli ögesi Halk Kültürü ile beraber, sosyal ve toplumsal gerçekliğinin bir ifadesi olan zaman ve mekandır. Onun sanat anlayışı samimiyet, gerçeklik ve milliyetçilikle açıklanabilir.

BİBLİYOGRAFYA

EMİNE İŞINSU'NUN ESERLERİ

I) ŞİİRLERİ

- 1.İki Nokta, Ankara 1956

II) TİYATROLARI

- 1.Bir Yürek Satıldı, Ankara 1966
- 2.Bir Milyon İğne, Ankara 1967
- 3.Ne Mutlu Türküm Diyene, Ankara 1969
4. Adsız Kahramanlar, Ankara 1975

III) ROMANLARI

- 1.Küçük Dünya, İstanbul 1966
- 2.Azap Toprakları, İstanbul 1969
- 3.Tutsak, Ankara 1975
- 4.Sancı, İstanbul 1975
- 5.Çiçekler Büyür, İstanbul 1979
- 6.Canbaz, İstanbul 1982
- 7.Kaf Dağının Ardında, İstanbul 1988
- 8.Atlı Karınca, İstanbul 1990
- 9.Ak Topraklar
- 10.Cumhuriyet Türküsü, İstanbul 1993
- 11.Nisan Yağmurları, İstanbul 1997
- 12.Bukağı, İstanbul 2012
- 13.Hacı Bayram, Ankara 2005

KAYNAKÇA:

- ATLI, Oğuzhan(2011) **Kemal Tahir'in Eserlerinde Halk Bilimi Unsurları**,Yay. Yüksek Lisans Tezi, Niğde
- AKKIN, Mehmet Halil(2012) **Fakir Baykurt'un Romanlarındaki Halk Bilimi Unsurları**, Yay.Yüksek Lisans Tezi, Bozok Üniv.,Yozgat
- BORATOV, Pertev Naili(2013) **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, Ankara:Bilgesu yay.
- CABUR, Ayşegül Kılınç(2006) **Tarık Buğranın Romanlarındaki Halk Bilimi Unsurları Üzerine Bir İnceleme**, Yay.Yüksek Lisans Tezi,Selçuk Üniv., Konya
- ÇOBANOĞLU, Özkul (2012) **Halk Edebiyatına Giriş I**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi yayını
- DİLÇİN, Cem(2009) **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, Ankara:Türk Dil Kurumu yay.
- EROL, Gözdenur (2006) **Emine Işinsu'nun Tarihi Romanları Üzerinde Bir İnceleme**,Yay Yüksek Lisans Tezi,Celal Bayar üniv., Manisa
- EKİCİ, Metin, **Halk Bilimi ve Antropoloji**, Milli Folklor, S.58
- ELÇİN, Şükrü (1993) **Halk Edebiyatına Giriş** Ankara: Akçağ,
- ERCİLASUN, Ahmet Bican, **Türk Romanı ve Işinsu**, Töre Dergisi S.1
- ERGÜN, Pervin, **Emine Işinsu'nun Romanlarında Kültür**, Türk Yurdu, 237
- İŞINSU, Emine (2011) **Nisan Yağmuru**, Ankara: , Elips Kitap
- İŞINSU, Emine (2004) **Tutsak**, Ankara: Elips Kitap
- İŞINSU, Emine (1997) **Azap Toprakları**, İstanbul: Ötüken yayınları
- İŞINSU, Emine (2012) **Küçük Dünya**, , İstanbul: Bilge Kültür Sanat yayınları
- İŞINSU, Emine (2012) **Ak Topraklar**, İstanbul: Bilge Kültür Sanat yayınları
- İŞINSU, Emine (2012) **Hacı Bektaş Veli**, İstanbul: Bilge Kültür Sanat yayınları
- İŞINSU, Emine, **Bukağı** (2012) **İstanbul**: Bilge Kültür Sanat yayınları
- İŞINSU, Emine (2005) **Havva**, Ankara: Elips Kitap
- İŞINSU, Emine (2011) **Çiçekler Büyür**, Ankara: Elips Kitap
- İŞINSU, Emine (2009) **Hacı Bayram Veli**, Ankara: Elips Kitap
- İŞINSU, Emine, (2012) **Bir Ben Vardır Bende Benden İçeri**, İstanbul: Bilge Kültür Sanat yayınları
- İŞINSU, Emine(1997) **Atlı Karınca**, İstanbul: Ötüken
- İŞINSU, Emine (1999) **Kaf Dağının Ardında**, İstanbul:Ötüken
- KALAYCI, Bircan (2004) **Halk Bilimi/Folklor Tarihsel Süreç**, Türkoloji Dergisi
- KOLUÇOLAK, Adem (2007) **Mehmet Niyazi'nin Romanlarındaki Halk Bilimi Üzerine Bir İnceleme**,Yay. Yüksek Lisans Tezi,Selçuk Üniv., Konya
- OĞUZ, M. Öcal, (2012) **Türk Halk Edebiyatı El Kitabı**, Ankara: Grafiker yayınları
- OZAN, Yetik, **Tutsak**, Töre Dergisi, S.1
- SAKAOĞLU, Saim (2010) **Masal Araştırmaları**, Ankara: Akçağ yayınları
- TOPÇU, Mümin (2008) **Yaşar Kemal'in Romanlarında Halk Bilimi Unsurları**,Yay. Doktora Tezi,Dicle Üniv., Diyarbakır
- YILMAZ, Bora (2009) **Mehmet Akif Ersoy'un Eserlerinde Halk Kültürü ve Halk Edebiyatı Materyallerinden İstifade**,Yay.Yüksek Lisans Tezi Sakarya Üniv.Sakarya

EKLER

EMİNE İŞINSU İLE RÖPORTAJ

23.01.2014

14:00-15:30

ANKARA

1.Halk kültürü unsurlarını romanlarınızda bilinçli mi kullandınız?

Evet, gayet tabii. Halk kültürünü romanlarında bilinçli kullandım; çünkü halk kültürü unsurlarının bilinmesini ve dolayısıyla romanlarımda olmasını istedim. Benim kahramanlarım halk kültüründen geldiği için halk kültürünün mutlaka yer alması gerektiğini düşünüyorum.

2.Tarihin eserlerinizde yer almasını nasıl buluyorsunuz?

Tarihimi çok seviyorum ve ona çok güveniyorum. Tarih beni çok etkiledi, tarihle ilgili her şeyi öğrenmek istedim. Tarihin eserlerde yer almasını isterim, benim romanlarımdaki kahramanlar tarihten beslenir. Bu nedenle tarihin romanlarımda yer almasını çok isterim. Benim romanlarımdaki kahramanlar, tarihin eserde yer alıp almayacağını belirler.

3.Sizce halk kültürü romanlarda yer almalı mı?

Gayet tabii! Halk kültürü elbette romanlarda yer almalı. Bir romanı zenginleştirmenin bir diğer yolu halk kültürü unsurlarına yer vermektir. Ben halk kültüründen geldiğim için halk kültürünün benim romanlarımda yer alması kaçınılmazdır. Çünkü halk kültürü bir romanı hem zengin kılar hem okunur kılar. Benim romanlarımdaki kahramanlar halk kültürünü tayin eder. Çünkü onlar halkın içinden gelen kişilerdir.

4.Romanlarınızda tutsaklık duygusuna yer vermenizin nedeni nedir?

Dedem Kerkük mutasarrıflarındanmış, Küçükken aile büyüklerimden ve dedemden tutsaklıkla ilgili hikayeler dinlediğimden ve belki de annemin beni çok sıkmasından

tutsaklık duygusuna yer verdim. Annem bana çok karıştı, çok sıktı beni, bir genç kız gibi davranmamı hep engelledi. Bunun da etkisi olsa gerek.

5.Türk halk kültürü unsurlarından ne ölçüde faydalandınız?

Çok insan tanıdım, onlarla çok ahbablık ettim, onlardan çok şey öğrendim. Türk halkını çok sevdiğimden elimden geldiğince halk kültürüne kahramanlarımın nitelik ve isteklerine göre yer vermeye çalıştım. Çünkü bir Türk olarak halk kültürünün ve halk kültüründen olan kahramanların eserlerimde yer alması gerektiğini düşündüm. Bu nedenle eserlerimde halk kültüründen oldukça faydalanmaya çalıştım. Halk kültürü bir eser için -bana göre-olmazsa olmazlardandır. Halk kültürüne bu şekil yaklaştığım için eserlerimde yer vermeye çalıştım.

6.Türk milletinin kültürel birikimini nasıl buluyorsunuz?

Ben Türk halkını çok seviyorum, eserlerimden de anlaşıldığı gibi Türk milleti çok zengin bir kültürel mirasa sahiptir. Türk milletinin bunu nasıl işleyeceğini iyi bilmesi lazım. Çünkü gelenek ve göreneklerimiz, tarihimiz çok zengin bir mirastır bizim için.

7. Romanlarınızı nasıl kurguluyorsunuz?

Romanlarımı yazarken rahat oluyorum. Anlayarak ve yaşayarak yazıyorum. Ben romanlarımı kurgulayarak yazmıyorum, çünkü romanlarım gerçeğin ta kendisidir. Roman kahramanlarım canlı ve anlattığım olayları yaşayan kişilerdir. Yani benim kahramanlarım gerçek hayattan kişilerdir. Dolayısıyla benim romanlarım kurgulanmış romanlar değil, gerçek romanlardır. Romanlarımı yazmak için çok çalıştım, çok okudum ve kaynak kişi ve belgelere çok başvurdum. Benim kalemim ile hayatım iç içedir, dolayısıyla roman anlayışım da gerçekçidir. Benim romanlarımda sadece Türkiye Türkleri değil, aynı zamanda Türkiye dışındaki Türkler de benim romanlarımın konusudur. Sözelimi romanlarımdaki kahramanlardan İlay'ı başka bir şehire o gelmek istemeyince götüremezsiniz, çünkü İlay kurgulanmış değil gerçektir.

8. Sizi daha iyi anlamamız için neler tavsiye edersiniz?

Kitaplarımı okumanızı tavsiye ediyorum; zira ben gerçeklerden yola çıkarak fikirlerimi anlatmaya çalışıyorum. Romanlarım benim hayat anlayışımı ve fikirlerimi ortaya koyan eserlerdir. Tasavvufu çok severim, namazlarımı kılarım, çok dikkat ederim namazlarıma. Bukağı, Hacı Bayram Veli’de bu anlamda beni tanıyabilirsiniz.

9.Türk halkının kültüründen ne denli etkilendiniz?

Türk halkı olarak zengin bir kültürel mirasa ve tarihe sahibiz. Bu kültürel miras dün ve bugünüyle beni çok etkiledi ve eserlerimde buna yer verdim. Ben bir Türk’üm, Türk kültürünü de eserlerimde elimden geldiğince vermeye çalıştım.

10.Yazarlık hayatına ne zaman ve nasıl başladınız?

Çok erken yaşlarda, ilkokuldayken başladım. Bir hocam vardı o, bana çok destek oldu. Yazılarımı okurdu, düzeltirdi. Sonra arkadaşlarla beraber yazmaya karar verdik, onlar başaramayınca bıraktılar (benimki de Allah vergisi),ben ise yazmaya devam ettim. Dediğim gibi benimki Allah vergisi, dinime çok düşkünüm, altı yıl Arabistan’da bulundum. İlk yazı deneyimim Minko’nun Hatırları adlı hikaye ile başladı. Ankara Kolejindeyken Eğitim dergisinin çocuk sayfalarında yazılarım yayımlandı. Sonra şiirle devam ettim. İlk romanım Küçük Dünya; çünkü annem bana Urfa’yı çok iyi anlatmıştı ve Urfa’yı yazmak istedim.

11.Halk kültürünün romanlarınızda yer almasını nasıl buluyorsunuz?

Doğru buluyorum, gayet tabii yer alması gerektiğine inanıyorum. Halk kültürünün benim romanlarımda bulundurmanın nedeni; halkın ve halk kültürünün tanınmasını sağlamaktır. Sahip olduğumuz değerleri özümseyerek tanıtmak ve anlatmak istedim. Her seferinde Türk halkını çok sevdiğini, bu nedenle Türk halk kültürüne eserlerinde yer verdiğini dile getiren yazar; amacının halk kültürünü tanıtmak olduğunu söyler.

12.Sizi birbirine zıt sayılabilecek tasavvuf ve siyaset gibi konularda yazmaya yönelten nedir?

Kendi halkım olsa gerek. Herkesi bağırma basabiliyorum, şehirlileri, köylüleri.... Türk milletini ve insanını çok seviyorum. İnsanları çok sevdiğim için insanı ilgilendiren her şeye yer vermek isterim. Tasavvuf ve siyaset gibi konular da insanı ilgilendirdiği için onlara yer verdim.

13.Romanlarınızda üzerinde durulması gerektiğini düşündüğünüz hususlar nelerdir?

Samimiyetin üzerinde durulması gerektiğini düşünüyorum; çünkü ben romanlarımı samimiyetle yazıyorum. Samimiyet beni roman yazmaya yönelten en temel faktörlerden biridir. Ben zevk alarak yazıyorum, bu, samimiyetimin bir göstergesidir. Ben içimden geldiği gibi samimi bir şekilde yazıyorum. İnsan kendi milletini, insanını ve değerlerini sevmeli. Eserlerimi okuyanların samimi olmalarını istiyorum.

14. Dil konusundaki tercihleriniz nelerdir, nasıl bir Türkçe arzuluyorsunuz?

Kendi Türkçemizi çok seviyorum. Katiyen milli dilimiz Türkçeyi kullanmayı yeğledim her zaman. Yani konuşulan Türkçenin peşindeyim.

Dilde yabancılaşmaya karşıyım, dilimizin milli öğelerden beslenmesi gerektiğini düşünüyorum. Dilde yabancı sözcüklerin bulunmasına karşıyım. Herkesin birbirini anlaması için konuşulan Türkçeye yer vermesini isterim.

15.Tasavvufi konuda yazan biri olarak tasavvufa nasıl yöneldiğinizi anlatır mısınız?

Tasavvufi romanlarımı bir arkadaştan yardım alarak yazdım. Doktor Mustafa Tatçı bana bu hususta çok yardımcı oldu. Ayrıca ben bu hususta yazmak için çok okudum. Ben dine çok bağlıyım, namaz kılarım, namazlarıma çok dikkat ederim. Amacım yetişmekte olan yeni nesle tasavvufu çok iyi anlatabilmektir. Oldukça basit yazdım bu yüzden.

16. Küçük Dünya’da ve Bir Aile’de Urfa’yı anlatıyorsunuz, neden?

Urfa’yı annem çok severdi, ben de onu takip ettim. Ayrıca Urfa’nın mistik havası da beni çok etkiledi. Ama Urfa şimdi nasıl bilemem.

17. Ak Topraklar’da Oğuz Kağan Destanı’na yer verdiğinizizi tespit ettik, bunun nedenini açıklar mısınız?

Beni ilgilendirdiği için, ondan yazdım. Daha evvel de dediğim gibi halk kültürünün eserlerimde oldukça yer almasını istedim. Bu nedenle Oğuz Kağan Destanı’na yer verdim.

18.Farklı türlerde eser veriyorsunuz, kendinizi hangi türde başarılı buluyorsunuz ?

Yazı hayatıma şiirle başladım; ama şiirlerimin çoğunu beğenmediğim için yırtıp attım. Sonra şiir yazmayı bıraktım, tiyatro ve romana yöneldim. Bir süre tiyatro yazdıktan sonra, tiyatronun başındaki adamla fikirlerimiz uyuşmadığı için tiyatroyu bıraktım. Sonra ben kendi yoluma devam ettim.

Kendimi romanın alanında daha başarılı buluyorum, ancak zaman zaman hikayelerim, denemelerim ve çeşitli tefrikalarda yayımlanan fıkralarım da oldu.

19.Romanlarındaki kahramanlar ile gerçek kahramanlar arasında fark görüyor musunuz ?

Hayır, bir fark görmüyorum. romanlarındaki kahramanlar ile gerçek kişiler, benim hissettiğim gibi kişilerdir. Hiçbir fark görmüyorum. Romanlarındaki kişiler, benim gerçek dostlarım. Hepsi dostumdur, arkadaşımdır. Romanlarımda dünyası gerçek dünyanın ta kendisi olduğu için kahramanlar da gerçek kişilerdir.

Emine IŞINSU hanımefendi ve eşi Prof.Dr. İskender ÖKSÜZ beyefendi

Emine IŞINSU hanımefendi ve Abdulhamit TOPRAK

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin sadece İnönü Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir .
- ☐ Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istiyorum. Bu süre sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerde erişime açılabilir.

Tarih ve imza

Öğrencinin adı ve soyadı